

ΕΛΛΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ

1873.

ΕΤΟΣ Δ΄.

ΤΟΜΟΣ Η΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΜΗ΄. ΑΘΗΝΗΣ. 15. ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΗΜΕΤΕΡΟΥ ΠΛΑΝΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.

(ὑπὸ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΚΙΛΗ, λοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ)

Ὁ Ὁλιος.

Ὁ Ἀναξαγόρας πρὸς τινα ἐρωτήσαντα αὐτὸν διατί ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος, «ἵνα θεωρῇ τοὺς οὐρανοὺς» ἀπήντησεν. Ἀξία τοῦ διδασκάλου τοῦ Σωκράτους ἀπάντησις! Τὰ θαυμάσια τοῦ οὐρανοῦ ὑπῆρξαν τῶν πρώτων ἀντικείμενον τῆς προσοχῆς τῶν πατέρων μας, οἵτινες, καὶ πρὸ αὐτῆς ἔτι τῆς ἀνακαλύψεως τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρὸς τὸ εὖ ζῆν τεχνῶν, μετὰ ζήσεως ἠσυχολοῦντο περὶ τῆς διαγνώσεως τῶν τοῦ οὐρανοῦ μυστηρίων. Εἶν' ἀληθές ὅτι τοιαύτη μάθησις ἀπαιτεῖ μακρὰν καὶ βαθεῖαν μελέτην, πλὴν ἡ ἀπλῆ γνῶσις γενικῶν τινῶν ἀρχῶν ἄνευ ἀριθμητικῶν ὑπολογισμῶν νομίζομεν ὅτι δύναται νὰ ᾔηται ἐφικτὴ τοῖς πᾶσιν. Δὲν εἶναι δ' ἀναντιρρήτως ὡραιότερον καὶ μᾶλλον συναδὸν μὲ τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καθήκοντα ἡμῶν, ἐὰν, ἀντὶνὰ ἐπαρκώμεθα εἰς ἀνωφελῆ καὶ εἰς εὐθυμῶν θαυμασμόν, ὑψώμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν εἰς τὴν μελέτην τῆς κατα-

πληκτικῆς τάξεως, ἥτις ρυθμίζει τὸ στερέωμα; Ἰδοὺ εἰς τί θέλουν συντελέσει αἱ μικραὶ γνώσεις, ἃς μέλλομεν νὰ ἐκθέσωμεν, ἐξιστοροῦτες συνοπτικῶς καὶ ἄνευ ὑπολογισμῶν καὶ ἀποδείξεων τὰς ἀστρονομικὰς ἀνακαλύψεις, ἵνα ἕκαστος λάβῃ ἰδέαν τοῦ μεγάλου τῆς πλάσεως οἰκοδομήματος καὶ ἀνακράξῃ ὡς ὁ προφητὰναξ «οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ!»

Μεταξὺ τοῦ ἀπείρου τῶν διαλαμπόντων τὴν νύκτα εἰς τὸ διάστημα ἀστέρων παρατηροῦνται τινές, ὀλίγιστοι τὸν ἀριθμὸν, ἐκπέμποντες φῶς ἀμυδρὸν καὶ μὴ ἀκτινοβόλον, ἀλλάσσοντες δ' ἀδιαλείπτως θέσιν, σχετικῶς πρὸς τοὺς ἄλλους. Οὗτοι εἰσὶν οἱ πλανῆται, οἵτινες, ὡς ἡ Γῆ δεχόμενοι τὸ φῶς ἀπὸ τὸν Ἥλιον, περὶ ὃν στρέφονται, ὅλως διάφοροὶ εἰσὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, οὓς καλοῦσιν ἀπλανεῖς ἀστέρας. Οὗτοι ἀπειράκις μεγαλύτεροι, εἰς ἀπείρους ἀποστάσεις κείμενοι καὶ αὐτόφωτοι ὄντες, δὲν μεταβάλλουσι θέσιν μεταξύ των.

Ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀπατώμενοι ἐκ τοῦ φαινομένου, ἐνόμιζον τὴν Γῆν ἀκίνητον κέντρον τοῦ σύμπαντος, περὶ τὸ ὁποῖον στρέφονται ἅπαντα τὰ οὐράνια σώματα· ἀλλὰ παρατηρήσεις ὀρθαὶ καὶ ὑπολογισμοὶ ἀκριβεῖς κατέστρεψαν τὴν φίλαυτον ταύτην ἀπάτην, καὶ ἀπέδειξαν ὅτι ἡ Γῆ δὲν εἶναι ἡ σταγὼν ἀφανῆς ἐντὸς τοῦ ὠκεανοῦ τῆς πλάσεως, καὶ ὅτι αὕτη, στρεφομένη περὶ τὸν ἄξονά της, κινεῖται ἐνταύτῳ, μετὰ τῶν λοιπῶν πλανητῶν, περὶ τὸν Ἥλιον, ἀπόλυτον κέντρον τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος.

Δι' ἀκριβεστάτων ὑπολογισμῶν ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ Ἥλιος εἶναι σφαῖρα, ἥτις ἔχει διάμετρον τριάκοντα δύο χιλιάδων λευγῶν, ἥτοι ἑκατὸν ἑνδεκαφορὰς μεγαλητέραν τῆς διαμέτρου τῆς Γῆς, ὄγκον δὲ κατὰ ἓν ἑκατομμύριον καὶ τριακοσίας χιλιάδας φορὰς μεγαλητέρον. Ἄπειρος πρέπει νὰ ᾔῃαι ἡ ἀπόστασις ἡ χωρίζουσα ἀπὸ ἡμᾶς τὸν μέγιστον αὐτὸν ὄγκον, ὃν τοσοῦτον σμι-

κρὸν βλέπομεν. Καὶ τῶντι ἡ ἀπόστασις αὕτη δὲν εἶναι ἐλάσσων τῶν τριάκοντα ἑκατομμυρίων λευγῶν καὶ ἐπέκεινα. Ἐὰν βλῆμα τηλεβόλου ἐτήρει τὴν αὐτὴν ταχύτητα, ἣν ἅμα ἐκοφένδονισθὲν ἔλαβεν, ἤθελε διανύσει ἐξ ἑτῆ ὅπως φθάσῃ ἀπὸ τὸν Ἥλιον εἰς τὴν Γῆν. Ὁ μέγας οὗτος ἀστήρ, ἐξ οὗ προέρχεται τὸ φωτίζον ἡμᾶς φῶς καὶ ἡ θερμότης ἡ θερμαίνουσα ἡμᾶς, δὲν εἶναι, ὡς νῦν πιθανολογεῖται, ὄγκος ἀναφλεγόμενων ὑλῶν, ὡς κατ' ἀρχὰς ἐνομιζέτο, διότι τότε μετὰ τοσοῦτων αἰῶνων παρέλευσιν ἤθελε καταναλωθῆ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, δι' ἔλλειψιν ὕλης πρὸς συντήρησιν τοιαύτης ἀπεράντου πυρᾶς. Τί πρᾶγμα εἶναι λοιπόν; ποία ἡ σύστασις αὐτοῦ;

Ἡ τοῦ τηλεσκοπίου ἀνακάλυψις, συντέλεσασα εἰς τὸ νὰ μεγεθύνωνται χιλιάκις τ' ἀντικείμενα, ἔφερε κάπως τοὺς ἀστρονόμους εἰς θέσιν νὰ λύσωσι τὸ μέγα ζήτημα, διότι δι' αὐτοῦ ὁ ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς, διερχόμενος τὰς ἀπείρους ἀποστάσεις, ἠδυνήθη νὰ ἐκταθῆ ἐπὶ τῶν ἀπωτάτων κόσμων. Διὰ τῆς χρήσεως φακῶν κεχρωματισμένων, καταστρεφόντων τὸ ἐκ τοῦ φωτεινοῦ βεύματος προερχόμενον θάμβος, κατεγνώσθη ὅτι ὁ Ἥλιος μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ ᾔῃαι ὁμοιομόρφως φωτεινὸς καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν, παρουσιάζει εἰς διάφορα μέρη μελανὰς κηλίδας μὲ περιθώριον ἥττον σκοτεινὸν, καλούμενον σκιδόφως. Αἱ κηλίδες αὗται, μετὰ προσοχῆς ἐξετασθεῖσαι, παρετηρήθη ὅτι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν διαστέλλονται, συστέλλονται, μεταβάλλουσι σχῆμα καὶ τέλος γίνονται ἀφανεῖς. Παρετηρήθη προσέτι ὅτι τινὰ τῶν σημείων τούτων, ὡς νῆσοι ἐν μέσῳ θαλάσσης πυρὸς, τηροῦντα μεταξύ των τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν, κινοῦνται ἀπὸ τὸ ἓν πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ δίσκου καὶ ἀρχίζουσι τὴν αὐτὴν περιστροφικὴν κίνησιν μετὰ ὠρισμένην ἀμετάβλητον περίοδον. Ἐκ τούτου ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ὁ Ἥλιος δὲν εἶναι ἀκίνητος, ἀλλὰ στρέφεται, ὡς ἡ Γῆ, περὶ τὸν ἄξονά

του, με μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ μὲν Γῆ ἐκτελεῖ τὴν κίνησιν εἰς 24 ὥρας, ὁ δὲ Ἥλιος εἰς 27 ἡμέρας.

Αἱ σκοτειναὶ κηλίδες, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐβρέθη καὶ αἰτινες ἐξαφανίζονται κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ μετ' ἐπιμελείας ἐξετάζονται, εἰσι ποικίλαι κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν μορφήν· ἀλλαι μὲν εἰσὶν ἐντελῶς μελαναὶ μ' ὠχρὸν περιθώριον, καὶ ἄλλαι, ὧν τὸ κέντρον ὅμοιον τῷ περιθωρίῳ, εἶναι στακτόχροσι. Παρατηροῦνται προσέτι σημεία τινα προικισμένα με λάμπιν ζωηροτέραν τοῦ λοιποῦ δίσκου, λευκῶδη καλοῦ μενα, περίξ δὲ τῶν ὁποίων τὰ βεῦματα τοῦ φωτὸς διασπῶνται, διαιροῦνται καὶ εἶτα ἐνοῦνται καὶ συγχέονται ἐκ νέου. Διὰ τοῦ κενοῦ, τοῦ σχηματιζομένου κατὰ τὴν διάσπασιν τοῦ φωτὸς, διακρίνεται τὸ σκοτεινὸν μέρος τῆς ἡλιακῆς σφαίρας, ὅπερ ἀπεδείχθη ὅτι δὲν εἶναι σῶμα διάπυρον καὶ διαφανές, ἀλλὰ πυκνὸν καὶ ἐστερημένον ἀκτίων ὡς ἡ Γῆ.

Μετὰ ἐξέτασιν προσεκτικωτέραν παρατηρήθη ὅτι, ὅταν, κατὰ τὴν περιστροφικὴν τοῦ Ἥλιου κίνησιν, αἱ κηλίδες πλησιάζωσι πρὸς τὴν περιφέρειαν αὐτοῦ, ἐξαφανίζονται καθ' ὀλοκληρίαν, κρυπτόμεναι ὀπισθεν τοῦ ἀκραιῦ τοῦ δίσκου φωτὸς, πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὴν ἄκραν τῆς ὀρατικῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ· ὅθεν ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ φωτοβόλος οὐσία τοῦ Ἥλιου εἶναι εἰς μέγα ὕψος ὑπεράνω τῆς πυκνῆς αὐτοῦ ὕλης. Τὸ δὲ μᾶλλον ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι, εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ ὠκεανοῦ τοῦ φωτὸς τοῦ περι τὸν Ἥλιον κεχυμένου καὶ τῆς πυκνῆς αὐτοῦ ἐπιφανείας μέγα διάστημα, παρατηρεῖται ἄλλη τις οὐσία τῶν δύο ἐτέρων διαφέρουσα, οὐσία κινητὴ, μεταβαλλομένη, ὅψεως στακτοχρόου καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πυκνῆ· Ἐὰν ἦτον ἡμῖν ἐφικτὸν νὰ ἴδωμεν τὴν Γῆν μακρόθεν ἀπὸ ἄλλην τινὰ σφαῖραν, τὰ πρὸς τὴν ἀτμοσφαῖραν ὑψοῦμενα νέρη αὐτῆς ἦθαλον φαίνεσθαι εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τὸ σχῆμα τοιοῦτου πέ-

πλου, ὡς τὸν ἀνωτέρω· ὡς ἐκ τούτου δὲ καθίσταται κάπως πιθανὴ ἡ γνώμη τῶν ἀστρονόμων, ὅτι μεταξὺ τοῦ Ἥλιου καὶ τοῦ περι αὐτὸν φωτὸς ὑπάρχει νεφελώδης ἀτμοσφαῖρα.

Ὁ Ἥλιος παραβαλλόμενος πρὸς τὴν Γῆν παρουσιάζει καὶ οὗτος σφαῖραν πυκνὴν, ὡς τὴν ἡμετέραν, περιβεβλημένην ὑπὸ ἀτμοσφαίρας πλήρους νεφῶν, περιβεβλημένης καὶ ταύτης ὑπὸ μεγάλου ὄγκου φωτὸς. Οἱ ἀστρονομικοὶ ὑπολογισμοὶ σήμερον ὄρισαν μετὰ πληρεστάτης ἀκριβείας τὴν ἀπὸ τοῦ πυρήνος τοῦ Ἥλιου πρὸς τὴν νεφελώδη χώραν αὐτοῦ ἀπόστασιν καὶ τὴν ἀπὸ ταύτης πρὸς τὴν φωτοβόλον· κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοὺς, διάστημα τετρακοσίων μέχρις ἑξακοσίων μιλίων ὑπάρχει μεταξὺ τῆς σφαίρας τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ πυκνοῦ σώματος τοῦ Ἥλιου, τουτέστιν ὕψος τετρακοσίας φορὰς μεγαλύτερον καὶ τῶν ὑψηλοτέρων ὁρέων τῆς Γῆς.

Διὰ τῶν μεταξὺ τῶν βευμάτων τοῦ φωτὸς κενῶν διαστημάτων φαίνεται πάντοτε, εἰς τὴν κατωτέραν ἀτμοσφαῖραν ἐκτεινόμενος πανταχοῦ, πέπλος νεφελώδης, δι' οὗ σπανιώτατα ἢ φωτοβόλος ἀτμοσφαῖρα εὐρίσκεται εἰς ἄμεσον μετὰ τοῦ πυκνοῦ μέρους τοῦ Ἥλιου συνάφειν. Ὅταν δὲ τὰ νέρη συμπέσῃ ν' ἀφήσωσι, σχιζόμενα, κενόν τι, τότε φαίνονται τὰ μελανά τῆς πυκνῆς ἡλιακῆς σφαίρας μέρη.

Τὰ μέρη ταῦτα ἔχουσι πολλάκις ἑκτασιν τεσσαράκοντα ἢ πεντήκοντα λευγῶν, ἐνίοτε δὲ παρατηρήθησαν ταιαῦτα ἔχοντα ἑκτασιν εἰκοσάκις μεγαλύτεραν τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς. Ἡ θέσις τῶν σκοτεινῶν αὐτῶν κηλίδων εἶναι εἰς τὴν 30ὴν μοῖραν πλάτους ἀπὸ τὸν ἰσημερινὸν τοῦ Ἥλιου, ἐκ τῆς κινήσεως δ' αὐτῶν ἠδυνήθησαν διὰ τοῦ μικρομέτρου νὰ ὀρίσωσι τὸν βαθμὸν τῆς κλίσεως τοῦ ἰσημερινοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐκλειπτικῆς. Πολλοὶ διατείνονται, ὅτι πολλαὶ ἐκ τῶν ἐξαφανισθεισῶν κηλίδων, μετὰ μακρὸν χρονικὸν διάστημα, ἀνεφάνησαν ἐκ νέου εἰς τὸ αὐτὸ μέρος.

Εἰ καὶ μεγάλη ἐστὶν ἡ ἔκτασις τῶν σκοτεινῶν διαστημάτων, δι' ὧν βλέπομεν τὴν ἡλιακὴν σφαῖραν, μολαταῦτα οὐδεμία παρατήρησις ἀξία προσοχῆς ὑποστηρίζεται περὶ τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῆς, οὐδεμία ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ ὀμιλήσωμεν περὶ κοιλάδων ἢ ὀρέων, διότι ἡ τοσοῦτον διαφέρουσα τῆς ἡμετέρας σφαῖρα αὕτη κεῖται εἰς τοσοῦτω μεγάλην ἀπόστασιν, ὥστε καὶ τὰ ἰσχυρότερα τηλεσκόπια ἀσθενέστατά εἰσι καὶ ἀνεπαρκῆ πρὸς ἀνακάλυψιν διδομένου τινὸς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, τῆς διηνεκῶς ὑπὸ νεφῶν σκιαζομένης. Ὅ,τι καὶ ἂν λέγηται, εἶναι ἀβέβαιον ἢ ὑποθετικόν, ὡς ὑποθετικόν ἐστὶ καὶ τὸ λεγόμενον ὅτι αἱ ἀναφαινόμεναι ἐπὶ τινων μερῶν κηλίδες εἰσὶν αἱ κορυφαὶ ὑψηλῶν ὀρέων, διότι τότε ἡ σκιά αὐτῶν δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχη τὴν ὁμοίομορφον ἐκείνην χροιάν, ἣτις φαίνεται εἰς τὸ σκίόφωσ.

Ὅθεν ἀνάγκη πᾶσα ν' ἀρκεσθῶμεν εἰς ὅ,τι ἤδη ἠδυνήθημεν νὰ διαγνώσωμεν εἰς τὸν Ἥλιον, τουτέστι τὸ διπλοῦν αὐτοῦ περιβάλλωμα, ἀδυνατοῦντες νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν τε φύσιν καὶ τὰς λειτουργίας αὐτοῦ, καὶ ἀγνοοῦντες ἐπίσης διατί αἱ κηλίδες κατὰ τινὰς ἐποχὰς παρουσιάζονται τοσοῦτον ἐκτεταμέναι καὶ πολυπληθεῖς, ὁ δὲ δίσκος τοῦ Ἥλιου ὅτε μὲν μεγαλήτερος, ὅτε δὲ μικρότερος. Τὸ τελευταῖον τοῦτο φαινόμενον ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῆ κάπως διὰ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ὑπάρχουσιν ἐποχαί, καθ' ἃς ἡ φωτοβόλος σφαῖρα ἀπομακρύνεται τοῦ πυρῆνος, καὶ ἄλλαι, καθ' ἃς πλησιάζει αὐτόν. Τὸ βέβαιον ἔμως εἶναι ὅτι οὐδ' ἡ αὔξησις ἢ ἡ ἐλάττωσις τῆς τοῦ Ἥλιου περιφερείας, οὐδ' ἡ μεταβολὴ τοῦ ἀριθμοῦ ἢ τῆς ἐκτάσεως τῶν κηλίδων του, ἔχουσι τὴν ἐλαχίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἐντάσεως τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος ἣν μεταδίδει εἰς τὴν Γῆν.

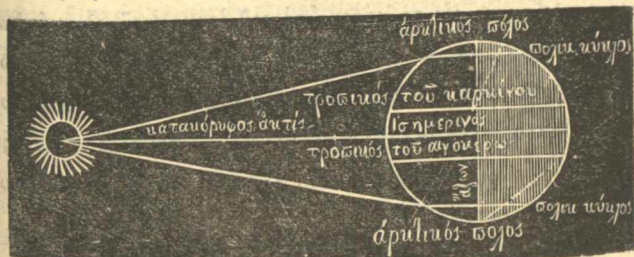
Τὸ μέγα μυστήριον τοῦ Ἥλιου ἐστὶν ἡ φωτοβόλος καὶ θερμὸς αὐτοῦ ἀτμοσφαῖρα, πᾶσαι δὲ αἱ πρὸς ἐξήγησιν αὐτοῦ ὑποθέσεις προδίδουσι τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν ἀνθρωπίνων μέσων.

Ἡ Γῆ θεωρουμένη ὡς πλανήτης.

Ὁ ἀστὴρ ὁ χρησιμεύων ὡς κατοικία τοῦ ἀνθρώπου στρέφεται περὶ τὸν Ἥλιον, εἰς ἀπόστασιν τριακοντατεσσάρων περίπου ἑκατομμυρίων λευγῶν, διατρέχει δὲ τὴν τροχίαν αὐτῆς εἰς 365 ἡμέρας καὶ τινὰς ὥρας. Ὅπόσον σμικρὰ παρίσταται βεβλῆως εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν κατοίκων ἄλλων κόσμων, χιλιάκις μεγαλητέρων, ἢ Γῆ ἡμῶν, τῆς ὁποίας ἡ περιφέρεια εἶναι ἐννέα χιλιάδων λευγῶν μόνον! Καὶ μολοντοῦτο, ἐπὶ τοῦ πλανωμένου τούτου μορίου τῆς κίνεως, ὁ θνητὸς νομίζει ἑαυτὸν μέγαν καὶ ἰσχυρὸν, ὑποθέτει δὲ ὑπόχρεον εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ποταπὰς αὐτοῦ φροντίδας τὸ σύμπαν καὶ λησμονεῖ συνήθως τὸν ὑπέρτατον τοῦ ἀπείρου αἰκοδομήματος πλάστην.

Ὡς ὅλοι οἱ ἀστέρες, οὕτω καὶ ἡ Γῆ στρέφεται περὶ τὸν ἀξονά της, οὗ τινος τὰ δύο ἀντίθετα καὶ ἀμετάβλητα ἄκρα σημειοῦσιν εἰς τὸ διάστημα τοὺς δύο πόλους, ὧν ὁ εἰς καλεῖται βόρειος ἢ ἀρκτικός καὶ ὁ ἕτερος μεσημβρινὸς ἢ ἀνταρκτικός. Εἰς τὴν ἡμερησίαν ταύτην κίνησιν αὐτῆς δαπανᾷ 24 ὥρας, ἐνῶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἐν τῇ μετατοπικῇ αὐτῆς κινήσει, διατρέχει ἕξ λεύγας περίπου κατὰ δευτερόλεπτον.

Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς διήρηται ὑποθετικῶς εἰς τινὰς κύκλους κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ ἡ οὐράνιος σφαῖρα. Ἐκ τῶν κύκλων αὐτῶν ὁ ἡμεμερινὸς διαιρεῖ αὐτὴν εἰς δύο μέρη ἢ ἡμισφαίρια ἔτα, ὧν τὸ μὲν καλεῖται βόρειον ἡμισφαίριον

τὸ δὲ νότιον. Οἱ κύκλοι οὗς ὑποθετικῶς διαγράφομεν διατρέχοντας ἀπὸ πόλου εἰς πόλον, τέμνοντας τὸν ἰσημερινὸν κατ' ὀρθὰς γωνίας καὶ διαιροῦντας τὴν Γῆν εἰς ἡμισφαίριον ἀντιθέτως, καλοῦνται μεσημβρινοί. Ἐκλήθησαν οὕτω, διότι ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος ἐνὸς παρατηρητοῦ, εἶναι μεσημβρία καθ' ἣν στιγμήν ὁ ἥλιος ἀναφαίνεται ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου μέρους ἐνὸς ἐξ αὐτῶν καὶ αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ τὸ προσβάλλουσι κατακορύφως. Οἱ κύκλοι οὗτοι διηρέθησαν εἰς ὠρισμένον ἀριθμὸν ἴσων μερῶν, ἢ μοιρῶν, χρησιμευστῶν πρὸς καταμέτρησιν τῆς ἀποστάσεως τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Γῆς ἀπὸ τὸν ἰσημερινόν, ἢ τοῦ πλάτους των πρὸς τε βορρᾶν καὶ πρὸς νότον. Εἰς τὰ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοῦ ἰσημερινοῦ πλάτη (ἦτοι διαστήματα 66 μοιρῶν, μετρούμενα ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ) ἐκτείνονται δύο κύκλοι καλούμενοι πολικοί, ἐξ ὧν ὁ εἰς ἀρκτικός, ὁ δὲ ἀνταρκτικός, ἕτεροι δὲ δύο εἰς ἀπόστασιν 23 μοιρῶν καὶ 28 πρώτων λεπτῶν (ἐκάστη μοῖρα διαιρεῖται εἰς 60 λεπτά) καλούμενοι τροπικοί, ἐξ ὧν ὁ πρὸς τὸ μεσημβρινὸν ἡμισφαίριον, τροπικὸς τοῦ αἰγῶκαιρω, καὶ ὁ πρὸς τὸ βόρειον, τροπικὸς τοῦ καρκίνου. Τοιοῦτοτρόπως διὰ τῶν κύκλων αὐτῶν ὁ ἄξων τῆς Γῆς καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς διαιροῦνται εἰς πέντε μέρη ἢ ζώνας. Ἡ μεταξὺ τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου καὶ τοῦ ἀρκτικοῦ πολικοῦ κύκλου ζώνη ἐστὶν ἡ ἀρκτικὴ κατεψυγμένη ζώνη, ἡ μεταξὺ τοῦ ἀρκτικοῦ πολικοῦ κύκλου καὶ τοῦ τροπικοῦ τοῦ καρκίνου, ἀρκτικὴ εὐκρατος ζώνη, ἡ τρίτη, ἦτοι ἡ μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν καὶ χωριζομένη εἰς τὸ μέσον ὑπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ, εἶναι ἡ διακεκαυμένη ζώνη, ἡ τρίτη, ἦτοι ἡ μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν μεταξὺ τοῦ τροπικοῦ τοῦ αἰγῶκαιρω καὶ τοῦ ἀνταρκτικοῦ πολικοῦ κύκλου, μεσημβρινὴ εὐκρατος ζώνη, καὶ τέλος ἡ μεταξὺ τοῦ ἀνταρκτικοῦ πολικοῦ κύκλου καὶ τοῦ ἀνταρκτικοῦ πόλου, μεσημβρινὴ κατεψυγμένη ζώνη. (ἀκολουθεῖ)

Ἐξακολουθήσει τῆς συνεδριάσεως τῆς 6ης Ὀκτωβρίου.

Ὁ πρόεδρος διατάσσει τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως τοῦ ὑποστρατήγου Σερρέ δὲ Ριβιέρ (Serré de Rivière), εἰσηγητοῦ εἰδικοῦ ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν δυνάμει διαταγῆς ὑπουργικῆς τῆς 7 Μαΐου 1872· ἔχει δ' αὐτὴ ὡς ἐξῆς (α).

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ ὑπουργὸς ἔθετο τῇ ἀνακρίσει τὴν ἐξῆς πολύπλοκον ἐρώτησιν·

«Ὁ στρατάρχης Βαζαῖν ἔπραξεν ὡς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ Ρῆνου ὅτι τῷ ὑπηγόρευον τὸ καθῆκον καὶ ἡ τιμὴ;»

Πρὸς λύσιν ἀνάγκη μελέτης ὅλων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἅτινα διηρέθησαν εἰς τρία·

1) Ἐπιχειρήσεις ἐνεργητικαὶ ἀπὸ 5ης αὐγούστου μέχρι 1ης Σεπτεμβρίου. 2) Ἀποκλεισμός μέχρι 40 Ὀκτωβρίου. 3) Συνθηκολόγησις ἀπὸ 40—27 Ὀκτωβρίου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ. Κεφάλαιον α'.

Ἐναρξίς τοῦ πολέμου (Μάχη τῆς Φορβάχ).

Ἀπὸ τοῦ 1866 ὁ στρατάρχης Νιέλ, ὑποπευόμενος πόλεμον, ἔσχεδασεν ὅτι ἀνάγκη τριῶν στρατιῶν, δύο μὲν εἰς τὴν Λωρράνην καὶ Ἀλσατίαν, τῆς δὲ τρίτης εἰς Σιαλὸν ὡς ἐφεδρείας πρὸς δὲ δύο διακεκριμένα σώματα εἰς Βελφῶρτ καὶ Λυὸν ὡς πυρὴν νέων ἐφεδρειῶν.

(* Συνέχεια ἰδὲ τὸ προηγούμενον φυλλίδιον.

(α) Ἡ ἐκθεσις αὐτὴ τοῦ εἰδικοῦ εἰσηγητοῦ ἀπατελεῖ τὸ μὲν ἐλάλησον· ἡμεῖς θέλομεν πιστῶς παρακολουθήσει αὐτὴν, ἀπαλείφοντες μόνον ἐκεῖνα τὰ τεμάχια, ἅτινα εἰσὶ ταυτολογία πλεονάζουσα, αἷς ἐχρήσασθαι ὁ εἰσηγητὴς πρὸς ἐμφαντικώτερον τῆς κατηγορίας χωματισμὸν. Μόνη ἡ ἀνάγκη τοῦ κατηγορητηρίου δύναται νὰ δώσῃ τὰ σημεία, ἐφ' ὧν θέλει νὰ στηρίξῃ ἡ κατηγορία, ἐξ αὐτοῦ δὲ προκύπτουσι καὶ αἱ ἔννοιαι τῶν ἐρωτήσεων, ἃς κατόπιν ἀποτείνει ὁ πρόεδρος τοῦ στρατοδικείου πρὸς τοὺς μέλητους πρὸς δικάζησιν καὶ ἐπαλήθευσιν ἢ καὶ διάψυσιν τεμαχίων τοῦ κατηγορητηρίου τούτου. Ὅτι, ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης δύναται νὰ χρησιμεύῃ ὡς ὕλη κατηγορίας ἢ ὑπερασπίσεως, θέλομεν τὸ παραθέσει ἀραιῶς γράμμασι.

Κατ' αὐτὸν ἀρχηγοὶ στρατιῶν οἱ στρατάρχαι Βαζαῖν, Μὰκ-Μαὸν καὶ Κανροβέρ.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις διὰ τὸ σμικρὸν τῶν δυνάμεων ἐπροτίμησε τὸν ἐπιθετικὸν πόλεμον, ὀργανίσασα δύο στρατιάς, τὴν μὲν εἰς Λωρραίνην, τὴν δὲ εἰς Ἀλσατίαν, καὶ ἐν μὲν ἐπετυγχάνομεν συμμάχους, ἐπερᾶτο ὁ Ῥήνος καὶ ἐχωρίζετο ἡ Βόρειος ἀπὸ τῆς Νοτίου Γερμανίας· ἄλλως δὲ, θέατρον τοῦ πολέμου ὠρίζετο τὸ Παλατινάτον καὶ ἡ Ῥηνικὴ Πρωσία. Ἐν ταῖς δύο δὲ περιστάσεσιν ὁ στόλος διενήργει ἀντιπερισπασμούς ἐν τῇ Βαλτικῇ.

Δυστυχῶς αἱ ἰδέαι αὗται δὲν ἐπραγματοποιήθησαν. Ὁ στρατὸς ἀπέτελεσε μίαν μόνην στρατιάν, διηρημένην εἰς ὀκτὼ σώματα καὶ τὴν φρουράν. Γενικὸς ἀρχιστράτηγος ὑπέηξεν ὁ αὐτοκράτωρ.

Πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως κατὰ τὴν εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μετέβασιν, τὰ σώματα ταῦτα διενεμήθησαν καθ' ὄλον τὸ μῆκος τῶν μεθοριῶν.

Εἰς Φορβάχ (Forbach) καὶ Σαρρέγγεμίνην (Sarreguemines) παρὰ τοῖς μεθορίοις συνεκεντρώθησαν πλείσται προμήθειαι, ἐπὶ σκοπῷ ἐπιθέσεως, ἀλλ' ἡ συμπλήρωσις τῶν σωματίων δὲν ἐπεραιώθη, ὅτε τῇ 4ῃ αὐγούστου μᾶς προέλαβεν ὁ ἐχθρὸς ἐπιδρομῶν.

Ἀπὸ τῆς 16ης ἰουλίου ὁ στρατάρχης Βαζαῖν προεκηρύχθη προσωρινὸς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ μέχρι τῆς ἀπὸ Παρισίων ἐλεύσεως τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις τέλος ἀφίχθη εἰς Μέτς τὴν 28 ἰουλίου, προηγηθέντος ἐκεῖ τὴν 24ην τοῦ στρατάρχου Λεβέφ (Lebœuf), ὀνομασθέντος τὴν 19 ἰουλίου γενικοῦ ἐπιτελάρχου (major général de l'armée).

Ὁ αὐτοκράτωρ μέχρι νεωτέρας σκέψεως ἔκρινε πρέπον νὰ πλησιάζῃ τὸν στρατὸν εἰς τὸν σιδηρόδρομον Μέτς-Σαρρέβρυκ (Metz-Sarrebrück) παρὰ τοῖς μεθορίοις. Οὕτω τὸ 2ον σῶμα ἐτάχθη εἰς Φορβάχ, τὸ 3ον εἰς Σαιντ-Αβόλδ (Saint-Avold), τὸ 4ον εἰς Βουλάυ (Boulay). Τὸ πᾶν ἀπεδείκνυε τὴν ἀνάγκην τῆς θέσεως τοῦ στρατοῦ καθέτως ἐπὶ τῶν σιδηδρομικῶν γραμμῶν τῆς Σαρρέβρυκ εἰς Μέτς καὶ τῆς Σαβέρνης (Saverne) εἰς Νανσύ (Nancy), γραμμῶν προφανῶς μελλουσῶν νὰ ληφθῶσιν ὑπὸ τοῦ εἰσβαλόντος ἐχθροῦ. Οὐδενὸς συγκεντρωτικοῦ ἔργου ἐνεργηθέντος εἰς Ἀλσατίαν, ἀπεδείκνυσεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀνάγκην ταύτην ἡ γενομένη εἰς Λωρραίνην συγκέντρωσις.

Κατόπτευσις γενομένη τὴν 2 αὐγούστου εἰς Σαρρέβρυκ (Sarrebück) ὑπὸ τοῦ 2ου σώματος, οὐδὲν ἐπληροφόρησε περὶ τοῦ ἐχθροῦ· κατόπιν ὁμοῦ ἐγνώσθη ἡ προσέγγισις τῆς α' στρατιᾶς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Στείνμετς (Steinmetz) μετὰξὺ Σαρρέλουῦ (Sarrelouis) καὶ Σαρρέβρυκ, τῆς β' ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Φρεδερίκον Κάρολον πρὸς τὰ Καισαρικὰ Λουτρά (Kaiserlautern) καὶ Ὁμβούργην (Hombourg) καὶ τῆς γ' ὑπὸ τὸν Πρωσικὸν διάδοχον ἐν τῇ Ῥηνικῇ Βαυαρίᾳ, βορείως τῆς Λαουτέρν (Lauterne).

Συγκέντρωσις τῶν στρατιῶν τῆς Λωρραίνης καὶ τῆς Ἀλσατίας.

Ἐκ τῶν εἰδήσεων τούτων ὁ αὐτοκράτωρ ἔκρινεν ἐπάναγκας νὰ διαίρησιν τὸν στρατὸν εἰς δύο, καὶ τὸν μὲν ἐργασθόμενον ἐν Ἀλσατίᾳ, ἦτοι τὸ 1ον, ἕον καὶ 7ον σῶμα, ἔθετο ὑπὸ τὸν στρατάρχην Μὰκ-Μαὸν, τὸν δὲ εἰς Λωρραίνην, ἦτοι τὸ 2ον, 3ον καὶ 4ον σῶμα, ὑπὸ τὸν στρατάρχην Βαζαῖν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐτήρησε τὴν γενικὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν ἄμεσον διοίκησιν τῆς φρουρᾶς.

Τῇ 5ῃ αὐγούστου διαταγῇ τοῦ αὐτοκράτορος ἡ στρατιὰ τῆς Λωρραίνης ἐτοποθετήθη ὡς ἑξῆς. Τὸ 4ον σῶμα, ἦτοι τὸ ἀριστερὸν, εἰς Τετέρσχεν (Teterschen), Βουλάυ (Boulay) καὶ Βουχεπόρν (Bouche-porn). Τὸ 3ον εἰς Σαιντ-Αβόλδ (Saint-Avold), Μαριενθάλ (Marienthal), Πυτελλάγγην (Puttelligence) καὶ Σαρρέγγεμίνην (Sarreguemines), ἔνθα καὶ ἡ ταξιαρχία Λαπασσέτου (Lapasset) τοῦ 5ου σώματος. Τὸ 2ον σῶμα ἐμπρὸς συσπειρωμένον ὠπισθοδρόμησεν ἀπὸ Σαρρέβρυκ ἐπὶ τῶν ὀπισθεν ὑψωμάτων. Ἡ φρουρὰ κλιμακῆδον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Μέτς. Ἡ ἀφίξις τοῦ 6ου σώματος προηγγέλλετο διὰ Νανσύ· τὸ δὲ 5ον σῶμα ὤφειλε νὰ φερθῇ εἰς Βίτχην (Bitchen) καὶ ἀποτελέσῃ τὸ ἀριστερὸν τῆς στρατιᾶς τῆς Ἀλσατίας.

Ὁ στρατάρχης Βαζαῖν διωρίσθη κατ' ἀρχὰς ἀρχηγὸς ἐπὶ τοῦ 3ου σώματος, ἐνῶ, ὡς ὠρίζεν ἐν τῷ ἀρχικῷ αὐτοῦ σχεδίῳ ὁ Νιέλ, ἔπρεπε νὰ ᾗ ἀρχηγὸς τῆς στρατιᾶς τῆς Λωρραίνης. Βεβαίως πολὺ ἐκ τούτου ἐνωχλήθη. Ἡ ἀπόρατις τῆς 5ῃς αὐγούστου, δι' ἧς ἐκλείετο ἐπὶ κερφαλῆς τοῦ 2ου, 3ου καὶ 4ου σώματος, ἀρκούντως κανοποίησεν τὴν φιλοδοξίαν αὐτοῦ. Ἰδωμεν ὁμοῦ πως ἔγνω νὰ ἐνεργήσῃ τὰ τῆς ἀρχηγίας ταύτης, ἡ δὲ μάχη τῆς 6ης αὐγούστου ἀρκούντως φωτίζει ἡμᾶς.

Μάχη τῆς Φορβάχ.

Ὁ χῶρος ἐνθα ἐγένετο ἡ μάχη παριστᾷ τρίγωνον, οὗ ἡ κορυφή Σαρρβέρνκ (Sarrebriick) εἰσχωρεῖ εἰς τὸ Γερμανικόν ὅπισθεν ὑπάρχει συσπειρωμένον τὸ 2ον σώμα. Ἡ βᾶσις τοῦ τριγώνου ἀποτελεῖται ἀπὸ τῆς ὁδοῦ Σαιντ Αὐόλδ (Saint-Avoid), Μαριενθάλ (Marienthal), Πουτελλάγγης (Puttelange) καὶ Σαρραγγεμίνης (Sarreguemines).

Μεταξὺ Φορβάχ καὶ Σαρραγγεμίνης, παραλλήλως τῆς βᾶσεως τοῦ τριγώνου, ἐκτείνονται τὰ ὑψώματα Γοδενβρόνν (Godenbronn), ἐξ ἴσου ἀπέχοντα τῶν θέσεων τοῦ 2ου καὶ 3ου σώματος, θέσις σπουδαιότατη πρὸς φύλαξιν τῶν εἰς τὰς δύο πόλεις συσσωρευμένων πολυπληθῶν προμηθειῶν.

Τούτου ἕνεκεν ἠτήσατο τηλεγραφικῶς ἀπὸ τῶν αὐτοκράτορα ὁ στρατηγὸς Φροσσάρ (Frossard) νὰ μεταβῇ εἰς τὰ ὑψώματα ταῦτα. Τῷ ἀπήτησε νὰ μεταφέρῃ τὸ στρατηγεῖόν του τῇ ἐπαύριον εἰς Φορβάχ.

Κατόπι τῆς μεσημβρίας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Φροσσάρ εἰδοποιήθη περὶ τῆς ἀνωτάτης ἀρχηγίας τοῦ Βαζαίν, εἰς ἃν ἐγνωστοποίησεν ἦν ἔλαβε διαταγὴν.

Τῇ 5ῃ αὐγούστου, ὥρ. 10ην μ. μ. καὶ τῇ 6 αὐγούστου, ὥρ. 4, 40, ὁ γενικὸς ἐπιτελάρχης Λεσέφ ἐτηλεγράφησε τῷ στρατάρχει Βαζαίν καὶ τῷ στρατηγῷ Φροσσάρ νὰ ᾧσιν ἔτοιμοι εἰς μάχην, τοῦ ἐχθροῦ ἐπερχομένου αὐθημερόν. Διὸ κατόπιν ὤρσθη τῆσιν ὑπὸ τὸν στρατάρχη Βαζαίν ἡ φρουρὰ καὶ ἡ μεραρχία Φορτῶν (Forton).

Μέχρι τῆς πρωίας τῆς 6ης αὐγούστου ἀπετελέσθη ἡ μιμρὰ πρὸς τὰ ὅπισθεν πωρεία τοῦ στρατηγοῦ Φροσσάρ ἐπὶ τῶν νέων θέσεων, ἥτοι μεραρχία Λαυκουπέ (Lavaucoupet) εἰς Σπικερν (Spiekeren), μεραρχία Βερζέ (Vergè) ἐν τῇ κοιλάδι πρὸ τοῦ Στύριγγ (Styring) καὶ μεραρχία Βατάιλ (Bataile) εἰς Αἰτίγγην (Aetingen) ὡς ἐφεδρεία. Ὁ ἐχθρὸς φαίνεται ἀπὸ πρωίας. Τῇ 9ῃ ὥρ. π. μ. ὁ στρατηγὸς Φροσσάρ τηλεγραφεῖ πρὸς τὸν στρατάρχη Βαζαίν προτείνων καλὸν, ὅπως ἡ μεραρχία τοῦ 3ου σώματος Μοντουδὸν (Montoudon) πέμψῃ ἀπὸ Σαρρβεγμίνης μίαν ταξιαρχίαν εἰς Γροσβλιεδερστρόφφ (Grosbliederströff), ἡ δὲ μεραρχία Δεκαέν (Decaen) προχωρήσῃ πρὸς Μερλεβάχ (Merlebach) καὶ Ροσβρούκ (Rosbruck).

Ὑπὸ τῆς 10ῃ 6' ὁ στρατηγὸς Φροσσάρ τηλεγραφεῖ τῷ στρατάρχει τὴν κατὰ βᾶσιν κατοπτέσεων ἰσχυρῶν τοῦ ἐχθροῦ ἀπὸ Σαρρβέρνκ, μηκέ-

ἄλλως ἐπιδεικνύοντος ἐπίθεσιν, καὶ ὅτι ἔλαβεν αὐτὸς τὰ μέτρα τοῦ ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου καὶ τῆς ὁδοῦ. Ἄμα κατόπιν πιστοποιεῖ τῷ στρατάρχει Βαζαίν εἰδήσιν, ἣν λαμβάνει περὶ κινήματος τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τῆς Ροσβρούκ (Rosbruck), ὁ δὲ στρατάρχης ἀπαντᾷ ὅτι πέμπει ἐκεῖ ταξιαρχίαν δραγῶνων τοῦ Γιουνιάκ (Juniac).

Ὁ στρατηγὸς Φροσσάρ ὀπισθοδρομεῖ ἀπέναντι τῆς ἰδέας νὰ καταλίπῃ, ἄνευ βολῆς, τὴν Φορβάχ καὶ τὰς εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου πολυπληθεῖς προμηθείας· ἀντὶ δὲ νὰ ὀπισθοχωρήσῃ, ὅπως ἦτο κάλλιον, ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων Γοδενβρόνν (Godenbronn), ἔμεινε περιμείνας τὸν ἐχθρόν.

Ὁ στρατάρχης εἰς τὴν ἀνάκρισιν λέγει ὅτι εὑρίσκει τὴν ὑποχώρησιν δέουσαν, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὡφελὲς νὰ τὸ διατάξῃ καὶ μὴ ὀρίσῃ τὴν θέσιν ἀπλῶς ἐσημεῖον συγκεντρώσεως ἐν ὥρᾳ κινδύνου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ στρατάρχης, αἰσθανόμενος σπουδαίως παλαιόντα τὸν Φροσσάρ, πέμπει, ὥραν 11 π. μ. 1/4, τὸν λοχαγὸν Λοκμαρίας (Loemaria) πρὸς τὸν στρατηγὸν Μεττμάν (Mettmann) νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Μαριενθάλ καὶ ἀχθῇ εἰς Βενίγγ (Bening) πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν στενῶν τῆς Μαρλεβάχ (Marlebach), ἀφίνων μέρος τῶν ὑπ' αὐτὸν εἰς Μαχερέν (Macheren), δεξιὰ τῆς Σαιν-Αὐόλδ, οὐδὲν δὲ λέγει τῷ λοχαγῷ περὶ τῶν ἀγώνων τοῦ Φροσσάρ, ὀρίζει τοῦναντίον τῷ στρατηγῷ Μεττμάν ἐν δυσὶν ἐπιστολαῖς νὰ φυλάξῃ τὸν χῶρον τὸν μεταξὺ μεθορίων καὶ σιδηροδρόμου, ἥτοι νὰ προασπίσῃ αὐτὸν τοῦτον τὸν στρατάρχη, ὄντα ἐπὶ τῆς θέσεως Σαιντ-Αὐόλδ. Ὁ Μεττμάν φθάνει εἰς Βενίγγ ὥραν 3ην μ. μ. θὰ ἔφθανε δὲ εἰς Φορβάχ ὥραν 4 1/2 μ. μ., ἂν ἐκεῖ ἦγε.

Κατόπιν τοῦ στρατηγοῦ Μεττμάν ὁ λοχαγὸς Λοκμαρίας μεταβαίνει παρὰ τὸν στρατηγὸν Κασταγνὺ (Castagny), ὅστις ἐπὶ τῷ βρόντῳ τοῦ κανονίου βαίνει πρὸς Γοεβενχάουζεν (Goebenhausen). Τὸν παραγγέλλει τὴν διαταγὴν νὰ μεταβῇ αὐτὸς μὲν μίαν ταξιαρχίαν εἰς Φαρσχβίλλερ (Farchwiller), νὰ πέμψῃ δὲ τὴν ἑτέραν εἰς Θεδίγγ (Theding) ἀριστερὰ τῶν ὑψωμάτων Καδενβόρνν (Gadenbornn). Δὲν τῷ δίδεται ὅμως διαταγὴ νὰ τεθῇ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Φροσσάρ. Ἦτο ὥρα 4 μ. μ., ἡ δὲ δευτέρα ταξιαρχία, καὶ ἂν ἔξετελειτο ἡ διαταγὴ τοῦ στρατάρχου, ἔφθανε εἰς τὴν

γραμμὴν τῆς μάχης μεταξὺ 4 καὶ 5 μ. μ. Ὁ στρατηγὸς δὲν συμμορφοῦται μὲ τὴν διαταγὴν· χωρεῖ μὲν ὀλίγον, ἀλλὰ μὴδὲν πολεμικὸν ἀκούων ἐν τῇ κοιλάδι, ἐπανέρχεται μὲ τὴν μεραρχίαν του εἰς Πυττελάγγην, ὅπου ἀκούων τὰ πυροβόλα ἀναχωρεῖ ἐκ νέου ὥραν 6ην μ. μ. πρὸς τὴν ὀριστεῖσαν ὑπὸ τοῦ στρατάρχου διευθύνειν· ὥραν δὲ 7 μ. μ. λαμβάνει διαταγὴν νὰ τεθῇ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ στρατηγοῦ Φροσσάρ. Ἦτο λίαν ἀργὰ, ὥστε οὐδεμίαν ἠδύνατο νὰ δώσῃ αὐτῷ συνδρομὴν (4).

Ἡ μεραρχία Μοντωδὸν (εἰς Σεραγγεμίνην), συνδεομένη τηλεγραφικῶς μὲ τὸ στραταρχεῖον, οὐδεμίαν ἔλαβε διαταγὴν, καθ' ἣν ὥραν ἐπέμποντο εἰς τὰς λοιπὰς τοῦ 3ου σώματος μεραρχίας τοιαῦται.

Ἐὰν, ὡς ἔδει, ὡς ὁ στρατηγὸς Φροσσάρ τὸ ἐξήτει, ἀπὸ τὴν 9 π. μ. διευθύνετο αὕτη ταυτοχρόνως μὲ τὰς ἄλλας μεραρχίας πρὸς τὸ 2ον σῶμα, ἐὰν διετάσσετο νὰ τὸ ὑποστηρίξῃ, ἡ μεραρχία αὕτη ἔφθασεν ἐγκαίρως εἰς τὴν γραμμὴν, καὶ πιθανῶς τὰ πράγματα ἐλάμβανον διαφορετικὴν τροπὴν, ἀλλ' ἡ διαταγὴ δὲν ἔφθασεν εἰς τὸν στρατηγὸν Μοντωδὸν ἢ κατὰ τὰς 3 μ. μ.

Οὕτω καθ' ἣν στιγμήν ἐκτιμᾷ ὁ στρατάρχης τὴν σοβαρότητα τῆς θέσεως τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς του (2ου σώματος), διευθύνει πρὸς τὸν στρατηγὸν Φροσσάρ τὴν μιᾶλλον μεμακρυσμένην μεραρχίαν (Κασταγνὺ), ἀπορροφᾷ πρὸς ἴδιαν του ἀσφάλειαν τὸ στήριγμα, ὅπερ ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ ἡ τοῦ Μεττιμάν, καὶ ἀφίνει ἡσυχον εἰς τὸ στρατόπεδόν τῆς εἰς Βλί (Blies) τὴν μεραρχίαν Μοντωδὸν, τὴν πλησιεστέραν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ εἰς ἣν αἱ διαταγαὶ του δύνανται ἐν στιγμήν νὰ μεταβιβασθῶσι τηλεγραφικῶς.

Ἐν τούτοις ἀξάνοντος τοῦ κινδύνου ὁ στρατηγὸς Φροσσάρ τηλεγραφεῖ ὥραν 1, 25 «εἶμαι λίαν στενοχωρημένος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τοῦ δάσους καὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Σπίκεριν. Παρακαλῶ πέμψατε ἀμέσως μεραρχίαν Μοντωδὸν πρὸς Γροσβλιεδερστρόφ καὶ τὴν τῶν δραγόνων ταξιαρχίαν ὑμῶν πρὸς Φορβάχ.»

(4) Σημ. Εἰς ταῦτα βεβαίως πταίει ὁ στρατηγὸς Κασταγνί, μὴ βαδίσας ἐν ἀρχῇ ἐμπρός (Μεταφ.).

Ὁ στρατάρχης δίδει τέλος τοιαύτας διαταγὰς ὥραν 2, 30'. Οὐδὲν κρατεῖ τὸν στρατάρχην εἰς Σαίντ Αὐδὸλδ, ὅθεν ἐν τῶς 20' δύναται αἰθηροδρομικῶς νὰ φθάσῃ εἰς Φορβάχ, ἐνθα τὸ καθήκον τὸν ἐκάλει· ὁ στρατάρχης ἐν τῇ ἀνακρίσει του περιορίζεται λέγων ὅτι ἔκριεν ἐφελιμώτερον νὰ μένῃ εἰς Σαίντ Αὐδὸλδ, κέντρον τῶν ἐπιχειρήσεών του.

Μείνας εἰς μόνας τὰς ἐμπνεύσεις του ὁ στρατηγὸς Φροσσάρ, ἀνησυχῶν διὰ τὰ συμβαίνοντα, ἐπιταχύνει τὴν πορείαν τοῦ στρατηγοῦ Μοντωδὸν, καὶ προσκαλεῖ πρὸς ἑαυτὸν τὸν στρατηγὸν Μεττιμάν· μόλις δὲ τότε βαίνει αὐτοπροσώπως ἐπὶ τοῦ πεδίου, ἐνῷ τὰ στρατεύματά του μάχονται ἀπὸ τῆς πρώτας. Βαίνει πρῶτον εἰς Στυρίγγ καὶ προσκαλεῖ τὸ ὑπόλοιπον τῆς μεραρχίας Βαταῖλ, ἧτις ἔμμενεν ἐν ἐφεδρείᾳ καὶ μετέχει τῆς συμπλοκῆς.

Οὐδεμιᾶς προσερχομένης συνδρομῆς, ὀξυθρὸς ὑπερκερᾷ τὸ ἀριστερὸν διὰ τοῦ δάσους καὶ δεικνύει τὰς κεφαλὰς τῶν φαλάγγων του ἐπὶ τῆς ἀπὸ Σαρρελούης εἰς Φορβάχ ὁδοῦ, λαμβάνων οὕτω πλευρικῶς τὸ 2ον σῶμα καὶ ἀπειλῶν τὰ ὀπίσθια τοῦ ἀριστεροῦ. Ὁ στρατηγὸς Φροσσάρ, πρὸς ἀποφυγὴν πλήρους κατατροφῆς ἐν τῇ ὑπερατπίσει τῆς κοιλάδος, διατάσσει τὰ ἐκεῖ στρατεύματά του ν' ἀναρρήχθῶσιν ἐπὶ τὰ ὑψώματα. Οὕτω ἔφθασαν ταῦτα τὴν νύκτα ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου, συγκρατοῦντα τὸν ἐχθρὸν, διὰ μέσου τῆς πυρπολήσεως τοῦ Στυρίγγ καὶ τῶν πρώτων οἰκημάτων τῆς Φορβάχ.

Ἐποχωρῶν ὁ στρατηγὸς Φροσσάρ, ἀντὶ, φερόμενος ἐπὶ τὰ ὀπίσω, νὰ διευθυνθῇ ἐπὶ τὴν θέσιν Καθενδρόν, ὅπως ἐνωθῇ ἐκεῖ μὲ τὰς μεραρχίας Μοντωδὸν καὶ Κασταγνὺ, ἃς ἐγίνωσκε βαινούσας πρὸς αὐτὸν, ἧτις ἄλλως τε ἦτο ἡ θέσις ἡ ἐπιδειχθεῖσα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ στρατάρχου τὴν πρωίαν ὡς τόπος συγκεντρώσεως, διευθύνε τὸ σῶμά του εἰς Σεράγγεμίνην, ὅπως, ὡς λέγει, τοποθετηθῇ δεξιὰ τοῦ 3ου σώματος.

Ἐποχωρῶν, ἀτυχῶς οὐδὲν παραγγέλλει εἰς τοὺς πρὸς αὐτὸν ἐρχομένους παραγγέλλει δὲ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ ἡ ὑπ' αὐτὸν μεραρχία Λαυκουπεῖ (Lavaucoupet), ἧτις ἔμμενεν ἐδραία ἐπὶ τοῦ πεδίου 800 μέτρα ἀπὸ τοῦ Σπίκεριν, καὶ διευθύνεται εἰς Σεράγγεμίνην, ἣν διαπερῶν διευθύνεται εἰς Πυττελάγγην.

Τότε ἀναπτύσσονται εἰμαρμένως αἱ συνέπειαι τῶν ὑπὸ τοῦ στρατάρχου ληφθεισῶν διατάξεων, τῶν ἀρ. ὀπίσθων καὶ ἀνε-

παρκῶν πρὸς πορείαν διαταγῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ τῆς σιωπῆς τοῦ στρατηγοῦ Φροσσάρ ἀπέναντι τῶν πρὸς αὐτὸν φερομένων μεραρχιῶν.

Ὁ Μοντωδὸν κινεῖ ἀπὸ Σεραγγεμίνης τὴν 5ην μ. μ. φθάνει νύκτωρ ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου εἰς Φουσσάχ (Rousbach), καὶ εὐρίσκει τὸ 2ον σῶμα ἐν πληρῇ ἀποχωρήσει· κατέρχεται τὴν 4 1/2 πρὸς Πυττελάγγης (Puttelange).

Ὁ Κασταγνὸν ἀναχωρήσας τὸ δεύτερον ἀπὸ Πυττελάγγης, ὦρα 7η μ. μ., διεμβύνηται εἰς Φορβάχ· φθάνει εἰς Φολκκλινδ (Folklind)· μανθάνει τὴν Φορβάχ κενωθεῖσαν, καὶ ἐπανέρχεται τὴν αὐγὴν εἰς τὸ ἐν Πυττελάγγῃ στρατόπεδόν του.

Ὁ Μεττμὰν, ἀποκριθεὶς μάλιστα τῇ 7 μ. μ. εἰς τὴν κατεπεύγουσαν προκλήσιν τοῦ στρατηγοῦ Φροσσάρ, φθάνει τῇ 9ῃ εἰς Φορβάχ· ἀναχωρεῖ πρὸς Σεβραγγεμίνην· ἵσταται καὶ φθάνει τὴν ἐπαύριον πρωίαν εἰς Πυττελάγγην.

Ὁ στρατάρχης ἔσφαλε μὴ ὀρίσας εἰς τὸ ὑπ' αὐτὸν 3ον σῶμα τὴν θέσιν Καδενθρόνν ὡς σημεῖον συναθροίσεως ἐν περιπτώσει ὑποχωρήσεως τοῦ Φροσσάρ, τόσῳ μᾶλλον, ὅσον περὶ τὴν θέσιν ταύτην περιστράφησαν τὰ βήματα τῶν μεραρχιῶν αὐτοῦ. Οὕτω δὲ συγκεντρωμένοι ἐκείσε ἤρδναντο τὴν ἐπαύριον ἢ ἀνανεώσωσιν ὑπὸ καλλιτέρους οἰωνοῦς τὸν ἀγῶνα, καθόσον τῇ 7ῃ ἤρχετο εἰς Σαιντ-Αυύλλδ, ἐπομένως εἰς 2αν γραμμὴν, τὸ 4ον σῶμα καὶ ἡ φρουρά.

Ἐν συνόψει μὴ διατάξας ἐγκαίρως τὰ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματα (3ον σῶμα), μένων μακρὰν τοῦ πεδίου τῆς μάχης, μὴ δείξας σημεῖον συναθροίσεως εἰς τὰ στρατεύματά του, ὁ στρατάρχης Βαζαῖν κατέστη πληρέστατα ὑπεύθυνος τῆς ἀπωλείας τῆς μάχης καὶ τῆς παραλυσίας τοῦ στρατοῦ κατὰ τὰς ἐπομένους ἡμέρας.

Μόνῃ εὐλογωφανῆς ἀφορμῇ τῆς τοιαύτης διαγωγῆς αὐτοῦ εἶναι ἡ φροντίς αὐτοῦ ὅπως διατηρήσῃ ἀνέπαφον τὸν ὑπὸ τὰς ἀμέσους αὐτοῦ διαταγὰς στρατόν.

Ἐποχωρήσεις τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὸ Μέτς.

Ἐνῷ ἤττατο ὁ στρατὸς τῆς Λωρραίνης, τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἤττατο ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μαὼν εἰς Βοέρτ (Woert) καὶ μετὰ σπουδῆς ὑπεχώ-

ρει κατὰ τὴν ὁδὸν Νανσύ Σιαλῶν (Nancy-Châlon). Ὁ αὐτοκράτωρ ἀπεφάσισε νὰ φέρῃ ὅπισθεν διὰ τοῦ Μέτς καὶ Βερδύνου (Werdun) εἰς Σιαλῶν, ὅπως κλείσῃ τῷ νικητῇ τὴν πρὸς Παρισίους ὁδόν. Ὁ στρατὸς ἀνέλαθε τῇ 7ῃ τὴν πρὸς Μέτς πορείαν, ὁ δὲ στρατάρχης Κανροβέρ, φερόμενος πρὸς Νανσύ, διετάχθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Σιαλῶν, ἔνθα θὰ τὸν συνήτων τὰ σώματα Φροσσάρ καὶ Φαιλλὺ καὶ ἡ γενικὴ τοῦ πυροβολικοῦ ἐφεδρεία. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ἐγκατελείφθη. Τῇ 8ῃ αὐγούστου ὑποδείξαντος τοῦ πρωθυπουργοῦ Ὀλλιβιέρου τοὺς πολιτικούς κινδύνους ἐν τῇ ὑποχωρήσει, ἐγεννήθη νέον σχέδιον. Τὰ σώματα 2ον, 3ον, 4ον καὶ ἡ φρουρά ὠρίσθησαν νὰ συγκροτήσωσιν εἰς Μέτς στοιχεῖα ἰσχυρᾶς στρατιάς, ἥτις, στήριζομένη ἐπὶ τὸ φρούριον τοῦτο, ὤφειλε νὰ ἐλιγμοπορῇ, ὅπως σταματήσει τὸν Φρεδερίκον Κάρολον ἢ βίβῃ ἐπὶ τὸ πλευρὸν τοῦ βασιλικοῦ πρίγκιπος, τοῦ διὰ Σαυέρνης (Saverne) εἰσελαύνοντος· ὁ δὲ Κανροβέρ ὤφειλε νὰ ὀργανίσῃ εἰς Παρισίους νέον στρατόν.

Τῇ 9ῃ αὐγούστου τὰ σώματα 2ον, 3ον καὶ 4ον καὶ ἡ φρουρά κατέλαβον τὰς θέσεις τῆς Νιέδ (Nied) καθέτως ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον καὶ τὴν Σεϊλλην (Seille), ἔθετο δὲ ὑπὸ τὸν Βαζαῖν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ τὴν μεραρχίαν Βαρράιλ (Barrail) καὶ τὴν γενικὴν ἐφεδρείαν τοῦ πυροβολικοῦ· τῇ δὲ 10ῃ αὐγούστου καὶ αὐτὸν τὸν Κανροβέρ προσκλήθέντα ἀπὸ Σιαλῶν, ἐπὶ τῇ μηνύσει τῆς αὐτοκρατείας, ὅτε ἐνούμενου τοῦ Φρεδερίκου καὶ τοῦ βασιλικοῦ πρίγκιπος, ἔμελλε νὰ ἔχῃ ἀπέναντί του 300,000 ἔχθρῶν.

Καὶ πρὸς στιγμὴν μὲν ὁ αὐτοκράτωρ ἐσκέφθη ν' ἀναλάβῃ ἐπιθετικὸν πόλεμον, γνωσθέντος ὁμῶς ὅτι πραγματικῶς ὁ ἔχθρος ὑπερέχει πολὺ ἀριθμητικῶς, ὁ αὐτοκράτωρ ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ τὴν 11ην αὐγ. καὶ καθέξῃ θέσεις πλησιεστέρας τοῦ Μέτς ὑπὸ τὰ πυροβόλα τῶν φρουρίων τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Μοζέλλα. Ὁ δὲ ὑποχωρῶν Μὰκ-Μαὼν παρεγγέλθη νὰ ὀργανίσῃ ἐν Σιαλῶν νέαν στρατίαν.

Ὁ στρατάρχης Βαζαῖν καλεῖται ἀρχιστρατῆγος τοῦ στρατοῦ τοῦ Πίνου.

Ἀπέναντι τῶν ἀπροσδοκῆτως ἐπελθουσῶν ἀποτυχιῶν, καὶ τῶν συνεχῶν διαταγῶν τοῦ αὐτοκράτορος, προδιδουσῶν ἀπειρίαν ἀπόλυτον περὶ τὴν διοίκησιν τῶν στρατῶν, πρὸς δὲ καὶ τῆς ἐπελθούσης συνεπῶς ἀταξίας, ἡ κοινὴ γνώμη ἐξεγερθεῖσα ἀπήτησε τὸν διορισμὸν ἀρχηγοῦ ἱκανοῦ καὶ ἀποφασιστικοῦ. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κερατρῦ,

ἡ σύζυγος τοῦ στρατάρχου, ἐπισκεφθεῖσα αὐτὸν, τῷ παρέστησεν ὅτι ὁ Βαζαῖν διατελεῖ δεσμευμένος τὰς χεῖρας διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐνεργουμένης ἀνωτάτης διοικήσεως τοῦ στρατοῦ, καὶ ὅτι θέλει παραιτηθῆ. Ὁ Κερατρὺ, ὢν ἀντιπολιτευόμενος, ἐπισκέφη τὸν ὑπουργὸν τοῦ πολέμου Παλικίου μετὰ τοῦ Πικάρ καὶ Ἰουλίου Φαύρου, καὶ ἐπὶ νύκτον τὸν κατὰ τὴν 12ην αὐγούστου διορισμὸν τοῦ Βαζαῖν ὡς ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ῥήνου. Ἀποχωρήσαντος τοῦ αὐτοκράτορος ἀπὸ τῆς διοικήσεως, τίθεται καὶ αὐτὸς ὁ εἰς Σιαλὼν ὑπὸ τὸν Μάκ-Μαὼν συγκροτούμενος στρατὸς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Βαζαῖν.

Εἰς τὰς ἀνακρίσεις ἡ κυρία Βαζαῖν ἀρνεῖται ὅτι ἐνήργησε παραγγελία τοῦ στρατάρχου, ὁ δὲ Κερατρὺ πείθεται μὲν τώρα, ὁμολογεῖ δὲ ὅτι οὕτως ἀντελήφθη τοῦ γεγονότος. Ἡ κατόπι διαγωγή τοῦ Βαζαῖν δύναται νὰ παραγάγῃ εἰς φῶς, ἀν μὴ δ' αὐτὴν τὴν παρουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος παρὰ τῷ στρατῷ ἀνελεῖται, ὅπως διατελεῖ ἀπόλυτος τῶν πράξεών του κύριος.

Ἡ ἐπὶ τοῦ Σιαλὼν ὑποχώρησις τοῦ στρατοῦ ἀποφασίζεται.

Ὁ στρατὸς ἔμενεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Μοζέλλα ὄχθης εἰς τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τῆς Σελλης καὶ τοῦ κάτω Μοζέλλα, ὅτε τῇ 12ῃ ἀνέλαβεν ὁ Βαζαῖν τὴν ἀρχηγίαν, διετάχθη δὲ νὰ τελέσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ Σιαλὼν ὑποχώρησιν, ἐκ νέου ἀποφασισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἐν τῇ ἀνακρίσει ὁ στρατάρχης λέγει ὅτι λαμβάνων τὴν ἀρχηγίαν, οὐδεμίαν ἔλαβε λεπτομέρειαν τῆς ὑπηρεσίας ἠγγόει δὲ καὶ τὴν εἰς Σιαλὼν συγκέντρωσιν στρατοῦ ὑπὸ τὸν Μάκ-Μαὼν, σταλείστας, φαίνεται, τούτῳ τῆς διαταγῆς ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελάρχου (Δεβέφ). Διὰ ἄρα ἀμελῶς ἐδέχθη τὴν ἀρχηγίαν.

Διὰ βασίς τοῦ Μοζέλλα.

Ἐπιβρίπτεται εὐθύνη εἰς τὸν στρατάρχην, ὅτι ἐπερμύεν νὰ τελέσῃ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ μέχρι τῆς 14ης αὐγούστου μετὰ μεσημβρίαν, ἐν ᾧ ἅμα διαταχθείσῃ τῆς διαβάσεως (12 αὐγ.) ἡ δύναμις νὰ διέλθωσι τὰ στρατεύματα ἐπὶ τῶν δύο λιθίνων τῆς πόλεως γεφυρῶν καὶ ἐκείνης τοῦ

δροσφύμου, καὶ νὰ μὴ περιμένην ἀνευ ἀνάγκης τὴν μόλις τὴν πρωίαν τῆς 14ης καταστάσαν δυνατὴν κυκλοφορίαν ἐπὶ τῶν γεφυρῶν, ἃς ἔστησεν ὁ στρατηγὸς Κοφφιγιέρ (Coffinières) ἀνω καὶ κάτω τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς 8ης, παρασυρθεῖσων δὲ τὴν νύκτα τῆς 12 — 13ης καὶ ἐπισκευασθεισῶν εἶτα. Ὁ στρατηγὸς Κοφφιγιέρ ἀπὸ τῆς 8ης αὐγ. ὠνομάσθη φρούραρχος τῶν φρουρίων τοῦ Μέτς.

Ἀργοπορῶν ἐπὶ τὴν δεξιᾶν ὄχθην ὁ στρατάρχης δίδει τῷ ἐχθρῷ καιρὸν νὰ συγκεντρωθῆ καὶ προσβάλῃ καθ' ἣν στιγμὴν τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ εἶχε πηδήσει τὸν Μοζέλλαν.

Εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπὸ τῆς 12ης αὐγ. καταφαίνεται ὅτι ὁ στρατάρχης ἀρέσκειται εἰς τὴν ιδέαν νὰ περιμείνῃ τὸν ἐχθρὸν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ἢ καὶ νὰ τῷ ἐπιτεθῆ. Τέλος πείθεται, ἐνεργουμένης ὅμως τῆς διαβάσεως, δίδεται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἡ μάχη τῆς Βορνὺ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης κατὰ τῆς ὀπισθοφυλακῆς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἀποκρουσάσης αὐτόν.

Καὶ ἡ στοιχειώδειςτέρα προφύλαξις λησμονεῖται, ὅπως ταχυνθῆ ἡ πορεία τοῦ στρατοῦ, ἀργοπορηθῆ δὲ ἡ τοῦ ἐχθροῦ.

Πᾶσαι αἱ ἐξοδοὶ τῶν στερεῶν ὡς καὶ τῶν προσκαίριως γενομένων γεφυρῶν, τόσον ἀνωθι, ὅσον καὶ κάτωθι τοῦ Μέτς, ἔληγον ἐπὶ τὴν ὁδὸν τοῦ Βερδύνου, χαραγμένην εἰς τὴν ἐξοδὸν ἀπὸ τοῦ φρουρίου παραλλήλως τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Μοζέλλα ὄχθης. Ἄμα διὰ τῶν γεφυρῶν διερχόμενοι ἔδει ν' ἀναβῶσιν ἐπὶ τὰ ὀροπέδια τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, ἔνθα ἔπερον πολλοὶ ὁδοί. Ἡ πρώτη ὁδὸς ἦ ἐπὶ τῶν ὀροπέδιων ἄγουσα, ἡ τοῦ Βερδύνου διὰ τῆς Λογγεβίλλης (Longeville) καὶ Μουλὲν (Moullins), διεχωρίζετο εἰς Γραβελόττην εἰς δύο διευθύνσεις, τὴν μὲν φέρουσαν διὰ Ῥοζονβίλλης (Rozonville) καὶ Μὰρς-λὰ-Τοῦρ (Mars-la-Tour), τὴν δὲ διὰ Δονκούρτ (Doncourt) καὶ Ἐταιν (Etain), ληγούσας ἀμφοτέρως εἰς Βερδύνον (Verdun) ἐπίσης ἠδύνατο τις ν' ἀναβῆ εὐθέως ἐπὶ τὸ ὀροπέδιον ἀκολουθῶν τὴν ὁδὸν τῆς Πλαππεβίλλης (Plappeville) διὰ τοῦ αὐχένος (col) τοῦ Λεσσὺ (Lessy), Σάτελ (Châtel) καὶ τῆς κοιλάδος Μουβῶ (Mouvaux) εἰς Ἀρμανβιλλέρε (Armanvillers). Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀρχόμενος ἀπὸ Μέτς καταλήγει ἐπίσης ὠραῖος δρόμος διερχόμε-

νος διὰ Λορρύ (Lorry), οὗ τινος ἡ χάραξις ἀκολουθεῖ τὴν στεφάνην τοῦ Ἀντερεισματός τοῦ Σαιντ-Κεντίν (Saint-Quentin).

Τέλος ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῆ ἡ μεγάλη ὁδὸς ἀπὸ Μάιτς εἰς Βριέυ (Briey) διὰ τῶν Βοαπύ (Woippy), Σωλνὸ (Saulny) καὶ Σαιντ-Πριβὰτ-λὰ-Μοντάγν (Saint-Privat-la-Montagne).

Οὐδὲν λοιπὸν ἀπλούστερον τοῦ νὰ χαράξωσι τέσσαρα διακεκριμένα δρομολόγια διὰ τὴν ἐπὶ τὰ ὑποπέδια ἀνάδασιν. Δυστυχῶς οὐδεμία γενικὴ κατ'ὀπτευσίς παρηγγέλη ἐν τῇ τοιαύτῃ ἰδέᾳ, τὰ δὲ στρατεύματα παρηγγέλησαν νὰ βαδίσωσι μόνον τὰς δύο ὁδοὺς τοῦ Βερδούου διὰ Μάρς-λὰ-Τοῦρ καὶ Ἐταιν, αἵτινες ἐν ἀρχῇ μέγρ: Γραβελόττης ἀποτελοῦν μίαν καὶ μόνην ὁδὸν, ὡς ἄνω εἴπομεν. Ἐπὶ τῆς μοναχῆς λοιπὸν ταύτης ὁδοῦ, κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν γεφυρῶν ἔξοδον, ἐπεσωρεύθη ὀλόκληρος ὁ στρατός.

Ὁ στρατάρχης λέγει, ὅτι δὲν μετεχειρίσθη τὴν ὁδὸν Βοαπύ ἕνεκεν εἰδήσεως τῆς αυτοκρατείας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, διαβιβάσθεισας τῷ στρατάρχῃ τῇ 13 αὐγ. περὶ πιθανοῦ κινήματος τοῦ ἐχθροῦ πρὸς Θιομβίλλην, ἣτις ὅμως εἰδήσις ἦτο ἀνυπόστατος καὶ δὲν ὤφειλε νὰ ἐπιγείνη τὸν στρατάρχην, διότι οὐδεμία τοπικὴ πληροφορία ἐπέθεθαίου τὴν εἰδήσιν ταύτην, ἄλλως τε ὁ σιδηρόδρομος τῶν Ἀρδέννων καὶ ὁ τηλεγράφος ἐνίργουν ἀπολύτως.

Μόλις τῇ 15ῃ μέρας στρατοῦ ἄγεται διὰ τοῦ αὐχένος Λεσαύ. Ὁ στρατάρχης ἕνεκεν τῆς μεγάλης συσσωρεύσεως διατάττει τῇ 15ῃ τὴν διάλυσιν τῆς ἐπιβοθητικῆς ἀμαξοπομπῆς, ἀλλ' ἡ διαταγὴ δὲν ἐκτελεῖται διὰ τὸ ὑλικῶς ἀδύνατον, ἐπέρχεται δ' ἐντεῦθεν ἡ τριῶν σωμάτων παρεμπόδισις τῶν ἀμαξοπομπῶν αὐτῶν εἰς Βάν-Σαιντ-Μαρτίν (Ban-Saint-Martin).

Τὴν πρωΐαν τῆς 16ῆς ἡ ὁδὸς Λεσαύ καταστενοχωρεῖται. Τὸ 4ον αἰμά αὐτῆς παγγέλτως λαμβάνει τὴν ὁδὸν Σωλνὸ, καὶ οὕτως φθάσαν μετέχει τῆς μάχης τῆς Ροζομβίλλης, ἐκτός τῶν ἐπὶ κεραιῶν μεραρχιῶν αὐτοῦ, αἵτινες εἶχον ἤδη προχωρήσει διὰ τοῦ Λεσαύ καὶ ἀφίκοντο μόλις τῇ 10ῃ ὡρα μ. μ. ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Τὴν διαταγὴν τῆς πορείας ὑπὲρ γόρρουσε τὴν 14ην αὐτὸς ὁ στρατάρχης, καὶ μάλιστα ἐπιβεβεβαίωσεν τὴν Ζαράβας (Zarras) (ἐπὶ τὴν τελειωτὴν αὐτοῦ) τὴν ἐν ὁδοῦ ἐπὶ τῆς ἄλλως παράπο

νεῖται ὅτι δὲν ἔχαιρε τὴν τοῦ στρατάρχου ἐμπιστοσύνην.

Ἀφ' ἑτέρου οὐδεμία ἐλήφθη φροντίς περὶ θλάσεως τῶν γεφυρῶν τῶν ἀνωθι τῆς Μάιτς ἐπὶ τῆς Σαίλλης καὶ τοῦ Μοξέλλα πρὸς παρεμπόδισιν τῆς προόδου τοῦ ἐχθροῦ. Ὅτε δὲ οἱ κάτοικοι τῆς Νοβιάν (13ην αὐγ.) ἠτήσαντο ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τὴν ἄδειαν τῆς καταστροφῆς, δὲν τοῖς ἐδόθη οὔτε ὑπ' αὐτοῦ ἐν ἀρχῇ οὔτε κατόπιν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Κοφφινιέρ. Οὕτω διὰ τῆς ἀμελείας ταύτης ὁ ἐχθρὸς κατέλαβε τὰς ἐπὶ τοῦ Μοξέλλα ἀνωθι τοῦ Μάιτς διαβάσεις ἀπὸ τῆς 13ης αὐγ. τούτου δ' ἕνεκεν τὰ 3/4 τῆς τελευταίας μεραρχίας τοῦ θου σώματος, ἐρχομένου ἀπὸ Σιαλὼν, τὸ πυροβολικὸν δύο μεραρχιῶν, αἱ ἐφεδρεῖαι καὶ περιθολοὶ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ αἱ διαχειριστικαὶ τοῦ σώματος ὑπηρεσίαι ἀπεκλείσθησαν τῆς πορείας τῶν πρὸς Μάιτς καὶ ἐπανήλθον εἰς Σιαλὼν ὡς καὶ πληθὺς προμηθειῶν.

Παραδόξως σκεφθεὶς τέλος ὁ στρατάρχης τῇ 15ῃ αὐγ. τὴν ἀνάγκην καταστροφῆς γεφυρῶν, διέβησε τὴν τοῦ σιδηροδρόμου ἀδίκως, καθὼ ὑπερασπιζομένην ὑπὸ τῶν πυροβόλων τῆς πόλεως καὶ τοῦ Σαιντ-Κεντίν (ἡ γέφυρα αὕτη κατὰ τὸν ἀποκλεισμόν ἐχρηιάσθη).

Ὁ στρατάρχης ἐν τῇ ἀνακρίσει του ἄρνεῖται ὅτι εἶχε τὴν εὐθύνην τῆς μετὰ καταστροφῆς τῶν γεφυρῶν ἐν γενεῖ, ἀποδίδων ταύτην εἰς τοὺς ὑφισταμένους τοῦ αὐτοκράτορος, γινώσκοντες ἂν ἐκ προοιμίων τὴν πρὸς ὑποχώρησιν ἀπόφασιν καὶ ὀφείλοντας νὰ προπαρασκευάσωσι τὰ πρὸς τοῦτο μέσα.

Ἀφίξις τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τῶν ὀροπεδίων.

Μάχη τῆς Ροζομβίλλης.

Μὴ ληφθεῖσας καλῆς πρὸς πορείαν φροντίδος, ὡς ἄνω εἴρηται, μόλις τῇ 15ῃ αὐγ. εὐρέθησαν ἐπὶ τῶν ὀροπεδίων τὸ 2ον καὶ 3ον αἰμα, ἡ φρουρὰ καὶ αἱ μεραρχίαι Φορτὸν καὶ Βαραίλ. Τὸ ἐσπέρας ἀφίκοντο δύο τοῦ 3ου σώματος, αἱ δὲ λοιπαὶ αὐτοῦ καὶ ὅλον τὸ 4ον αἶμα μόλις τῇ 16ῃ αὐγ.

Οὕτω, ὅτε ἡ μεραρχία Φορτὸν ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ διαβάσα τὴν Μάρς-λὰ-Τοῦρ φέρεται πρὸς Τρομβίλλην (Tronville) κατὰ τὰς διατάγας τοῦ ἀρχιστρατήγου, παρατηρεῖ ἐχθρικὸν σῶμα εἰς Σιαμβιέυ (San-

bley), μετὰ δὲ συμπλοκὴν εἰς Πυξιέ (Puxieux) ἀποσύρεται εἰς Βιομβίλλην (Vionxille).

Ἡ παρουσία τοῦ ἔχθρου εἶναι καταφανὴς ἀριστερὰ τοῦ 2ου καὶ 3ου σώματος, καὶ καθίσταται βεβαία συμπλοκὴ τὴν ἑπαύριον, 16ην αὐγ. Ἄλλ' οὐδεμίαν παραγγέλλει ὁ στρατάρχης πρὸς τ' ἀριστερὰ κατόπτεισιν. Διὰ τί; Ἡ κατάθεσις ἀνωτέρου τινὸς ἀξιωματικοῦ προάγει κατὰ τὴν μεταξύ των ὀμίλιαν, ὅτι οὐδὲ ὅλως ἐνόσει ὁ στρατάρχης Βαζαῖν νὰ προχωρήσῃ μέχρι Βερδύνου, ἀλλ' ὅτι πρὸ πάντων ἐπεθύμει ν' ἀπαλλαγῇ τῆς κηδεμονίας τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις καὶ ἀνεχώρησε τὴν πρωίαν τῆς 16ης αὐγ.

Τῇ αὐτῇ πρωίᾳ (16η αὐγ.), ἐλθὼν ἀπὸ Βερδύνου ὁ γενικὸς φροντιστὴς Βόλφ (Wolf) συνωμίλησε μετὰ τοῦ στρατάρχου, ὅστις μετὰ τῶν ἄλλων τῶν εἶπεν, ὅτι θέλει εἶσθαι εἰς Βερδύνον μετὰ τινὰς ἡμέρας· σημαίνει ἄρα ὅτι δὲν ἐπορεύετο ἐκεῖ ἀμέσως, καί τοι διαταγείσης ὑπ' αὐτοῦ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς πορείας διὰ ὧραν 4ην π. μ. τῆς αὐτῆς 16ης αὐγ.

Ἀληθῶς τὴν νύκτα τῆς 15ης πρὸς τὴν 16ην αὐγ. ὁ στρατάρχης Λεβόφ (Lebof), ἀρχηγὸς τοῦ 3ου σώματος, ἔγραψε προτείνων τὸ περιμένειν τὸν ἔχθρον, ἀπὸ μέρους μόνον τοῦ σώματος (3ου σώμ.) εἶχεν, ἔλειπε δὲ καὶ τὸ 4ον, καὶ συνεμερίσθη τὴν ιδεάν ταύτην ὁ στρατάρχης Βαζαῖν, πλὴν οὐδὲν ἐπραξε πρὸς διαφώτισιν τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ἤτοι πρὸς τὴν Γόρτζ (Gorzi), ὅθεν ὁ κίνδυνος· ἠδύνατο δὲ καὶ νὰ καταλάβωσι τὰς ἐξόδους τῶν ἀπὸ τοῦ Μοξέλλα κατερχομένων χαρδερῶν, αἵτινες βεβαίως ἐγίνοντο τότε τάφος τῶν Γερμανῶν. Εἶναι ἀληθές, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ στρατηγὸς Φροσσάρ, διοικῶν τὸ 2ον σῶμα τὸ καὶ προπορευόμενον, ὤφειλε νὰ πρῆξῃ τοῦτο, δὲν ἀπαλλάσσει ὁμῶς τῆς εὐθύνης τὸν ἀρχηγὸν ἢ ἀμέλεια ἐκείνου. Οὕτως ἐπῆλθε τῇ 16ῃ κατὰ τὴν πρωίαν ἢ αἰφνιδία ἐπιθέσις κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Φροσσάρ (2ου σώμ.) ὁμολογητέον ὁμῶς, ὅτι ἐν τῇ κρίσει σιγῇ τῆς κατὰ τὸ 2ου σώματος ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως ἢ ψυχρότης τοῦ αἵματος καὶ ἢ τὸ ἄγνοη τοῦ στρατάρχου ὑπερβαίνουσι πάντα ἔπαινον. Ἐν μικρῷ χρονικῷ διαστήματι ἐπανορθώσας τὰ γενόμενα κακὰ, προετο-

μασε τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἣν ὀριστικῶς ἐξησφάλιζεν ἡ μετοχὴ τοῦ ἐπελθόντος 4ου σώματος.

Ὅπισθοχώρησις τοῦ στρατοῦ.

Κατόπιν τῆς μάχης καθ' ἣν ὁ ἔχθρος ὑπέστη πλείονας ζημίας, δύο ἰδέαι ἔπρεπε νὰ πρωτεύουν, ὅπως κατασταθῶσιν αἱ μὲ τὸ ἐσωτερικὸν κοινωνίαι· ἡ μὲν νὰ προσβληθῇ ὁ ἔχθρος· καὶ διωχθῇ πέραν τοῦ Μοξέλλα (ἧτις οὐδαμῶς ἐπῆλθε τῷ στρατάρχῃ), ἡ δὲ νὰ ἐκφυγῇ ὁ στρατὸς διὰ δρομαίας πορείας διὰ τῆς Βριέυ πρὸς τὰ βόρεια. Αὐτόθι ὑπῆρξεν ἡ ἀποφασιστικὴ τῆς ἐκστρατείας στιγμή. Ἄλλ' οὐδὲ τοιαύτην ἀπόφασιν φαίνεται λαβῶν ὁ στρατάρχης.

Γράφων ὁ στρατάρχης τῷ αὐτοκράτορι περὶ τῆς μάχης, λέγει ε. ἡ δυσκολία σήμερον κείται κυρίως εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἐφεδρικῶν πυροβόλων ἡμῶν, καὶ δυσκόλως δυνάμεθα δι' ὅσων ἐν τοῖς κιβωτίοις ἔχομεν νὰ ὑποστώμεν ἡμέραν ὅμοιαν τῆς σήμερον. . . . ἔπισης σπανίζομεν εἰς ζωοτροφίας ὅσον εἰς πολεμεφοδία· διὸ ὑποχρεοῦμαι νὰ ἀποσυρθῶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Βιγνιέλλης (Vigneulles) εἰς Λέσσου, διὰ νὰ ἀνανεώσω τὰς τροφὰς μου, πιθανόν, καθ' ἃς πληροφορίας λάβω, περὶ συγκεντρώσεως τοῦ ἔχθρου, νὰ ὑποχρεωθῶ νὰ λάβω τὴν ὁδὸν πρὸς Βερδύνον διὰ τοῦ Βορρέα. Ἰδόμεν ἂν ἀληθῶς ἐσπάνιζε τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων.

Τὰ πολεμεφοδία καὶ αἱ τροφαὶ ἐπῆρκουν διὰ τὴν πορείαν.—Κατάστασις πολεμεφοδίων.

Τὴν νύκτα τῆς 16ης αὐγ. ὁ στρατηγὸς Σολείλ, διοικητὴς τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ στρατοῦ, εἰδοποίησε τὸν στρατάρχην ὅτι ἡ κατανάλωσις ὑπῆρξε μεγίστη, ἧτοι τὸ $\frac{1}{3}$ ἢ $\frac{1}{2}$ τῶν ἐφοδίων, καὶ ὅτι ἀνάγκη νὰ στείλωσιν αὐτονοχί εἰς Μῆτς διὰ νέα κιβώτια. Ἐσφαλὲν ὁ Σολείλ τοιαῦτα εἰδοποιῶν, διότι, ἂν συνεννοεῖτο μὲ τοὺς σωματάρχας, ἐμάνθανεν ὅτι οὐδενὸς εἶχον ἀνάγκην διὰ τε τὸ πυροβολικὸν καὶ πεζικόν, καὶ εἶχον ἀρκετὰ διὰ νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν πορείαν. Ὁ στρατάρχης ὤφειλε νὰ μὴ πιστεῦσῃ τὸν Σολείλ· ἄλλως τε δὲν ἔπρεπε ν' ἀναβάλῃ τὴν συμπλήρωσιν διὰ τὴν ἑπαύριον (17 αὐγ.).

Ἐπίσης ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ στρατὸς δὲν ἐσπάνιζεν εἰς τροφάς· καὶ τέλος ἐν τοιοῦτον τι ἐφοβεῖτο ὁ στρατάρχης, δι' αὐτὸ τοῦτο ὤφειλε νὰ σπεύσῃ πρὸς Βερδύνον, γινώσκων ἀπὸ τὸν γενικὸν φροντιστὴν Βὸλφ, ὅτι ἐτοποθετήθησαν καθ' ὁδὸν τροφαί, καὶ ὅτι ἀφίνων τὸ Μέτς, ὤφειλε νὰ μὴ τῷ ἀφαιρέσῃ τὰς τροφάς του.

Συνεδρίασις τῆς 7ης Ὀκτωβρίου.

(Συνέχεια τῆς ἐκθέσεως τοῦ εἰσηγητοῦ.)

Ὁ στρατὸς τοποθετεῖται ἐπὶ τῆς γραμμῆς Ῥοζεριέλλη-Σαιντ-Πριβά (Rozérieulles Saint Privat).

Ὁπισθοδρομῶν ὁ στρατάρχης εἰς τὴν ἰδέαν, ἣν ἐγνωστοποίησε τῷ αὐτοκράτορι περὶ τὸσον τεταμένης ὑποχωρήσεως, ἤτοι τοῦ νὰ τοποθετηθῇ ἐπὶ τῆς γραμμῆς Βιγνέλλης-Λεσσὺ (Vigneulles-Lessy), ἀποφασίζει νὰ καθέσῃ τῇ 17ῃ αὐγ. θέσιν μεσαίαν μεταξὺ Ῥοζεριέλλης καὶ Σαιντ-Πριβά. Ὁμιλῶν δὲ πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς του ἐπιτελείου του λέγει: «...δὲν νὰ σώσωμεν τὸν στρατὸν, καὶ πρὸς τοῦτο νὰ ἐπα-νέλθωμεν εἰς Μέτς». Ἄρα δὲν ἐσκόπει νὰ χωρήσῃ πρόσω,

πραγματικῶς καταλιμπάνων τὰς θέσεις, ἃς εἶχεν ὁ στρατὸς τῇ 16ῃ αὐγ., ἀφῆκεν ὁ στρατάρχης τῷ ἐχθρῷ πᾶσαν εὐκολίαν νὰ ἔλθῃ καὶ τεθῇ ἐπὶ τῶν ὁδῶν τῆς Ἐταίν καὶ Βριεῦ, καθίστατο δὲ οὕτω βεβαίω-τατον, ὅτι εἶχεν ἀνάγκη μάχης ὁ στρατὸς τοῦ Μέτς διὰ ν' ἀνοίξῃ δρόμον πρὸς βορρᾶν. Πρὸς τίνα σκοπὸν πραγματικῶς ἐνήργει οὕτω; ἐὰν αἰ πληροφροίαι, ἃς τῷ αὐτοκράτορι διεβίβαζε διὰ τοῦ ταγματάρχου Μα-νιὰν (Magnan) τὴν ἐσπέραν τῆς 17ης αὐγ. καὶ ἐὰν ἡ ἀποστολὴ ἦν διδοί ταυτοχρόνως τῷ φροντιστῇ Πρεβάλ (Preval) νὰ μεταβῇ καὶ ἐτοι-μάσῃ ζωοτροφίας εἰς Λογγυούον (Longuyon) καὶ ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν Ἀρδένων, φαίνονται δεικνύοντα τὸν σκοπὸν τοῦ ν' ἀπομακρυνθῇ τοῦ Μέτς, τὸ λοιπὸν τῆς διαγωγῆς του δὲν συμφωνεῖ πρὸς τοῦτο, αἱ δὲ διαταγαὶ τοῦ τῆς 17ης καὶ 18ης διευκρινίζουν τὸν σκο-πὸν αὐτοῦ.

Ἐὰν πραγματικῶς ἐσκόπει νὰ βαδίσῃ πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, ὤφειλε βεβαίως πρὸ παντὸς νὰ μεριμνήσῃ περὶ τοῦ δεξιῦ αὐτοῦ, δι' οὗ ἤθελε προχωρήσει, καὶ ὅπερ ἐπαρουσίαζε τὸ ἀσθενέστερον σημεῖον καὶ ἦτο ἡ κλεις τῆς θέσεως· ἀλλ' ἀντὶ ἐκεῖ νὰ φέρῃ τὰ καλῆτερα καὶ

πολυπληθέστερα στρατεύματα, ἄφησεν εἰς τὸ δεξιὸν μόνον τὸ λίαν δεδοκιμασμένον τῇ 16ῃ σῶμα τοῦ Κανροβέρ (βον σῶμα.), ὅπερ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἦτο ἀτελής.

Τὰς ἐφεδρείας αὐτοῦ διέθετο εἰς τὸ ἀριστερὸν καὶ ἐν γένει μεριμνᾷ ὡς φοβούμενος μὴ ὁ ἐχθρὸς εἰσχωρήσῃ μεταξὺ τοῦ ἀριστεροῦ του καὶ τῶν φρουρῶν, αὐτὸς δὲ φέρει τὴ στρατοπε-δαρχεῖόν του εἰς Πλαππεβίλλην (Plappeville).

Μάχη τῆς Σαιντ-Πριβάτ (Saint-Privat).

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 17ης αὐγ. ὁ στρατὸς ἔλαβε θέσιν, τοῦ ἀριστεροῦ στηριζομένου εἰς τὴν χαράδραν τῆς Ῥοζεριέλλης (Rozérieulles), τοῦ δὲ δεξιῦ ἐκτεινομένου μέχρι πέραν τοῦ χωρίου Σαιντ-Πριβάτ (Saint-Privat). Τὸ πᾶν ἐκ τῆς τοπικῆς ἐξετάσεως ἀποδεικνύει ὅτι, ἐὰν ἐμελέτα νὰ προχωρήσῃ, ἐκ παντὸς τρόπου ὤφειλε τὸ δεξιὸν νὰ μένῃ κύριον τῶν θέσεων ἃς κατεῖχε, ἐξασφαλι-ζομένης οὕτω τῆς μόνης ἀνοικτῆς ἐπὶ τὰ πρόσω διευθύνσεως· μὴ πράξας τοῦτο κατὰ τὴν μάχην τῆς 18ης αὐγ. ἀναγκάζει νὰ παραδεχώμεθα ὠρισμένον σκοπὸν αὐτοῦ τὸ παραμένειν εἰς Μέτς.

Ὁ στρατὸς περιέμενε τὸν ἐχθρὸν ἐν καλῇ στάσει. Ἡ προσβολὴ ἤρ-ξατο πρὸς τὴν 11ην ὥραν π. μ. ἡ μεγάλη δ' ἐπίθεσις ἐγένετο ἐπὶ τὸ δεξιὸν διὰ τριῶν σωμάτων (90,000) καὶ 280 πυροβόλων, ἐναντίον τοῦ βου σώματος (Κανροβέρ), ἔχοντος 26,000 ἄνδρας καὶ 78 πυροβόλα, στερούμενα μυδροβόλων, δι' ἃς τὸ ἔδαφος ἦτο εὐχερέστατον. Ὁ στρα-τάρχης Κανροβέρ ἀντέστη ἥρωικῶς, καὶ ἤθελε θριαμβεύσει, ἐὰν ἐγκαίρως ἡ φρουρὰ καὶ ἡ ἐφεδρεία τοῦ πυροβολικοῦ τῷ ἐπέμποντο.

Πρὸς τὴν 12ην ὥραν π. μ. ὁ στρατάρχης Λεβέφ (βον σῶμα) εἰδο-ποιεῖ τὸν ἀρχηγὸν ὅτι τὰ πολυπληθῆ ἐχθρικά σώματα ἄγονται περι-στροφικῶς ἐξ ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ, ὁ δ' ἀρχηγὸς τῷ ἀπαντᾷ νὰ μείνῃ ἀντὶ πάσης θυσίας κύριος τῆς θέσεως του.

Τῇ 9ῃ π. μ. ἐπίσης ὁ στρατάρχης Λεβέφ εἰδοποιεῖ τὸν ἀρχηγὸν περὶ πολυπληθῶν κινήσεων τοῦ ἐχθροῦ ἔμπροσθεν τοῦ μετώπου τοῦ 2ου καὶ 3ου σώματος. Ὁ στρατάρχης Βαζαῖν εἰδοποιεῖ ὥραν 12 1/2 τὸν στρατάρ-χην Κανροβέρ, παραγγέλλων αὐτῷ νὰ μείνῃ στερεῶς εἰς Σαιντ-Πριβάτ, καὶ ὅτι τῷ στέλλει πολεμοφόδια. Ὁρα 10 1/4

π. μ. ὁ στρατάρχης Κανροβέρ εἰδοποιεῖ τὸν ἀρχηγὸν περὶ ἐμμανίσεως τοῦ ἔχθρου εἰς Βαλλερύ (Vallery).

Πρὸς μεσημέριαν ἐπίσης ὁ στρατάρχης Κανροβέρ τὸν εἰδοποιεῖ ὅτι ἤρξατο σπουδαῖος ἀγὼν καὶ ὅτι τὸ ὀλίγον τῶν πολεμεφοδίων τὸν ἀναγκάζει νὰ ἀργοπορῇ τὸ πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ του. Ὁ στρατάρχης Βαζαῖν τῷ ἀπαντᾷ, ὅτι δίδει διαταγὰς ὅπως τὸν ὑποστηρίξωσι μίᾳ μεραρχίᾳ καὶ μίᾳ μοίρᾳ πυροβολικοῦ.

Πρὸς τὴν 1ην μ. μ. ὁ στρατάρχης Λεβέφ τηλεγραφεῖ ὅτι παμπληθεῖς ἔχθροι ἐφ' ὅλον τὸ μέτωπον.

Ὡραν 1¹/₂ μ. μ. ὁ στρατάρχης Κανροβέρ ἀπαντᾷ τῷ ἀρχηγῷ Βαζαῖν διὰ τοῦ ἀξιοματικοῦ, ὅστις τῷ εἶχε μεταβιβάσει τὴν διαταγὴν νὰ κρατηθῇ στερεῶς εἰς Σαιντ-Πριβάτ, ὅτι θέλει ἐπιμείνει ἐφ' ὅσον δύναται καὶ ἐφ' ὅσον ἔχει πολεμεφοδία, πρὸς δὲ ὅτι δὲν ἔλαβε νέα. Εἰς Ὡραν 2¹/₂ πέμπει τῷ ἀρχηγῷ τὸν λοχαγὸν τοῦ πυροβολικοῦ Σαλοῦ (Chalus) πρὸς ἐπίσπευσιν τῶν αἰτηθέντων ἤδη πολεμεφοδίων, ὅστις καὶ λαμβάνει 4 κιβώτια τοῦ πυροβολικοῦ, ἀφοῦ εἶδε τὸν ἀρχηγὸν καὶ ἐπὶ χάρτου ἔδειξεν αὐτῷ τὴν κατάστασιν τοῦ δεξιοῦ καὶ τοῦ σοβαρὸν τῆς θέσεως τοῦ θου σώμ. Ὡραν 5ην μ. μ., ὁ στρατάρχης Κανροβέρ διευθύνει τῷ ἀρχηγῷ τὸ ἐξῆς ἐπιστόλιον: «Ἡ προσβολὴ ἐπαύσατο ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ 4ου σώμ. ὅπως πυκνότερα ἐπέλθῃ ἐπὶ τοῦ 3ου θου σώμ. Τὸ ἔχθρικὸν πυροβολικὸν σχεδὸν σταματᾷ τὸ ἐμὸν. Μοὶ ἔλειπουν πολεμεφοδία.»

Τέλος Ὡραν 7ην μ. μ. ὁ στρατάρχης Κανροβέρ μνηύει ὅτι τὸ θου σώμα ἀναγκάζεται νὰ κενώσῃ τὴν Σαιντ-Πριβάτ κατακαιομένην.

Ἐρωτώμενος ὁ ἀρχηγὸς Βαζαῖν ἐν τῇ ἀνακρίσει, ἀπαντᾷ ὅτι τῇ πρώτῃ ἔδωκεν ὁδηγίαν τῷ στρατάρχῃ Κανροβέρ, ἐν αἷς ἡ διαταγῇ, νὰ ὀπισθοδρομηθῇ τὸ δεξιὸν του ἐν προσβολῇ σπουδαία κατὰ Σαιντ-Πριβάτ, τῷ ἔπειμα δὲ ὅτι μοὶ ἐζήτησε τῷ ἔγραψε δὲ πράγματι: «Ἐὰν τυχὸν ὁ ἔχθρος ἐπεκτεινόμενος ἀντιμετώπως ὑμῶν φανῇ θέλων νὰ προσβῇ κατ' εὐθείαν τὴν Σαιντ-Πριβάτ, λάβετε πάντα τὰ ἀναγκαῖα ἀμυντήρια μέτρα νὰ κρατηθῆτε ἐν αὐτῇ καὶ ἐπιτραπῇ οὕτω τῷ δεξιῷ νὰ ἀλλάξῃ μέτωπον πρὸς κατοχὴν θέσεων ὅπισθεν, ἂν ἦ χρεία, θέσεων ἤδη ἐπισκοπούμενων.»

Αἱ ἀπ' εὐθείας σταλεῖσαι ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν βόθθειαι εἶναι δύο ἐφεδρικαὶ κανονοστοιχίαι καὶ τινὰ κιβώτια μὴ ἀνταποκρινόμενα εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ θου σώματος.

Ὁ στρατάρχης μόλις τῇ 2¹/₂ μ. μ. ἔπλευσε καὶ μεταβαίνει εἰς Σαιντ-Κεντέν (Saint Quentin) ἐκεῖθεν δύναται νὰ ἴδῃ τὰς θέσεις τοῦ 2ου καὶ 3ου σώματος. Πυκνὸς καπνὸς ὑψοῦται πρὸς τὰ δεξιὰ ἀριστερὰ πρὸς τὸν αὐχένα Γυσσύ (Jussy) φαίνονται ἔχθροι. Αὐτὸς ὁ στρατάρχης παραγγέλλει τὴν κατ' αὐτὸν σκόπευσιν κανονίων τινῶν καὶ οἱ ἔχθροι ἀποσύρονται. Εἶναι ἤδη 4η μ. μ. Ἀναχωρεῖ, κατέρχεται εἰς Λεσσύ (Lessy), συναντᾷ τὸν λοχαγὸν τοῦ στρατηγῶ Βουρβαχί Βωμόν (Beaumont) καὶ τὸν ἐπιφορτίζει νὰ εἴπῃ τῷ στρατηγῷ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν στρατάρχην Κανροβέρ ὅτι δὲν τὸν ὑποστηρίζει ἐφεξῆς, εἶτα δὲ νὰ ἐπανελθῇ (rentrer) ὁ στρατηγὸς Βουρβαχί εἰς τὴν θέσιν του. Μετὰ βήματά τινα εὐρίσκει τοὺς διαγγελεῖς τοῦ στρατηγῶ Βουρβαχί καὶ τοῖς λέγει, ὅτι τὸ πᾶν ἐτελείωσε καὶ νὰ ἐπανελθῶν εἰς τὰς θέσεις τῶν (rentrer) (1). Προχωρεῖ ἐμπροσθεν τοῦ ὀχυρώματος τῆς Πλαππεβίλλης, ὅθεν φαίνεται τί συμβαίνει εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Κάτω Μοζέλλας· βλέπει κονιορτὸν, ὃν ἀποδίδει εἰς ἔχθρον ἄνωθι τῆς ὁδοῦ Σωλνῦ (Saulny) προσκαλεῖ δύο κανονοστοιχίας τῆς ἐφεδρείας ἀγανωρίζων δὲ ὅτι ὁ κονιορτὸς προήρχετο ἀπὸ κανονοστοιχίας καὶ μεμονωμένους ἀνδρας ὁρμαίως εἰσερχομένους εἰς Μὲτς, κραυγάζει: «τί νὰ κάμῃ τις ἐμὲ τοιαῦτα στρατεύματα;» καὶ ἐπανερχεται κατερχόμενος εἰς τὸ στρατοπέδαρχεον αὐτοῦ πρὸς Ὡραν 7¹/₂ μ. μ.

Ἐφ' ὅλην τὴν ἡμέραν οὐδένα πέμπει ὅπως γνωρίζῃ τὰ συμβαίνοντα· λαμβάνει μετ' ἀδιαφορίας τὰς ἐιδίσεις περὶ τοῦ κινδύνου τοῦ θου σώματος, καὶ μόλις τῷ πέμπει 20 κιβώτια πολεμεφοδίων, ἀφικόμενα ἅμα τῆς πάλης παυομένης, ἅτινα ὁμως εὐτυχῶς ζωοπυροῦν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τὸ τρομερὸν πῦρ, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν λατομείων τοῦ Σταυροῦ σταματῶσιν εἰς τὴν κρίσιμον στιγμήν τὰς τόσον ἀπειλητικὰς τοῦ ἔχθρου προόδους.

(1) Εἰς τὰς ἀνακρίσεις τῶν μαρτύρων ὁ ἀναγνώστης θέλει ἰδεῖ μεγάλην διαμάχην ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ διὰ στόματος προφερθείσης λέξεως rentrer ἢ rester. Σ. Μ.

Καθ' ὅλον τὸν χρόνον ἀπὸ τῆς μεσημβρίας ὁ στρατάρχης Βαζαῖν εἰδοποιεῖται πολλάκις περὶ τῶν κινδύνων τοῦ θου σώματος, τοῦ ἀνεπικρούς τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν πολεμοφοδίων αὐτοῦ, ἀλλ' ὄχι μόνον δὲν μεταβαίνει αὐτοπροσώπως πρὸς τὸ κινδυνεῦον δεξιόν, ὅπως ἔκεισε διευθύνῃ, ἐν ἀνάγκῃ, τὰς ἐφεδρείας αὐτοῦ, ἀλλ' ἀφῆκεν εἰς μόνην τὴν ἀμφιταλαντευομένην αὐτοβουλίαν τοῦ στρατηγοῦ Βούρβαχην τὴν φροντίδα νὰ θέσῃ, ὅταν τὸ κρίνην εὐλογον, εἰς κίνησιν τὴν μόνην μένουσαν αὐτῷ μεραρχίαν τῆς φρουρᾶς (διότι αἱ δύο ταξιαρχίαι τῆς ἐτέρας διετίθησαν εἰς ὄρισμένα σημεῖα ἀλλαχοῦ), ἀφίνει δὲ 60 πυροβόλα εἰς Σαιντ-Κεντέν (Saint-Quentin) νεκρὰ μὲ τὸν ἀδικον φόβον ἐνδεχομένης προσβολῆς τῶν ὀπισθίων τῆς ἀριστερᾶς τοῦ στρατοῦ, διὰ θέσεων καλῶς κτυπομένων ὑπὸ τῶν φρουρίων.

Τῆ 2α ὥρα μ. μ. τηλεγραφεῖ τῷ Μάκ-Μαὼν, τῆ 4η μ. μ. τῷ αὐτοκράτορι, πρὸς ὃν ἐπίσης τῆ 7η, 50' περὶ τῶν τῆς ἡμέρας συμβάντων.

Βεβαίως δὲν δύναται νὰ ὀνομάσῃ τις ἐγκλημα τὴν ἀπώλειαν μάχης, ἀλλὰ μὴ δίδοντος τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν οὐδεμίαν διαταγὴν ἀπέναντι τῶν ἐπανειλημμένων σιτήσεων τοῦ στρατάρχου Κανροβέρ, πῶς δυνάμεθα νὰ μὴ τῷ ζητήσωμεν λόγον διὰ τὴν ἤτταν καὶ τὸ γυθὴν αἵμα; Διὰ τί ἔμενε μακρὰν τοῦ πεδίου, ἔνθα ἐδίδετο ἡ μεγαλητέρα τῶν μαχῶν τῆς ἐποχῆς μας; Ἐἶν' ἀληθὲς ὅτι εἰς μάχας συνίθεις εἶναι ἀνάγκη ὁ ἀρχηγὸς νὰ μῆνῃ εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, ὅπως οἱ ἀντιπρόσωποι του δύνανται νὰ τῷ ζητῶσι διαταγὰς καὶ τὸν εὐρίσκωσιν, ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ πᾶν τὸν προσεκάλει πρὸς τὸ δεξιόν, ἔνθα ὀἐπιαπεύδων κίνδυνος, ὅθεν ἐζήτουν βοήθειαν, πυροβολικὸν καὶ πολεμοφόδια. Εἰς μάτην ὁ στρατάρχης Βαζαῖν ἤθελε δικαιολογηθῆ ὅτι ἔμενεν ἀριστερὰ, καθόσον ἐκεῖ δὲν ὑπῆρξε κίνδυνος σπουδαῖος, διότι τὸ ἐκεῖ 2ον σῶμα ὑπεστηρίζετο ὀπισθεν ὑπὸ τῶν ὕψωμάτων τοῦ Σαιντ-Κεντέν, ἐστεμμένων ὑπὸ μονίμων ἀχυρωμάτων. "Ἄλλως τε τὸ φρούριον τῆς πόλεως ἤδύνατο νὰ καλύψῃ μὲ πυρὰ τὴν στενὴν διάβασιν μεταξὺ τῶν ποδῶν τοῦ Σαιντ-Κεντέν καὶ τοῦ ποταμοῦ Μοζέλλα, ὅθεν καὶ μόνον ὁ ἔχθρὸς ἤδύνατο νὰ ὀλισθήσῃ μεταξὺ Μίετς καὶ στρατοῦ καὶ ἀποκόψῃ τὴν κοινωσίαν.

Ὄντω, ἐγκαταλείψας ὁ στρατάρχης Βαζαῖν ἄνευ βοήθειας τὸν στρατάρχην Κανροβέρ, κατέστη προσωπικῶς ὑπεύ-

θυνος τῆς ἤττης τῆς 18ης αὐγ. καὶ τῶν τρομερῶν αὐτῆς συνεπειῶν.

Νέα τοῦ στρατοῦ ὀπισθοδρόμησις.

Τὴν πρωῖαν τῆς 18ης αὐγ. πρὸ τῆς μάχης, διαταγῆ τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν, συνῆλθον εἰς Σατέλ-Σαιντ-Γερμαῖν (Chatel-Saint-Germain) οἱ ὀπαρχγοὶ τῶν ἐπιτελείων τῶν διαφόρων σωμάτων, ὅπως ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Λεβάλ (Lewal) κατοπεύσωσι θέσεις, ἄς ὄφειλον κατόπι νὰ καταλάβωσι τὰ σώματα, ὅταν ἔμελλον νὰ λάβωσι τὴν περὶ τούτου διαταγὴν. Συνεπεία τῆς ἐργασίας ταύτης ἀπεφασίσθησαν αἱ διαταγαί, δι' ὧν ἔμελλε νὰ ὀδηγηθῆ ὁ στρατὸς ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὀποστήριξιν τῶν ὀχυρωμάτων τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Μοζέλλα, ἔνθα πρὸς στιγμὴν ὁ στρατάρχης ἔσχε τὴν ἰδέαν νὰ τεθῆ ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς 17ης. Δεπτομέρεά τις χαρακτηριστικὴ δέον νὰ σημειωθῆ ἐνταῦθα.

"Ὅτε τὸ ἐσπέρας τῆς 18ης οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν ἐπιτελείων τοῦ θου καὶ θου σώματος σπεύσαντες ἐγνωστοποίησαν τὰ γενόμενα τῆς μάχης, ἄπερ ἠγγόσι ὁ στρατάρχης, τοὺς εἶπε: «Μὴ λυπεῖσθε· ἡ κίνησις αὐτῆ ἔμελλε νὰ γενῆ αὐριον πρωῖαν. Τὴν ἔνεργεῖτε τόρα, 12 ὄρας πρότερον». "Ἄρα δὲν ἐσκέπτετο νὰ προχωρήσῃ.

Τὸ τέλος τῆς μάχης ἄφινεν ἐλευθέραν τὴν τε ἀντιρῖδα τοῦ Σαιντ-Κεντέν καὶ τὴν ὀδὸν τῆς Σωλνὸ, μὴ δυνηθέντος τοῦ ἔχθρου νὰ τὰ προσεράσῃ. Καὶ ὁμως ὁ στρατάρχης ἔφερε τὴν γραμμὴν πολὺ τούτων ὀπισθεν, ὀποχρεωθέντων οὕτω τοῦ 2ου καὶ 3ου σώματος νὰ ἐγκαταλείψωσιν ἄς θέσεις ἐτήρησαν ἐφ' ὀλην τὴν μάχην καὶ ἔλθωσιν ὑπὸ τὰ φρούρια. Οὕτω πράγματι τόρα ὁ στρατὸς κατέλαθε τὴν γραμμὴν Βιγιελλ-Λεσσὺ (Bigneulles-Lessy), περὶ τῆς ἐσκέφθη, ὡς εἶδομεν, ὁ στρατάρχης ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς 16ης. Τῆ δὲ 17η αὐγ. ὀπηγόρευε τῷ Κ. Δεβαῖν (Debain), γραμματεῖ πρεσβείας, προσκεκολλημένῳ εἰς τὸ γενικὸν στραταρχεῖον, ἄρθρον, καταχωρισθὲν ἐν τῇ ἐφημερίδι: «Ὁ Ταχυδρόμος τοῦ Μοζέλλα» τῆ 20 αὐγ., ἐν ὄπαντάται ἡ ἐξῆς περίοδος:

«Μία τῶν στρατιῶν τῆς Γαλλίας εἶναι σήμερον συγκεντρωμένη ὑπὸ τῷ Μίετς ἐπὶ τῶν θέσεων, ἄς ὁ στρατάρχης ὄρισε μετὰ τὴν μάχην τῆς 18ης αὐγ. Δύναται τις εἰπεῖν ὅτι τὸ σύνολον τοῦ σχεδίου τοῦ ἔχ-

»θροῦ, διὰ τὴν ἡμέραν τῆς 18ης, δὲν ἐπέτυχε. Κρατῶν περὶ τὸ Μέτς πρὸς τὸν στρατὸν τοῦ ὀ στρατάρχης Βαζαίν, ἀντιμετωπίζει ἀνάγκας στρατηγικὰς καὶ πολιτικὰς.»

Ποῖα δύνανται νὰ ὦσιν αἱ ἀνάγκαι αὗται, ἀφοῦ ὁ στρατὸς τοῦ Μέτς εἶχε διαταγῆν νὰ μεταβῆ εἰς Σιαλὼν πρὸς κάλυψιν τῶν Παρισίων; Ὁ στρατάρχης λοιπὸν εἶχε σκοπὸν τινὰ ἀπομακρυνόμενος τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαταγῶν, ἃς ἔλαβεν ὁ σκοπὸς οὗτος φαίνεται ἀπὸ τῆς διηγίσεως τῶν συμβάντων ἀπὸ τῆς 12ης—18ης. Ὁ στρατάρχης Βαζαίν δὲν ἠθέλησε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ Μέτς.

Ἐὰν λοιπὸν ὁ στρατάρχης Βαζαίν δὲν ἠθέλησε ν' ἀφήσῃ τὸ Μέτς, διὰ τί τοῦλάχιστον νὰ μὴ ἀποφύγῃ τὴν μὴ ἀναγκαίαν μάχην τῆς 18ης, ἣτις ἤρξισε τὸσον αἶμα;

Ἐν τῇ ιδέᾳ τοῦ στρατάρχου, κατατίθῃσιν ὁ Κ. Δεβαίν, τόσῳ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς διατηρήσεως τοῦ ἐδάφους ἐπερχομένης τῆς εἰρήνης, ὅσῳ καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, ἦτο λίαν ἐνδιαφέρον ὁ στρατὸς νὰ ὑπερασπισθῇ τὸ Μέτς, μέχρις οὗ ἀποτελεσθῶσι τὰ ἔργα τὰ προωρισμένα πρὸς κάλυψιν τοῦ φρουρίου.

Τὰ αἷτια ὅμοια ταῦτα ὑπῆρχον καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ στρατάρχης ἐλάμβανεν εἰς χεῖρας τὴν ἀρχηγίαν. Ἐὰν λοιπὸν ἦσαν ὑπερσχυρόντα, πρὸς τί ἢ προσποίησις ἀναχωρήσεως; Ἀλλ' ὅχι ἡ διαγωγή τοῦ στρατάρχου ἐξηγεῖται ἄλλως. Τὸ πᾶν προμηνύει γεινιαζούσαν κατὰστροφὴν. Ἐν τοιαύτῃ ὑποθέσει εἶναι ὀλιγώτερον ἐνοχοποιητικὸν τὸ περιμενεῖν τὰ συμβησόμενα ὑπὸ τὴν σκέπην περιχαρὰ κωμμένου στρατοπέδου. Οἰαδήποτε ἔσται ἡ λύσις τῆς κρίσεως, θὰ ὑπολογισθῇ πάντοτε ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ Μέτς. Ἡ πολιτικὴ αὐτοῦ θέσις εἶναι ἀπρόσβλητος, διότι, ἐὰν μὲν ὀνομάσθῃ ἀρχηγὸς ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος, ὁ φείλει ὅμως ταυτοχρόνως τὴν ἀρχηγίαν ἐν μέρει καὶ εἰς τὴν ἐπέμβασιν τῶν μελῶν τῆ ἀντιπολιτεύσεως.

Μένει νὰ ἴδωμεν τίνα λόγον δίδει ὁ στρατάρχης περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ στρατοῦ καὶ περὶ τῶν σχεδίων αὐτοῦ. Ὁ τηλεγράφος Θιομβίλλης (Thionville) ἐκόπη παρὰ τοῦ ἐχθροῦ τῇ 18ῃ Αὐγούστου μεταξύ ὥρας 6ης καὶ 7ης μ. μ. Μόλις τὴν 19ην συντάσσει τὴν πρὸς τὸν αυτοκρά-

τορα ἀναφορὰν του, ἣν ὁ μὴ ἀποστέλλει τὴν 20ην, ὥραν 9ην μ. μ. διὰ Βερδύνου μὲ τὸν φύλακα Βράνδου (Brandy), εἰς ὃν τὴν δίδει ἰδίαις χερσὶ γράφει δὲ τὰ ἑξῆς:

«Ὁ στρατὸς ἐμάχετο χθὲς ἐφ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπὶ τῶν θέσεων Σαιντ Πριβὰτ λὰ Μοντάγν (Saint-Privat la Montagne) πρὸς Ῥεζονβίλλην (Rezonville).

»Τὰ σώματα ἦον καὶ θον πρὸς τὴν 9ην τῆς ἐσπέρας ἤλλαξαν μέτωπον τὸ δεξιὸν ἐπὶ τὰ ὀπίσω πρὸς προφύλαξιν κατὰ κινήματος κυκλώσεως ἐχθρικής ἀπὸ τῆς δεξιᾶς, ὅπου πλίθη ἐχθρῶν προσεπάθον νὰ ἐνεργήσωσι βοήθεια τοῦ σκοτούς. Σήμερον πρῶταν κατεβίβασα τὸ 2ον καὶ 3ον σῶμα ἀπὸ τῶν θέσεων τῶν καὶ ὁ στρατὸς εἶναι ἐκ νέου εὐσπειρωμένος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Μοζέλλα ὄχθης ἀπὸ Λογγεβίλλης (Longeville) εἰς Σανσοννὲ (Sannonnée), ἀποτελῶν κυρτὴν γραμμὴν διερχομένην ὅπισθεν τῶν ὄχυρῶν Σαιντ Κεντὲν καὶ Πλαππεβίλλης. Τὰ στρατεύματα εἶναι κεκμηκότα ἐκ τῶν ἀδικαίων τούτων ἀγώνων, οἷτινες δὲν τοῖς ἐπιτρέπουσι τὰς ὀλικὰς φροντίδας, καὶ εἶναι ἀναπόφρευκτον νὰ τ' ἀφίσω ν' ἀναπαυθῶσι δύο τρεῖς ἡμέρας. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας ἦτο σήμερον πρῶταν εἰς Ῥεζονβίλλην μετὰ τοῦ Κου Μόλτκε, καὶ τὸ πᾶν δεικνύει ὅτι ὁ πρωσικὸς στρατὸς μέλλει νὰ δοκιμάσῃ τὸ φρούριον τοῦ Μέτς. Ἐννοῶ πάντοτε νὰ λάθω τὴν διεύθυνσιν τοῦ Βορρᾶ καὶ νὰ σπεύσω κατόπιν διὰ τοῦ Μοντμεδῦ (Montmedy) ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Σαιντ-Μενεβούλδ (Sainte-Meneboulde) εἰς Σιαλὼν, ἐὰν δὲν κατέχηται ἰσχυρῶς. Ἐν περιπτώσει ἐναντίας, θὰ ἐξακολουθῶ ἤσω πρὸς τὴν Σεδᾶν καὶ αὐτὴν τὴν Μεζιέρ (Mezières) ὅπως ἐπίσης φθάσω εἰς Σιαλὼν.»

Τῆς εἰδοποιήσεως ταύτης ἡ περιληψὶς εἶναι λοιπὸν διὰ μάχην μεγάλη ἐδόθη, ἀλλ' ὁ στρατὸς εἶναι ἀκόμη εἰς κατάστασιν νὰ ἀναλάβῃ τὴν πρὸς τὸ ἔνδον πορείαν του.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ὥραν 7ην μ. μ. ἔπεμπε διὰ τῆς Θιαμβίλλης τρία νέα ἔγγραφα.

Τὸ πρὸς τὸν αυτοκράτορα ἔχει οὕτω:

«Τὰ στρατεύματά μου κατέχουσι πάντοτε τὰς αὐτὰς θέσεις ὀ ἐχθρὸς φαίνεται στήνων κανονοστάσια, ἄτινα μέλλουσι νὰ τῷ χορηγηθῶσι πρὸς στήρησιν τῆς κυκλώσεως λαμβάνει διαρκῶς ἐνισχύσεις. Ἐχομεν εἰς Μέτς πλέον τῶν 46,000 πληγωμένων.»

Τῷ δὲ ὑπουργῷ τηλεγραφεῖ:

«Εἴμεθα ὑποκάτω τοῦ Μῆτις· συμπληροῦμεν τροφὰς καὶ πολεμοφόδια ὁ ἔχθρος ἐπισωρεύεται καὶ φαίνεται ἀρχόμενος νὰ μᾶς περικυκλῷ.»

Αἱ εἰδοποιήσεις αὐταὶ εἶναι πολὺ ὀλιγώτερον καθησυχαστικαὶ ἐκείνης τῆς 19ης.

Ἄλλ' ὅμως ὁ στρατάρχης εἶναι καθαρῶτερος πρὸς τὸν στρατάρχην Μὰκ-Μαὼν, πρὸς ὃν γνωστοποιεῖ τὸ ἐξῆς:

«Ἐλαβον ἐξ ἀνάγκης θέσιν παρὰ τὸ Μῆτις, ὅπως δῶσω ἀνάπαυσιν εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ συμπλήρωσιν τῆς τροφῆς καὶ πολεμοφόδια. Ὁ ἔχθρος ἐπαυξάνει πάντοτε περίξ ἐμοῦ, καὶ θέλω πολὺ πιθανὸν ἀκολουθήσει, ἔνα ἐνωθῶ μεθ' ὑμῶν, τὴν γραμμὴν τῶν Βορείων φρουρίων, καὶ θέλω εἰδοποιήσει ὑμᾶς περὶ τῆς πορείας μου, ἐὰν τυχὸν δύναμαι νὰ τὴν ἀναλάβω χωρὶς νὰ βίψοκινδυνεύσω τὸν στρατόν.»

Πρὶν ἀναλάβῃ πορεῖαν ὁ στρατάρχης Βαζαῖν θέλει εἰδοποιήσει τὸν στρατάρχην Μὰκ-Μαὼν. Τοῦτο προκύπτει ἀπὸ τῆς τόσον σπουδαίας εἰδοποιήσεως ταύτης, ἣτις φθάνει εἰς Ῥημούς τὸ ἑσπέρας τῆς 22ας, (1) ὄηλ. καθ' ἣν ἡμέραν καὶ ἡ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς 19ης, ἐξ ἧς ἀπεφασίσθη ἡ ἀναχώρησις τοῦ Μὰκ-Μαὼν. Ἀργότερα μέλλομεν δεῖξαι τὰς λεπτομερείας τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν ἀποστολὴν καὶ τὴν ἄφιξιν τῆς εἰδοποιήσεως ταύτης.

Ἐκ τῶν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, τὸν ὑπουργὸν καὶ τὸν στρατάρχην Μὰκ-Μαὼν ἐπιστολῶν προκύπτει ὅτι τὴν 20ην αὐγ. καθ' ἣν κατεχωρίζετο ἐν Μῆτις εἰς τὸν «Ταχυδρόμον» ἡ γνωστοποίησις, περὶ ἧς ἀνωτέρω εἴρηται, ὑπῆρχον τρεῖς διαβεβαιώσεις τοῦ στρατάρχου διαφέρονται ὡς πρὸς τὰς ἀποφάσεις του καὶ τὰ μεταγενέστερα σχέδιά του.

Ἐπὶ τούτων ὁ στρατάρχης ἐρωτηθεὶς ἀπήντησε:

(1) Σημ. Ὁ ἀναγνώστης ἐχέτω εἰς μνήμην του ὅτι ἡ εἰδοποίησις αὕτη δὲν ἔφθασεν εἰς τὸν στρατάρχην Μὰκ-Μαὼν, κατηγορεῖται δὲ ὡς κρατήσας αὐτὴν ὁ συνταγματάρχης Στόσφαλ, τοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατάρχου τούτου, πρὸς ὃν ἐξεταζόμενοι μάρτυρες θέλουσιν ὁμολογήσει ὅτι τὴν διεβίβασε τηλεγραφικῶς καὶ τὴν παρέδωκε κατόπιν αὐτοπροσώπως. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὑποτίθεται ὅτι, ἐὰν τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐλάμβανεν ὁ Μὰκ-Μαὼν, δὲν εἰκνίετο πρὸς Βορβᾶν καὶ δὲν ἐπῆρχετο ἡ καταστροφὴ τοῦ Σεδάν. Σ. Μ.

«Δὲν ὑπῆρχον διαταγμοὶ εἰς τὰ σχέδιά μου καὶ ἦτο ἀπλῆ εἰδοποίησις, ἣν ἔδιδον τῷ αὐτοκράτορι χωρὶς νὰ δεικνύω τὴν ὀριστικὴν ἐποχὴν τῆς ἐκτελέσεως, διότι ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἐδιόκει πλεόν, καὶ διότι πᾶ' κίνημα ἐξηρᾶτο ἐκ τοῦ ἔχθρου, ὅστις μᾶς ἐκύκλω καὶ ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν στρατευμάτων μου. Τῇ 20 Αὐγ. ἔγραψα τῷ Μὰκ-Μαὼν (μνημονεύει τὸ ἄνωθι). Τὸ ἔγγραφον τοῦτο δὲν ἐδίδοτο ἀπλῶς ὡς εἴδης ὡς τὰ σταλέντα τῷ αὐτοκράτορι, ἀλλ' ἦτο ἔγγραφο ἐπίσημον τῆς ὑπηρεσίας, τὸ μόνον ὅπερ ἔδενε τὸν στρατάρχην, διότι ἦτο ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου.

Κατόπι τῶν ἔγγράφων τούτων ἐβρίσκομεν, με ἡμερομηνίαν 21ην Αὐγ., ἕτερον σταλὲν διὰ Βερδύνου καὶ Λουξεμβούργου πρὸς τὸν ὑπουργὸν τοῦ πολέμου.

Ἐλαβα τὰς διαταγὰς ὑμῶν μέχρι τῆς 19ης Αὐγ. συμπεριλαμβανομένης. Δυσκόλως καὶ διὰ μεμονωμένων πεζῶν δύναμαι νὰ κοινωῶ με Βερδύνον καὶ Θιομβίλλην. Βεβαίως θὰ ἐλάβετε ἔν μου ἔγγραφον ἐπιμψα ἕτερον τῷ αὐτοκράτορι καὶ τῷ στρατάρχῃ Μὰκ-Μαὼν. . . »

Οὐδὲν ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀφίχθη εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον.

Τῇ 22α ἐστάλη τῷ αὐτοκράτορι διὰ τοῦ Λουξεμβούργου τὸ ἐξῆς, ὅπερ φαίνεται δὲν ἔφθασε:

«Οὐδὲν μετεβλήθη ἐν τῇ καταστάσει ἡμῶν. Ὁ ἔχθρος ἐξακολουθεῖ νὰ μᾶς κυκλοῖ ὑψοὶ κανονοστάσια, κόπτει τοὺς δρόμους καὶ διακωλύει ὅλας ἡμῶν τὰς κοινώνας. Ἐπισπεύδομεν τὸ ἔργον τῶν φρουρίων καὶ τοῦ ὀπλισμοῦ των. Αἱ ἡμέτεραι θέσεις προφυλάττονται διὰ πολλῶν ἔργων ὀχυρωτικῶν, ἅτινα διέταξα νὰ γενῶσι καὶ ἅτινα στερεοποιούμεν καθ' ἑκάστην.

Ἡ δύναμις τοῦ ἔχθρικοῦ στρατοῦ φέρεται εἰς 350,000 ἀνδρῶν.»

Τῇ 23ῃ γράφει τῷ αὐτοκράτορι:

«Αἱ τελευταῖαι πληροφορίες δεικνύουσι κίνησιν τοῦ πολλοῦ τῶν ἔχθρικῶν δυνάμεων, καὶ ὅτι μένουσι καθέτως ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ Μοξέλλα αἱ στρατιαὶ τοῦ πρίγκηπος Φρειδερίκου Καρόλου καὶ τοῦ στρατηγῶ Στέινμετς. Αὐτόπται μάρτυρες βεβαιοῦσιν ὅτι εἶδον γεφυρωγαγεῖα (equipages de ponts) μεταξὺ Ἄρς καὶ Γραβελόττης. Ἐὰν αἱ ἄνωθι εἰδήσεις ἐπιβεβαιωθῶσι, θὰ δυνηθῶ νὰ ἀναλάβω τὴν πορεῖαν, ἣν εἶχον δεῖξαι προηγουμένως, διὰ τῶν φρουρίων τοῦ Βορβᾶ, ὅπως μὴδὲν βίψοκινδυνεύω.»

νεύσω. Αἱ κανονοστοιχίαι ἡμῶν ὀργανίσθησαν ἐκ νέου καὶ ἐφοδιάσθησαν ὡς καὶ τὸ περικόν. Ὁ ὄπλισμός τοῦ Μῆτς εἶναι σχεδὸν πλήρης, καὶ θέλω ἀφήσει αὐτοῦ δύο μοιραρχίας, διότι τὰ ἔργα τοῦ Ἀγίου Ἰουλιανοῦ καὶ τοῦ Κουελέν (Saint-Julien, Queulen) πολλὴ ἀπέχουσι τοῦ πέρατος αὐτῶν. Ἡ ἥθικὴ καὶ ὀργανισμὸς τῶν στρατευμάτων δὲν εἶναι εἰς λίαν ἐπιθυμητὴν κατάστασιν. Αἱ ἀπώλειαι ἡμῶν ὑπῆρξαν τόσον μεγάλαι εἰς τοὺς τελευταίους ἀγῶνας, ὥστε τὰ στελέχη ἡραιώθησαν τὰ μέγιστα· θέλωμεν τὰ συμπληρώσει κατὰ δύναμιν.»

Τοῦτο ἠδυνήθη νὰ διέλθῃ τὰς γραμμὰς· εὐρίσκεται τῇ 31ῇ εἰς Σεδάν, ὅθεν ἀποστέλλεται πρὸς τὸν ὑπουργόν.

Τὰ βιβλία τῆς ἀνταποκρίσεως τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν δὲν φανερώουσι ἐγγράφα ἐξεληθόντα τὴν 24ην αὐγ.

Τῇ 25ῃ αὐγ. γράφει τῷ αυτοκράτορι (ἀπὸ τῆς 20ῆς. Οὐδὲν ἐπιστέλλει τῷ στρατάρχῃ Μὰκ-Μαὼν, ὑπερ᾿ ἄξιον προσοχῆς, κατόπιν τῆς ὁμολογίας τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν, ἣν ἐμνημονεύσαμεν).

«Πρὸς ἀραίωσιν τοῦ Μῆτς ἀντήλλαξα τοὺς Πρώσους αἰχμαλώτους μὲ ἡμετέρους καὶ ἀπέπεμψα 200 ἀντ' ἄλλων τόσων. Αἱ ἔχθρικοὶ δυνάμεις δὲν ἠλλοιώθησαν ἀπὸ τοῦ τελευταίου μου ἐγγράφου. Μεθ' ὅλας τὰς δυνατὰς ἐρεῦνας καὶ τὸ πᾶν ὠρμημοποιούντες, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ συμπληρώσωμεν ὅλα τὰ κίθωτια διὰ πυροβόλα τῶν 4 λιτρῶν.»

Ὁ στρατὸς τῇ 22ῃ αὐγ. χάριν τῆς ἐνεργητικότητος τοῦ ὀπλοστασίου τοῦ Μῆτς καὶ τῆς ἀνακαλύψεως ἀμαξοπομπῆς 4 ἑκατομ. πυροβολῶν ὅσας ἔμεινε συγκεχυμένους μὲ παντὸς εἶδους ὕλικόν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, εὐρίσκεται ἐφοδιασμένος σχεδὸν τόσον καλῶς, ὅσον ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκστρατείας. Τὴν εὐτυχῆ ταύτην εἶδησιν ἀνῆγγειλε τῷ στρατάρχῃ Βαζαῖν ὁ στρατηγὸς Σολέιλ, ὅστις ὀριστικῶς ἐζήτησε νὰ κοινοποιῇ τῇ εἰς τὸν στρατὸν πρὸς ἐνθάρρυνσιν ὑπερὸ μωρῶν δὲν ἐγένετο· οὐχ ἤτιον δ' ὁμολογητέον ὅτι τῇ ἐπαύριον 23ῃ ἐγένετο ἐμμέσως γνωστὸν εἰς τὸν στρατὸν ὅτι εἶχεν ἐφοδιασθῆ ὡς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πολέμου ἐν ἐγγράφῳ πρᾶγγέλλοντι τοῖς σωματάρχαις νὰ ἀγρυπνῶσι μὲ τὴν μεγαλητέραν φροντίδα ἐπὶ τῶν πολεμοφοδίων. Οὕτως ἡ εἰδησις αὕτη ἔχανε ὅλην τὴν σοβαρότητα αὐτῆς· διὸ καὶ ἀντιπαρήλθε σχεδὸν ἀόρατος διὰ τοὺς ἀρχηγούς τῶν σωματίων ὡς ἐλόμεν τὸ ἰδεῖν, γενησομένου λόγου περὶ τῆς συνεντεύξεως τῆς 26ης.

Τῇ 25ῃ, καθ' ἣν διεύθυνε τὸ τελευταῖον ἐγγράφον, περὶ οὗ εἴρηται, ὁ στρατάρχης, ἠτοίμαζε ἕξοδον διὰ τὴν 26ην. Ποῖα ὁ πῆρξεν ἡ ἀποφασίσασα τὴν ἕξοδον ταύτην, ἢ κάλλιον εἰπεῖν, τῆς ἐπειδείας ταύτης; Διὰ νὰ τὸ κατανοήσωμεν, δεόν νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὴν λεπτομέρειαν τῶν συνδυασμένων σχεδίων διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν στρατῶν τοῦ Σιαλὼν καὶ τοῦ Μῆτς, καὶ τῶν ἀνακοινώσεων, αἵτινες ἀνηλλάγησαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην.

Περὶ τούτου πραγματεύεται τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

Κεφάλαιον γ'.

Συγκοινωνίαι μὲ τὰ στρατόπεδον τοῦ Σιαλὼν.

Προκειμένου περὶ συνεννοήσεων λαβουσῶν χώραν πρὸ τῆς 26ης αὐγ. ἡ ἀνάγκη ἐκτίθησιν τὰ ἐξῆς γεγονότα.

Ἀποστολὴ ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν ἀνατεθεῖσα τῷ ἐπιμελητῇ Πρεβάλ (Préval) καὶ τῷ ταγματάρχῃ Μαγνιάν (Magnan).

Σύμπτωσις τοῦ σχεδίου τοῦ ὑποδειχθέντος ὑπὸ τοῦ στρατάρχου τοῦ νὰ διευθυνθῇ πρὸς Μοντμεδύ (Montmedy), καὶ τοῦ ὁμοίου σχεδίου τοῦ ὑπουργοῦ καὶ τοῦ συμβουλίου τῆς ἀντιβασιλείας.

Ἐπέβη, ἦν αἱ ἐκ Μῆτς ἐρχόμεναι εἰδήσεις ἐνῆργησαν ἐπὶ τῆς κατόπι ληφθείσης ἀποφάσεως διὰ τὸν στρατὸν τοῦ Σιαλὼν.

Ἀπόφασις ὀριστικῆ τοῦ κινήματος τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαὼν πρὸς τὰ ἀνατολικά, ληφθεῖσα εἰς τὴν ἀφίξιν ἐγγράφου τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν, ἔχοντος ἡμερομηνίαν 19ην αὐγ.

Ἐπιστροφὴ τοῦ ταγματάρχου Μαγνιάν, καὶ εὐκολία ἄς ὁ ἀνώτερος οὗτος ἀξιωματικὸς ἔσχηεν ὅπως κοινωνήσῃ μετὰ τοῦ Μῆτς.

Ἐτοιμασίαι γενόμεναι εἰς Μοντμεδύ διὰ τὴν συνάντησιν τῶν δύο στρατιῶν.

Ἐπεξάφαισις τοῦ ἐγγράφου τῆς 20ης αὐγ, ἀπευθυνομένου ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν πρὸς τὸν στρατάρχην Μὰκ-Μαὼν.

Ἀφίξις εἰς Μῆτς τὴν 23ην αὐγ. ἐγγράφου γνωστοποιούντος τὴν πῶρξιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Σιαλὼν.

Ἀπόκρισις ἦν ἐποιήσατο εἰς τὴν γνωστοποίησιν ταύτην ὁ στρατάρχης Βαζαῖν.

Ἄμα μετὰ τὰς πρώτας ἤττας ἡσχολήθησαν οἱ Γάλλοι νὰ ἐνώσωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Σιαλὼν νέας δυνάμεις. Ἐπέμφθησαν ἐκεῖ οἱ κι-

νητοὶ ἐθνοφύλακες τοῦ Σηκουάνα· τὸ 12ον σῶμα ὄργανίζετο ἐκεῖ· τέλος τὸ 1ον, 5ον καὶ 7ον σῶμα διετάχθησαν ὅπως ἐκεῖ ἀνασυγκροτηθῶσιν. Ἐν τῷ νῷ τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ πολέμου στρατηγοῦ Παλικάου (de Palikau) τὰ στρατεύματα ταῦτα ἦσαν προωρισμένα νὰ μεταβῶσι πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Μέτς, μεθ' οὗ ν' ἀποτελέσωσι μάζαν κατάλληλον νὰ σταματήσῃ τὰ ἐπιθετικὰ τοῦ ἐχθροῦ κινήματα. Ἀλλὰ τῇ 18ῃ αὐγ. ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ, συνελθόντι παρὰ τῷ αὐτοκράτορι, ἀπεφασίσθη ὅπως ὁ στρατάρχης Μὰν-Μαῶν, ὀνομασθεὶς ἀρχηγὸς τῆς νέας ταύτης στρατιᾶς, τὴν ὁδηγήσῃ ὑπὸ τοὺς Παρισίους.

Ὁ ὑπουργὸς τοῦ πολέμου, μανθάνων ταῦτα, ἀπέστειλε τῇ αὐτῇ ἐσπέρᾳ (ὥρα 10ῃ 27') τῷ αὐτοκράτορι τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα·

«Ἰκετεύω τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἰδέαν ταύτην, ἥτις ἔμελλε νὰ θεωρηθῇ ἐγκατάλειψις τοῦ στρατοῦ τοῦ Μέτς, ὅστις ἐν τῇ παρουσίᾳ στιγμῇ δὲν δύναται νὰ κάμῃ εἰς Βερδύον τὴν συνένωσίν του. Ὁ στρατὸς τοῦ Σιαλὼν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν μέλλει νὰ ἔχη 85,000 ἀνδρῶν, μὴ ὑπολογιζομένου τοῦ σώματος Douai (Τον σ.), ὅπερ θέλει ἐνωθῆ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν, εἶναι δὲ δύναμις 18,000 ἀνδρῶν. Δὲν εἶναι ἄρα δυνατὴν νὰ ἐνεργηθῇ ἰσχυρὸς ἀντιπερισπασμὸς ἐπὶ τὰ ἐχθρικὰ σώματα, ἧρὴ ἐξητλημένα διὰ πολλῶν ἀγώνων; Ἡ αὐτοκράτειρα συμμερίζεται τὴν γνώμην μου.»

Οὕτω, ἀφοῦ τῇ 18ῃ αὐγ. ὁ ὑπουργὸς εἰδοποιεῖ τὸν αὐτοκράτορα ὅτι ἡ συγκρότησις τοῦ στρατοῦ ἔμελλε νὰ ἴσται ἐτοιμὴ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν, ἔπεται ὅτι ἡ κίνησις ἠδύνατο ν' ἀρχίσῃ τῇ 21ῃ.

Τὸ σχέδιον τοῦ στρατηγοῦ Παλικάου, εἰς ὃ ἀπέδιδε σημασίαν κεφαλαίωδον, αὐτὸς ὁ ἰσχυρὸς ἀντιπερισπασμὸς, ὃν εἶχεν ὑπ' ὄψιν, συνέκειτο εἰς τὸ ν' ἀχθῆ διὰ τολμηρᾶς αἰχμηῆς ὁ στρατὸς τοῦ Σιαλὼν εἰς τέσσαρας ἡμέρας εἰς τὸ ὕψος τοῦ Βερδύου.

Ἐὰν ὁ στρατὸς, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ, ἤρχετο τῆς πορείας του τῇ 21ῃ αὐγ., ὤφειλε τῇ 25ῃ νὰ ἦ εἰς τὰ πέριξ τοῦ Βερδύου, νὰ πολεμήσῃ τῇ 26ῃ καὶ ἀποτελέσῃ τὴν μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Βαζαῖν ἔνωσίν του.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἀπήντησε τῷ ὑπουργῷ τῇ 18ῃ αὐγ. πρῶτως· «Ἐν δίδω εἰς τὴν ὑμετέραν γνώμην.»

Ἐπιστολὴ τοῦ ταγματάρχου Μαγιάν (Magnan).

Τῇ αὐτῇ πρωΐᾳ (18 αὐγ.) καὶ 40ην ὥραν ἔφθασεν ἀπὸ Μέτς ὁ

ταγματάρχης Μαγιάν, ἀπεσταλμένος τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἵνα τῷ παραδῶσῃ τὰ ἔγγραφα καὶ τῷ δώσῃ λόγον, προφορικῶς, περὶ τῆς τοῦ στρατοῦ καταστάσεως.

Ὁ χαρακτὴρ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ταγματάρχου Μαγιάν προκύπτει ἐκ τῶν ἐξῆς τηλεγραφημάτων, διαμειφθέντων τῇ 17ῃ αὐγ. μεταξύ αὐτοκράτορος καὶ στρατάρχου Βαζαῖν.

«Ὁ αὐτοκράτωρ τῷ στρατάρχῃ Βαζαῖν. Εἰπέ μοι τὴν ἀλήθειαν περὶ τῆς ὑμετέρας καταστάσεως, ὅπως κανονίσω τὴν διαγωγὴν μου ἐνταῦθα. — Ἀποκρίθητέ μοι συμβολικῶς.»

«Στρατάρχης Βαζαῖν τῷ αὐτοκράτορι. — Ἐν τῇ στιγμῇ, καθ' ἣν λαμβάνω τὴν ἐπιστολὴν ὑμῶν, γράφω τῇ Ἰμ. μεγαλειότητι. Ὁ ταγματάρχης Μαγιάν ἀναχωρεῖ τὸ ἑσπέρας τοῦτο, ὅπως τῇ φέρῃ μίαν ἐπιστολὴν (1) καὶ τῇ δώσει προφορικῶς πλείονα τῶν ὅσων αὐτὴ περιέχει λεπτομερείας.»

(1) Ἡ ἐπιστολὴ, ἣν ἔφερε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν, γεγραμμένη τὸ ἑσπέρας τῆς 17ης αὐγούστου, ἔχει οὕτω :

«ΜΕΤΣ, 17 αὐγούστου.

«Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ ἐπιβεβαιώσω πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τὸ τηλεγραφικόν μου ἔγγραφον τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ νὰ ἐπισυνάψω ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐπιστολῇ ἀντίγραφον ἐκείνης, ἣν ἀπέστειλα τῇ Ἰμ. Μ. χθὲς τὸ ἑσπέρας ὥραν 11ην.

Ἀλέγεται σήμερον ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας εὐρίσκειται εἰς Πάγγην (Pange) ἢ εἰς τὸν πύργον τοῦ Ὄβιγνὺ (d' Aubigny), ὅτι ἀκολουθεῖται ὑπὸ στρατιᾶς ἑκατὸν χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ ὅτι πολυάριθμα στρατεύματα ἔφθασαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Βερδύου (Berdun) καὶ Μόντ-σὺρ-λὲ-Κότ (Mont-sur-les-Kotes). Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ δώσῃ πιθανότητά τινα περὶ τῆς ἀφίξεως τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας, εἶναι ὅτι, τῇ στιγμῇ ταύτῃ, καθ' ἣν γράφω τῇ Ἰμ. Μ., οἱ Πρῶσοι διευθύνουσι σπουδαίαν προσβολὴν κατὰ τοῦ ὀχυρώματος Κουελέ (Queleu). Θὰ ἔατσαν κανονοστάσια εἰς Μαγνὺ (Magny), εἰς Μερού-λὲ-Χὼ (Mercy-le Haut) καὶ τὸ δάσος Πουϊλλύ (Pouilly). Τῇ στιγμῇ ταύτῃ ὁ πυροβολισμὸς εἶναι μάλιστα ζωηρὸς.

«Ὅσον ἀφορᾷ ἡμᾶς, τὰ σώματα εἶναι πτωχὰ εἰς τροφάς. Θέλω προσπαθῆσαι νὰ κάμω νὰ ἔλθωσι διὰ τῆς γραμμῆς τῶν Ἀρδένων, ἥτις εἶναι εἰσέτι ἐλευθέραι. Ὁ στρατηγὸς Κ. Σολέιλ (Soleille), ὃν ἔπεμψα εἰς τὸ φρούριον, μοι ἀναφέρει ὅτι ἔχει ὀλίγα πολεμοφόδια καὶ ὅτι δὲν δύναται τοῦτο νὰ κάμῃ δώσει ἢ 800,000 πυριτοβολῶν, ὅπερ δὶκ τούς στρατιώτας ἡμῶν εἶναι πρὸς ἡμέ-

Ἐρωτηθεὶς περὶ τῶν πληροφοριῶν, ἃς ἔφερε τῷ αὐτοκράτορι καὶ περὶ τῶν σχεδίων τοῦ στρατάρχου, ὁ ταγματάρχης Μαγνιὰν κατέθεσεν ὡς ἐφεξῆς:

«Ἡ σκέψις τοῦ στρατάρχου ἦτο πάντοτε ἡ αὐτὴ, καὶ ἔτεινεν εἰς τὸ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ὑποχώρησιν ἐπὶ τὸ Βερδόνον, ὅσον ἐπικίνδυνος καὶ ἂν τῷ ἐφαινετο ἡ ἐπιχείρησις αὕτη. . . Ὁ στρατάρχης δὲν μ' ἐπεφόρτισε νὰ δείξω κατὰ τρόπον ἀπόλυτον τῷ αὐτοκράτορι τὴν ὁδὸν ἣν ἤθελεν ἀκολουθήσει· δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀποφασίσει περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἀλλὰ μ' ἐπεφόρτισεν, ὡς καὶ τὸν ἐπιμελητὴν Κον Πριβάλ, νὰ φροντίσωμεν ὅπως προβῶσιν ὅσον πλεῖστον πρὸς τὰ φρούρια τῶν μεσο-

ρας. Ἰσχύουσιν ἐπίσης ἐντὸς μικρὸς ἀριθμοῦ βολῶν διὰ πυροβόλα τῶν 4ων, καὶ τέλος προστίθεται ὅτι τὸ πυροτεχνικὸν ἐργαστασίον δὲν ἔχει τ' ἀναγκαῖα μέσα πρὸς κατασκευὴν φυσηγγίων. Ὁ στρατηγὸς Σολέιλ ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ εἰς Παρισίους πᾶν ἀναπόφευκτον πρὸς διοργανώσιν τῶν ἐργαστασίων· ἀλλὰ θὰ ἐλθῶσιν ταῦτα ἐγκαίρως· τὰ συντάγματα τοῦ στρατηγοῦ Φροσσάρ δὲν ἔχουσι πλεον τὰ χρειώδη στρατοπέδια οὐδὲ δύναται νὰ μαγευθῶσι. Θέλομεν ἐνεργῆσαι ὅ,τι δυνατόν, διὰ νὰ ἀνασυγκροτήσωμεν προμηθεῖας παντὸς εἶδους, ὅπως ἐπιναλάβωμεν τὴν πορείαν ἡμῶν ἐντὸς δύο ἡμερῶν, ἐὰν τοῦτο ᾖναι δυνατόν. Θέλω λάβει τὴν ὁδὸν τῆς Βριέϋ (Briey)· δὲν θέλομεν ἀπολέσει χρόνον, ἐκτὶ ἐὰν νέοι ἀγῶνες ματαιώσωσι τοὺς συνδυασμοὺς ἡμῶν.

» Διευθύνω τῇ Ἰ.μ. Μ τὴν μετάφρασιν διαταγῆς τῆς ἡμέρας, ἧτις εὑρέθη ἐπὶ συνταγματάρχου Πρώσου, φονευθέντος εἰς τὴν μάχην τῆς 16ης.

» Θέλω τηρήσει τὴν Ἰ.μ. Μ. εἰς γῆδον τῶν κινήματων τοῦ ἐχθροῦ.

» Ἐπισημάνω ὧδε σημείωσιν τοῦ στρατηγοῦ Σολέιλ, ἀρχηγοῦ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ στρατοῦ, δεικνύουσαν τὸ σμικρὸν τῶν πόρων, οὓς παρουσιάζει τὸ Μέτς πρὸς ἀνανέωσιν προμηθειῶν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ πεζικοῦ.»

Ἡ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης περίληψις εἶναι λοιπὸν ὀλίγα γομώσεις τῶν 4ων λιτρῶν, ἔλλειψις φυσηγγίων καὶ ἐργαλείων πρὸς κατασκευὴν. Τὸ Μέτς μάλιστ' δύναται νὰ δώσῃ 800,000 φυσηγγίων, ὑπόθεσις μετὰς ἡμέρας. Τὰ σῶματα στερεῦνται τροφῶν καὶ πρόκειται νὰ διευθυνθῶσι διὰ τῆς εἰσέτι ἐλευθερίας γραμμῆς τῶν Ἀρδένων. Οὕτω δὲν ἰσχύουσιν οὔτε τροφαὶ οὔτε πολεμφοδία εἰς Μέτς. Ἡ πυρῆτις, ὁ δίπυρος ἄρτος ἐλλείπουσι. Τοιοῦτη ἡ περίληψις τῶν τελευταίων τούτων θλιθερῶν ἀνακοινώσεων, αἵτινες μέλλουσι νὰ φέρωσι τὴν ἐκπληξιν καὶ τὴν υπερβάλλουσαν θλίψιν ἐφ' ὅλην τὴν Γαλλίαν καὶ προκαλέσωσιν εἰς ὅλα τὰ πνεύματα βαθὴν ἐρεθισμὸν καὶ πρόδρομον τῆς τρικυμίας τῆς 4ης Σεπτεμβρίου.

ριὸν (Montmedy) ὄλαι αἱ ἀμαξοστοιχίαι, αἵτινες ἠδύναντο νὰ εὐρεθῶσιν ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν Ἀρδένων πρὸς χρῆσιν τοῦ στρατοῦ.»

Ὡς βλέπει τις, οὐδὲν μνημονεύεται περὶ Βερδόνου. Εἰς τὸ Λογγυόν (Longuyon) δέον νὰ ἐτοιμασθῶσιν αἱ τροφαί. Πρὸς τὰ ἐκεῖ, ὅθεν νὰ μελλεῖ νὰ πορευθῆ ὁ στρατάρχης. Λοιπὸν ὁ διαταγμὸς, περὶ οὗ εἶπεν ὁ Μαγνιὰν, ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ὁδῶν, δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῷ πνεύματι τοῦ στρατάρχου, καὶ καὶ ἐπομένως, ἐὰν τότε ἐσκέφθη σοβαρῶς νὰ ἀπομακρυνθῆ τοῦ Μέτς, τὴν πρὸς Μοντμεδὺ ὁδὸν ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσῃ.

Εἰς τὰς δοθείσας ὁδηγίας τῷ ἐπιμελητῇ Πριβάλ βλέπομεν τὰς ἀποδείξεις ὅτι ἡ εἰδήσις περὶ σχεδίου πορείας ἐπὶ τὴν Μοντμεδὺ ἐφέρθη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Σιαλὼν ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου Μαγνιὰν. Τοῦτο ἄλλως τε προκύπτει ἀπ' αὐτὸ τὸ γράμμα τοῦ τῇ 19ῃ αὐγ. ἀποσταλέντος τῷ αὐτοκράτορι ἐγγράφου τοῦ στρατάρχου.

«Σκοπεῖω πάντοτε νὰ λάβω τὴν διευθυνσιν τοῦ Βορρέα καὶ πέσω κατόπιν ἐπὶ τὴν Μοντμεδὺ.»

Πρῶτον ᾗδη ἡ ἀλληλογραφία τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν μνημονεύει τὸ ὄνομα Μοντμεδὺ· ἡ λέξις πάντοτε ἐν τούτοις δεικνύει ὅτι τὸ σχεδίου πορείας ἐπὶ τὴν Μοντμεδὺ ἐγνωστοποιήθη ᾗδη τῷ αὐτοκράτορι. Ὁ ταγματάρχης Μαγνιὰν, μόνος, ἦτο εἰς θέσιν νὰ τῷ κάμῃ τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην (ὅτε τὴν 18ην τὸν ἐπεσκέφθη κομίζων αὐτῷ τὴν τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν ἐπιστολήν, καὶ δίδον αὐτῷ διὰ στόματος πλείονας πληροφορίας.)

Ὅτε τῇ ἐσπέρᾳ τῆς 17ης αὐγ. ὁ ἐπιμελητὴς Πριβάλ ᾗρησε τὸν στρατὸν μετὰ τοῦ ταγματάρχου Μαγνιὰν, ὁ στρατὸς κατεῖχε θέσιν ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς κοιλάδος τοῦ Μονβῶ (Monveaux) ἔτοιμος νὰ ὀψῃ ἀμυντήριον μάχην. Ἄν καὶ ὁ στρατάρχης δὲν εἶχε σταθερὰν ἐλπίδα νὰ ᾗρῃ νίκην, ἀφοῦ εἶδομεν αὐτὸν προαπησυχολημένον νὰ φέρῃ ἀνευ ἀργοπορίας, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, τὸν στρατὸν του ὑπὸ τὰ φρούρια τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Μοζέλλα, φυσικὸν ἦτο νὰ οἰκονομήσῃ διὰ τυχαίαν ἐπιτυχίαν τὰ μέσα τοῦ νὰ ἐπωφεληθῆ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης, ὅπως τεθῆ παραυτίκα ἐν πορείᾳ πρὸς τὸν Βορρέαν. Τοιοῦτος ἦτο ὁ σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς τοῦ Πριβάλ.

Οὕτω ὁ ταγματάρχης Μαγνιὰν ἦτο ἐπιφορτισμένος νὰ ἀγγεῖλῃ εἰς Σιαλὼν, ὅτι ὁ στρατὸς ἐφέρετο πρὸς Μοντμεδὺ,

καὶ ὁ ἐπιμελητὴς Πριβάλ ὤφειλε νὰ συγκροτήσει, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ φρουρίου τοῦ του, κέντρον προμηθειῶν. Βεβαίως ὀφείλει τις, εἰς τὰς ὁδηγίας τὰς δοθείσας τῷ Πριβάλ, νὰ ἴδῃ μέτρον προνοίας μᾶλλον ἢ δείγμα σχεδίου καλῶς ἀποφασισμένου τοῦ νὰ διαπεράσῃ ὁ στρατὸς τοῦ Βαζαῖν ἀντὶ πάσης θυσίας (4). Ὅπως καὶ ἂν ᾖ, αἱ περιστάσεις ἔδωκαν εἰς τὴν ἀποστολὴν ἐκάστου αὐτῶν σημασίαν πολὺ σπουδαίαν.

Εἶδομεν τὸν ὑπασπιστὴν τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν (Μαγνιὰν) ἀφικόμενον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Σιαλὼν τὴν αὐτὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ὁ αὐτοκράτωρ, ἐνθὺν εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ πολέμου, ἀπεφάσιζε νὰ φέρῃ τὸν στρατὸν τοῦ Σιαλὼν εἰς βοήθειαν τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν. Κατόπι μακρᾶς συνεντεύξεως μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπανελάβε τὴν ὁδὸν τοῦ Μῆτς. Ἀναχωρῶν παραυτίκα ὀκτώτερος οὗτος ἀξιωματικὸς συνεπέφερεν ἀναμφιλέκτως τὸ μυστικὸν τῶν νέων ἀποφάσεων τοῦ κυριάρχου καὶ τὰς ὁδηγίας αὐτοῦ πρὸς τὸν στρατάρχην. Κατὰ τὸ λέγειν ὅμως τοῦ Μαγνιὰν, αἱ ὁδηγίαι αὐταὶ περιωρίζοντο εἰς παραχώρησιν πλήρους ἐξουσίας πρὸς τὸν στρατάρχην διὰ μεταβολὰς ἐν τῇ ὑψηλῇ σφαίρᾳ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ στρατοῦ.

Ἀντὶ τῆς καταθέσεως τοῦ ταγματάρχου Μαγνιὰν ἀσφαλέστερον εἶναι ν' ἀναζητηθῇ ἐν τοῖς μέτροις, ἅτινα μέλλουσι νὰ ληφθῶσι κατόπιν τῆς ἀποστολῆς του, ἡ ἐνδειξις τῶν ὁδηγιῶν ἃς ἔλαβεν. Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἡ ἐπιστροφή τοῦ ταγματάρχου Μαγνιὰν ἐγνωστοποιήθη τῷ στρατάρχῃ, δεικνύει ἄλλως ὅλην τὴν σπουδαιότητα, ἣτις προσεκολλᾶτο εἰς τὴν ἀποστολὴν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα. «Ταγματάρχης Μαγνιὰν ἀναχωρήσας διὰ Ῥημοῦς (Reims) καὶ Οιομβίλλην, ἀφίχθησεται ταύτην ἐσπέραν.» (Συμβολικὸς τηλεγράφος πρὸς τὸν στρατάρχην. Ὁ γραμματεὺς τοῦ αὐτοκράτορος Πιστρι (Pietri)).

Πρὶν λάβῃ τὴν πρὸς Μῆτς ὁδὸν ὁ Μαγνιὰν, ἔσχε συνομιλίαν μετὰ τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαὼν. Ἐν τῇ καταθέσει του λέγει ὅτι ἐξέθηκε τῷ

(4) Ἄλλ' ἂν οὕτω πως πρέπει νὰ ἐξηγησῆ τις τὰς ὁδηγίας τοῦ Πριβάλ, τοιαύτην ὑποθέτομεν ἔννοίαν δεῖν νὰ θέσῃ τις καὶ εἰς τὰς τοῦ ταγματάρχου Μαγνιὰν. Σ. Μ.

στρατάρχῃ πούτωρ ὅτι ἡ ἐπιχειρήσις τοῦ στρατοῦ τοῦ Μῆτς νὰ ἔλθῃ εἰς Βερδῶνον, ἤθελε καταστῆ εὐχερεστέρα, ἐὰν ὁ στρατὸς τοῦ Σιαλὼν ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ μέχρις αὐτοῦ.

Ἐκ καταθέσεως τοῦ Κου Ρουῆ (Rouher) ἐνώπιον τῆς ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς 4ης 7βρίου προκύπτει ὅτι τῇ 21ῃ αὐγ. ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μαὼν τῷ ἐγνωστοποιεῖ ὅτι ὁ στρατάρχης Βαζαῖν δὲν εἶχεν οὔτε τροφὰς οὔτε πολεμφοδία καὶ ἤθελεν ἀναγκασθῆ νὰ συνθηκολογήσῃ, καὶ ἂν ὁ στρατὸς τοῦ Σιαλὼν θὰ ἔφθανε λίαν ἄργά.

Αἱ ὁηλώσεις αὗται αἱ ἐπιβεβαιουῦσαι τὰ ἀνησυχαστικὰ ἔγγραφα τὸ διὰ βιβασθέντα ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν, δὲν ἠδύνατο νὰ δοθῶσι ἢ ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου Μαγνιὰν, ἢ ἡ ἀνάκρισις εὐρίσκει μεθ' ἡμέρας τινὰς εἰς Μοντιμεδύ τηλεγραφοῦντα τῷ ὑπολοιστάρχῳ Νόγγε (Nogues) τὴν ὑπερβολικὴν στέρησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Μῆτς. Ὁ ἄρτος, κατ' αὐτὸν, ἔλειπεν ὀλοσχερῶς δὲν εἶχον ἢ ἵππειον κρέας καὶ γαιόμηλα.

Ἀναχώρησις τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαὼν εἰς Ῥημοῦς (Reims), εἶτα δὲ εἰς Μοντιμεδύ (Montmedy).

Ἐνοεῖ τις ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἐπήρεια τοιοῦτων πληροφοριῶν, ὅπως ἀποφασισθῇ ἡ πορεία τοῦ στρατοῦ τοῦ Σιαλὼν.

Τῇ 49ῃ αὐγ. ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μαὼν συνετέθη εἰς τὸ σχέδιον τοῦ συμβουλίου τῆς ἀντιβασιλείας (ὡς τὸ ἔπραξεν ὁ αὐτοκράτωρ ἀπὸ τῆς 48ης) καὶ ἀπηθύθη τῷ ὑπουργῷ τοῦ πολέμου τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα:

«Εἰπέτε, παρακαλῶ, τῷ ὑπουργικῷ συμβουλίῳ ὅτι τὸ πᾶν θέλω πράξει, ὅπως ἀνταμώσω τὸν Βαζαῖν.»

Ἡ βεβαίως ὅμως αὕτη, δοθείσα ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαὼν, δὲν ἔβητο πέρασ εἰς τὰς ἀμφιταλαντεύσεις αὐτοῦ. Ἐμεινεν εἰς ἐπιτροπὴν ἡμέρας ἕρμαιον τοῦ σκληροῦ τούτου διασταγμοῦ.

Ἐνὰ ἐγκαταλίπω τὸν στρατάρχην Βαζαῖν, ὃν ἐνόμιζον νὰ ἴδω ἀφικόμενον ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐπὶ τοῦ Μεύσου (la Meuse), μοὶ προῦξενε ἀληθῆ θλίψιν, εἶπεν ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μαὼν ἐνώπιον τῆς ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς 4ης 7βρίου.

Ἄλλ' ἐξ ἄλλου, ἐπρόσθεσε, μοὶ ἐφαίνεται ἐπεύγον νὰ καλύψω τοὺς Παρισίους καὶ διατηρήσω τῇ Γαλλίᾳ τὸν μόνον στρατὸν ὃν εἶχεν εἰσεῖτε

διαθέσιμον. Ἐπεμψα τότε τῷ στρατάρχῃ Βαζαῖν τὸ ἀκόλουθον ἔγγραφον·

«Ἐάν, ὡς νομίζω, ἀναγκασθῆτε νὰ ὑποχωρήσητε λίαν προσεχῶς, δὲν ἤξεύρω, ἐν τῇ ἀποστάσει ἐν ἧ εὐρίσκομαι, πῶς νὰ ἔλθω ὑμῖν εἰς βοήθειαν, χωρὶς ν' ἀποκαλύψω τοὺς Παρίσιους. Ἐάν ἄλλως πῶς φρονεῖτε, γνωστοποιήσατέ μοι αὐτό».

Τῇ 20ῇ ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μαὼν ἔγραψε τῷ ὑπουργῷ τοῦ πολέμου τὸ ἐξῆς ἔγγραφον, σημειωμένον ὥρα 8η, 45' τῆς πρωίας·

«Αἱ ἀφίχθειςαι πληροφορίες φαίνονται δεικνύουσαι ὅτι αἱ τρεῖς ἐχθρικαὶ στρατιαὶ εἶναι τοποθετημέναι εἰς τρόπον, ὥστε νὰ παρεμποδίσωσι τῷ Βαζαῖν τὰς ὁδοὺς τῆς Βριέυ (Briey), τοῦ Βερδύνου (Berdun) καὶ τοῦ Σαιντ-Μιχιέλ (Mihiel). Μὴ γνωρίζων τὴν διεύθυνσιν τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ Βαζαῖν, καίτοι ὦν σήμερον ἔτοιμος πρὸς πορείαν, φρονῶ ὅτι ὀφείλω νὰ μείνω εἰς τὸ στρατόπεδον μέχρις οὗ γνωρίσω τὴν ὑπὸ τοῦ Βαζαῖν ληφθεῖσαν διεύθυνσιν, εἴτε πρὸς βορρᾶν, εἴτε πρὸς νότον».

Πρὸς τὴν μεσημβρίαν ἀφίκετο ἡ εἰδησις ὅτι οἱ δρομεῖς τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ ἀπέχουσι μὲν 40 χιλιομέτρα τοῦ στρατοπέδου τοῦ Σιαλών. Ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μαὼν, κρίνων ὅτι ἀπὸ τῆς ἐπαύριον ἡδύνατο νὰ ἦ εἰς συνάφειαν πρὸς τὸν ἐχθρὸν, ἀποφασίζει ν' ἀναχωρήσῃ εἰς Ῥημούς (Reims), καὶ γνωστοποιεῖ ὡς ἔπεται τὴν ἀπόφασίν του πρὸς τὸν ὑπουργόν, ὥραν 4ην, 40' τῆς ἑσπέρας (1).

«Θέλω ἀναχωρήσει αὐριον εἰς Ῥημούς. Ἐάν ὁ Βαζαῖν διατρυπήσῃ πρὸς βορρᾶν, ἔσομαι εἰς καλητέραν θέσιν νὰ ἔλθω εἰς βοήθειάν του. Ἐάν διατρυπήσῃ πρὸς νότον, τοῦτο γενήσεται ἐν τῷ αὐτῷ ἀποστάσει, ὥστε δὲν θέλω δυνηθῆ, ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει, νὰ τῷ ᾧ ἀφέλιμος».

Πραγματικῶς τὴν ἐπαύριον, 21ην αὐγ., ὁ στρατὸς τοῦ Σιαλών ἐκίνησεν εἰς Ῥημούς.

«Τῇ 21ῇ αὐγ. (κατατίθῃσιν ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μαὼν) ὁ στρατὸς ἔλαθε θέσιν εἰς Ῥημούς· τὸ ἑσπέρας εὗρον παρ' ἑμοὶ τὸν κ. Ρουὲ (Rouher) εἰς Κουρξέλλην (Courcelles)· μοι ἐξήγησε τοὺς λόγους οἵτινες τὸν ἔκαμον νὰ σκέπτηται ὅτι ὁ στρατὸς τοῦ Σιαλών ἔδει νὰ βαδίσῃ εἰς βοήθειαν τοῦ Βαζαῖν. Ἐξέθηκα τὸ ἐπ' ἑμοὶ ὅτι δὲν ἐφρόνουν τὸν στρατὸν τοῦ Σιαλών ἐν καταστάσει νὰ βίβωκινδυνεύσῃ ἐν τῷ μέσῳ πολλῶν ἐχθρικῶν στρατιῶν· ὅτι ἡ στρατιὰ ἡ ἀντιμετωπιζούσα τὸν Βαζαῖν

(1) Αἱ ἀμφιταλαντεύσεις τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαὼν σημειοῦται. Σ. Ν.

παρὰ τὸ Μῆτερ συνεχροτεῖτο ἀφεύκτως ἐκ πλεόν τῶν διακοσίων χιλιάδων ἀνδρῶν· ὅτι στρατιὰ ὑπὸ τὸν πρίγκηπα τῆς Σαξωνίας, ἀναβιβαζομένη εἰς 84,000 ἀνδρῶν, ἐφέρετο κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Βερδύνου. Τέλος ὅτι ὁ βασιλικὸς τῆς Πρωσσίας πρίγκηψ ἐφθασεν εἰς Βιτρυ (Vitry) ἐπὶ κεφαλῆς 150 χιλ. ἀνδρῶν· ὅτι φερόμενος πρὸς ἀνατολὰς, ἡδυνάμην νὰ δοκιμάσῃ καταστροφῆν. Ἡ στρατιὰ τοῦ Βαζαῖν ἡδύνατο νὰ ἡττηθῆ, ἐπομένως ἦτο ἐκ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων νὰ διατηρησῶμεν τῇ Γαλλίᾳ τὸν στρατὸν τοῦ Σιαλών, ὅστις εἶχεν εἰσέτι ἀρκετὰ στελεχῆ πρὸς ὄργανισμὸν στρατιᾶς 200—300 χιλ. ἀνδρῶν. Περαιῶν τὴν ὁμίλιαν μου, διεκλήρυσά διὰ τοῦ θετικωτέρου τρόπου ὅτι, ἐάν δὲν ἔλ' αὐτὸν τῇ ἐπαύριον (22 αὐγ.) ὁ δὲ γίγας τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν, ἔμελλον νὰ πορευθῶ εἰς Παρίσιους. Ὁ αὐτοκράτωρ, ὅστις, φρονῶ, συνεμερίζετο τὴν ἰδέαν ταύτην, ἀλλ' ὅστις μὲ ἀφῆσεν ἐλεύθερον νὰ ἐνεργήσω ὡς ἤθελον κρίνει κατὰ ἄλληλον, δὲν ἔκαμεν οὐδεμίαν ἀντιπαράθεσιν· τότε ὁ κ. Ρουὲ συνέταξε σχέδιον διατάγματος καὶ προκηρύξεις, δεικνύοντα τὴν προσεχῆ ἀφίξιν τοῦ στρατοῦ τῆς Σιαλών εἰς Παρίσιους. Ὁ κ. Ρουὲ ἀνεχώρησεν τῇ 11ῃ ἑσπερινῇ ὥρα μὲ τὰς ὁδηγίας ταύτας ἀπὸ Σιαλών.

«Τῇ 22ῇ αὐγ. ἔπεμψα τὰς διαταγὰς πορείας διὰ τοὺς Παρίσιους, ὅτι πρὸς τὴν 10ην πρωϊνὴν ὥραν ὁ αὐτοκράτωρ μοῦ ἐκοινοποίησε τὸ πρὸς αὐτὸν ἔγγραφον τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν ἀπὸ Βὰν-Σαιντ-Μαρτίν (Ban-Saint-Martin) μὲ ἡμερομηνίαν 19 αὐγ., ὅπερ ἐφθασεν εἰς τὸ στραταρχεῖον ὥραν 9ην, 25' (1). Ἄμα τούτου ληφθέντος, ἔδωκα διαταγὰς ὅπως ἀναχωρήσῃ ὁ στρατὸς τῇ ἐπαύριον πρωϊνῇν, διευθυνομένης πρὸς ἀνατολὰς».

Βλέπει τις, ὅτι τὸ ἔγγραφον τοῦτο τοῦ Βαζαῖν τῆς 19ης αὐγ. ὀρίζει τὴν ἀπόφασιν τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαὼν.

Ἀπὸ τῆς 10 ὥρας 45' τῆς πρωίας, ἦτοι ὀλιγώτερον ὥρας ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἔγγραφου τούτου, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ Σιαλών τηλεγραφεῖ τῷ ὑπουργῷ·

(1) Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ὅπως μὴ ἐκ νέου ἀναγραφῆ, εἶναι τὸ φέρον ἡμερ. 19 καὶ σταλὲν τὴν 20ην. Ν.

Ὁ στρατάρχης Βαζαίν ἔγραψεν ἀπὸ τῆς 19 αὐγ. ὅτι ἐσκόπει πάν-
τοτε νὰ ἐνεργήσῃ τὸ κίνημα τῆς υποχωρήσεώς του διὰ τοῦ Μονμεδύ.
Ὡς ἐκ τούτου μέλλω λαβεῖν τὰς διαθέσεις μου ὑπὸς φερθῶ πρὸς τὴν
Αἰσὼν (Aisne).

Ὡραν 1ην, 45' ὁ κόμης Παλικό ἀπευθύνει τῷ αὐτοκράτορι τὸ ἑξῆς
τηλεγράφημα.

Τὸ ὁμόθυμον τοῦ συμβουλίου, ἀπέναντι τῶν νέων τοῦ στρατάρχου
Βαζαίν, εἶναι μᾶλλον ἢ ποτε ἐνεργητικόν. Αἱ χθὲς ἐσπέραν ληφθεῖσαι
ἀποφάσεις δέον νὰ παρατηθῶσιν. Μήτε διάταγμα, μήτε ἐπιτολὴ, μήτε
διακηρύξεις πρέπει νὰ δημοσιευθῶσι. Τὸ μὴ ἐπιδοθῆναι τὸν Βαζαί-
ν ἐν Παρισίαις συνεπείας τὰς μᾶλλον ἀξιοβρομηήτους.

Ἀπέναντι τοιαύτης καταστροφῆς δέον φρονηθῆναι ὅτι ἡ πρωτεύουσα
δὲν θὰ ἀμυνθῇ. Τὸ πρὸς τὴν Αὐτοκράτειραν ὑμέτερον δίδει ἡμῖν τὴν πε-
ποιθήσειν ὅτι ἡ γνώμη ἡμῶν συμμερίζεται παρ' ὑμῶν. Περιμένομεν
τηλεγραφικῶς μίαν ἀπάντησιν.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπήντησε πάραυτα καθ' ὥραν 1ην. Ἐλήφθη τὸ
ἡμέτερον. Ἀναχωροῦμεν αὐριον διὰ Μοντμεδύ.

Ἄλλ' ἡ ἀποφράς αὕτη ἡμέρα τῆς 22ας αὐγ. δὲν ἔληξε.

Τὸ ἔγγραφο τοῦ Βαζαί ν τὸ ληφθὲν τὴν πρωίαν καίτοι ἡμερομηνίας
19ης αὐγ., δὲν ἀνεχώρησαν ἀπὸ Μέτς ἢ τὴν 20ην. Ὁ στρατάρχης τῆ
αὐτῆς ἡμέρας 20ῆς αὐγ. ἐπεψεν εἰς Θιομβίλλην διὰ δύο ἀποστόλων τρία
ἔγγραφα διὰ τὸν αὐτοκράτορα, διὰ τὸν ὑπουργὸν καὶ διὰ τὸν στρατάρ-
χην Μὰκ-Μαζών (4). Ἐπιτολὴ τοῦ στρατηγοῦ Κοφινιέρου (Coffinieres)
ἀπεστάλη ταυτοχρόνως. Θέλομεν κατόπιν ἐπανέλθει ἐπὶ τῶν τριῶν τού-
των ἔγγράφων, ἀλλὰ πρὸ τούτου ἀναλαμβάνομεν τὴν διήγησιν εἰς τὴν
στιγμὴν καθ' ἣν ὁ ταγματάρχης Μαγιαν ἀφίνει τὸ στρατόπεδον τοῦ
Σιαλὼν μετὰ τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα συνέντευξίν του.

Ἐπ' ἀνοδος τοῦ ταγματάρχου Μαγιαν.

Ἀναχωρήσας οὗτος ἀπὸ Σιαλὼν τὴν 18ην αὐγ., τὴν μεσημβρίαν καὶ
40' ἀφίκετο εἰς Χαύ ἀγγην (Hayange), ἀπέχουσαν 7 χιλίωμ. πρὸς Θιομ-
βίλλης, πρὸς ὥραν 9ην τὸ ἑσπέρας. Ἐκεῖ μανθάνει ὅτι ἡ δόδος δὲν
ἦτο ἀσφαλής· ὅτι ἐδόθη διαταγὴ νὰ σταματῶσιν ἐκεῖ οἱ αἱ κα-

(4) Ταῦτα κατεχωρήθησαν ἢ 2η, εἶναι δὲ τὰ ἀπὸ Μέτς σταλθέντα τὴν 20ην.

τερχόμεναί, ἀμείζωστοίχαι. Ὅπισθοπορεῖ ἄχρι Καροβίλλης (Kar-
loville) κατὰ 132 χιλίωμ. ὀπισθεν, ὅπου φθάνει τὴν 19 αὐγ. εἰς τὰς
4, 5' καὶ δὲν ἀναχωρεῖ ἢ τὴν 14ην ὥραν π. μ. μετὰ τοῦ ἐπιμηλήτου
Πρεβάλ, ὃν εἶχεν ἐκεῖ ἀφήσει τὴν προτεραίαν, καὶ φθάνει εἰς Θιομ-
βίλλην ὥραν 2, 40'. Ἐκεῖ μανθάνει ὅτι, ἀφ' ὅπου ὑπῆρξεν ἐλεύθερος ὁ σι-
θηρόδρομος ἀπὸ Θιομβίλλης εἰς Μέτς καθ' ὅλην τὴν πρωίαν, ἐκόπη
ἀπὸ τὴν 1ην μετὰ μ. εἰς Μεζιέρ-λὲ-Μέτς (Mezières-lès-Mets). Ὁ
Μαγιαν προσκαλεῖ τὸν προύραρχον, συνταγματάρχην Τουρνιέ (Tur-
nier), συνομιλεῖ μετ' αὐτοῦ καὶ ἐπανέρχεται εἰς Μοντμεδύ ὥραν 8ην,
20'.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν παλινδρομιῶν τούτων ὁ ταγματάρχης Μαγιαν
κατόρθω νὰ μεταβιβάσῃ πρὸς τὸν στρατάρχην αἱ ὁδηγίαι, ἃς ἔφε-
ρεν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Σιαλὼν.

Ἐρωτηθεὶς ἐὰν παρέδωκε τὰ ἔγγραφα τοῦ εἰς τὸν συνταγματάρχην
Τουρνιέ, ὅπως τὰ μεταβίβασε εἰς Μέτς, ἀπεκρίθη ὅχι, καὶ ὅτι μόνον
τὴν 22αν καὶ 23ην ἐτέθη εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ συνταγματάρχου
Τουρνιέ, ὅπως μεταβιβάσῃ ἔγγραφα πρὸς τὸν στρατάρχην καὶ ὅπως τῷ
ζητήσῃ ἀνακοινῶσιν τῶν εἰδήσεων ἃς ἐλάμβανεν ἀπὸ Μέτς.

Ὁ συνταγματάρχης Τουρνιέ κηρύττει ὅτι δὲν δύναται νὰ βεβαιώσῃ
ἐν ὀνόματι τοῦ ταγματάρχου Μαγιαν τῷ παρέδωκεν ἢ ὅχι ἔγγραφα διὰ τὸν
στρατάρχην.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ ἀνάκρισις ἠθροίνθη νὰ βεβαιωθῇ ὅτι δὲν
ἔλσει ψαυ αἰ περιπτώσεις πρὸς συνεννόησιν μετὰ
Μέτς. Ὁ κ. Μερσιέ (Mercier), ἀναχωρήσας τῆ 19η καθ' ὥραν
8ην π. μ. ἐκ Θιομβίλλης, ἐπανῆλθε τῆ 4 1/2 μ. μ. μεταγαγὼν εἰς
Μέτς ἔγγραφα, ἃ εἶχεν ἐπιφορτισθῆ.

Ὁ δασαφύλαξ Δεσχὺ (Dechu), ἀναχωρήσας τῆ 19η πρὸς
τὴν 7 μ. μ. ἀφίχθη τῆ 20η εἰς Μέτς εἰς τὰς 40 π. μ. καὶ ἔπαυ-
σεν εἰς τὴν θέσιν του τὴν αὐτὴν ἡμέραν.

Ὁ ἀστονομικὸς Φλαχὺ (Flahut) ἀναχωρεῖ τὴν 20 ἀπὸ Θιομ-
βίλλης εἰς τὰς 8 π. μ. καὶ φθάνει εἰς Μέτς τὴν 2 μ. μ. χωρὶς νὰ
συναντήσῃ οὐδένα. Τῆ ἐπαύριον, 21, ἐπανέρχεται εἰς Θιομβί-
λλην διαφυγὼν τὴν διώξιν Οὐλάνων-ανῶν.

Τῆ αὐτῆς ἡμέρας διήυσεν ἀνευ ἐμποδίων ἐν τῇ ἀμάξῃ αὐτῆς τὴν ἀπὸ
Μέτς εἰς Θιομβίλλην ὁδὸν ἡ γυνὴ Ἰμβέρτ (Imbert).

Τέλος ὁ Ρενοῦ (Renou), ἀναχωρήσας ἀπὸ Μονμεδὺ τῆ 9η π. μ. τῆς 20, ἔφθασεν εἰς Μετς ἐφ' ἀμάξης τὸ ἑσπέρας.

Οὕτω, τὸ ἑσπέρας τῆς 18ης, πρὶν ὀπισθοδρομήσῃ ἀπὸ Χαυζάγγην (Hayange) εἰς Καρολοβίλλην ὁ ταγμ. Μαγνιάν, ἡδύνατο (ἐὰν ἦθελε) νὰ πέμψῃ εἰς τὸν τηλεγραφικὸν σταθμὸν τῆς Θιομβίλλης, μετ' οὗ ὑπῆρχε κοινωνία, τηλεγράφημά τι, ὅπερ ἡδύνατο νὰ παραλάβῃ ὁ Μερσιέ τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον ἀναχωρῶν εἰς Μετς (19 αὐγ.).

Τῆ 19η ὁ ταγμ. Μαγνιάν ἦλθεν εἰς Θιομβίλλην εἰς τὸν σταθμὸν νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τὸν Τουρνιέ.

Μετὰ τὴν συνάντησιν ταύτην δύο ὄργανα ἀπεστάλησαν εἰς Μετς. Δύναται τις νὰ παραδεχθῆ ὡς πιθανὸν ὅτι δὲν ἔφερον οὗτοι οὐδὲν διὰ τὸν στρατάρχην; Ὁ ταγματάρχης τὸ λέγει, ἀλλ' ὅμως ἐπίσης λέγει ὅτι τὴν νύκτα τῆς 18ης πρὸς τὴν 19ην ἐγένετο ὁ περὶ τὸ Μετς φραγμὸς, ὅτι ἀπολύτως ἀδύνατον ἦτο νὰ διαβῆ τοὺς πρῶσικούς σταθμούς καὶ ὁ ἀποφασιστικώτερος ἀνὴρ, ἀλλ' εἶδομεν ἄνωθι τὴν ἀζίαν τῆς διαβεβαιώσεως ταύτης.

Ὁ συνταγμ. Τουρνιέ ὄχυροῦται ὀπισθεν τῆς ἀσθενείας τοῦ μνημονικοῦ του.

Τώρα εἶναι δεκτὸν ὅτι ὁ στρατάρχης εἰδοποιούμενος περὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ ταγμ. Μαγνιάν τὴν 18ην αὐγ. ἀπὸ τοῦ Πιετρι (Pietri) καὶ πληροφορούμενος τὴν 20ην ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ συνταγμ. Τουρνιέ πρὸς τὸν στρατηγὸν Κοφφινιέρ, ὅτι ὁ ὑπασπιστής του (Μαγνιάν) περιμένει τὰς ὁδηγίας του εἰς Μονμεδὺ, δὲν τῷ μετεβίβασεν εἰδήσεις ἀπὸ τῆς 18—20 διὰ τῶν διαφόρων ἀποστόλων, οἵτινες μετεβίβασαν τὰ ἑαυτοῦ ἔγγραφα;

Ἡ ἀνάκρισις δὲν δύναται νὰ παραδεχθῆ ὅτι ὁ στρατάρχης Βαζαῖν καὶ ὁ ταγμ. Μαγνιάν δὲν συνεκινώνησαν δικαιούμεθα μάλιστα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐὰν ὁ ταγμ. Μαγνιάν (οὗτινος ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ εὐφυΐα δὲν δύναται νὰ φιλονεικηθῶσιν ὑπ' οὐδενός) δὲν μετέβη εἰς τὴν θέσιν του (Μετς), ὅτε εἶχε πρὸς τοῦτο ὅλας τὰς εὐκολίας, τοῦτο ἐγένετο, δι' ὅτι δὲν ἠθέλησε.

Ὁ ὑπασπιστής τοῦ στρατάρχου ἔκρινε τὴν παρουσίαν του ὠφελιμωτέραν εἰς Μονμεδὺ, ἔνθα μεγάλαί ἐτοιμασίαι ἐγίνοντο ὑπὸ τὴν ἰδέαν τῆς ἐγώσεως τῶν δύο στρατῶν; Ὁ στρατάρχης ἐνετείλατο αὐτῷ νὰ μὴ τὸν ἀνταμώσῃ; Ἡ τελευταία αὐτῆ ἐξήγησις φαίνεται ὅσο

μᾶλλον πιθανή, ὅσον τοιοῦτου εἴδους ἀπόφασις ἔδιδε τῷ στρατάρχῃ τὴν εὐχέρειαν νὰ ὀχυρωθῆ, ἐὰν κατόπιν εἶχεν ἀνάγκην, ὀπισθεν τῆς ἀγνοίας τῶν ὀδηγιῶν αἰτινες τῷ ἐστάλησαν, καὶ νὰ γενῆ οὕτω κύριος τῶν ἀποφάσεών του.

Ἐπιθέσεις, ἣν διετυπώσαμεν, δίδει μόνη τὴν κλεῖδα τῶν ἐλιγμῶν, ἀκαταλήπτων ἄλλως πως, δι' ὧν ἐγένετο τὸ σκότος ἐπὶ τῶν κοινωνιῶν μεταξὺ Μετς καὶ Θιομβίλλης κατὰ τὰς πρώτας τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἡμέρας, ἐλιγμῶν, οἵτινες ἐξηκολούθησαν μέχρι τῆς παραδόσεως.

Ἐτοιμασίαι διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν στρατῶν τοῦ Σιαλῶν καὶ τοῦ Μετς εἰς Μονμεδὺ.

Ἐνθυμητέον ὅτι ὁ ταγματάρχης Μαγνιάν ἐπανῆλθεν εἰς Μονμεδὺ τῆ 19η, τὸ ἑσπέρας. Τὴν νύκτα τῆς 19ης πρὸς τὴν 20ην ἀφίχθησαν ἐπίσης ἐκ Βερδύνου, ὅπερ ἤρξατο κατεχόμενον ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ, ὁ γενικὸς ἐπιμελητής τοῦ στρατοῦ Βόλφφ (Volf) καὶ ὁ στρατηγὸς Δεγεάν (Degean), ὀνομασθεὶς ἀρχηγὸς τοῦ μηχανικοῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ Μετς, οἵτινες ἐζήτησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς θέσεις των. Ὁ κ. Βόλφφ, ἀφοῦ ἐτέθη εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ κ. Πρεβάλ, ἐπιμελητοῦ, καὶ τοῦ κ. Μαγνιάν, ἀποστέλλει τῆ 20η καὶ ὄραν 11ην, 40' πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀνώτερον διοικητὴν εἰς Βερδύνον τηλεγράφημα ὑπογραφὸν ἐπίσης ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Δεγεάν διὰ τὸ ἐπισημότερον τῆς ἀνακοινώσεως.

Ἀδισυθῆνατε πάραυτα εἰς Μονμεδὺ τὴν παραπομπὴν τῶν τροφῶν καὶ ποιμνίων. Ἀποστείλατε εἰς Ῥημούς τὰς τροφὰς φορτωμένας εἰς τὰς φορτηγὰς τοῦ σιδηροδρόμου ὡς καὶ ὅλα τὰ πολεμεφώδια. Αἱ πληροφορίες ἡμῶν εἶναι τοιαῦται, ὥστε δὲν θέτομεν εἰς ἀμφιβολίαν τὸ πρέπον τοῦ μέτρου τούτου.

Ἀπὸ πρώτας ὁ Πρεβάλ παρήγγειλεν εἰς Καρολοβίλλην ἀγορὰς σιτηρῶν καὶ διέταξε μεγάλην κατασκευὴν ἄρτων· οὕτω τὸ πᾶν προετοιμάζετο διὰ μεγάλην στρατευμάτων ἔνωσιν.

Ἀφ' ἐτέρου ὁ ὑπουργὸς τοῦ πολέμου τὴν 19ην, ὄραν 7. μ. μ., τηλεγραφεῖ πρὸς τὸν φρούραρχον Θιομβίλλης διαταγὰς σχετικὰς πρὸς ὑποχώρησιν τοῦ στρατοῦ διὰ τῆς γραμμῆς τῶν Ἀρδέννων.

Ἀφροτίσαστε ὅπως αἱ ὑπόνομοι μὴ πληρωθῶσιν ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου ἀπὸ Θιομβίλλης πρὸς Μεξιέρας, μὴ τυχὸν προειδοποιούμενοι οἱ Πρώτοι τὰς ἀναφλέξωσι. Δέον μόνον νὰ ὑπάρχωσι πυρίτις,

θρυαλλίδες και βύσματα, έτοιμα εις μέρος ασφαλές πλησίον κερυμμένα, δια την περιστασιν υποχωρήσεως του στρατου κατά την διεύθυνσιν ταύτην.

Τῇ αὐτῇ νυκτὶ 19—20 (ώρας 50' π. μ.) ὁ ὑπουργὸς εἰδοποιεῖ τὸν στρατάρχη Βαζαῖν περὶ τῶν διατάξεων τούτων σχετικῶς πρὸς τὴν γραμμὴν τῶν Ἀρδέννων (διότι ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ὑπουργοῦ δὲν ὑφίσταται πλέον ζήτημα υποχωρήσεως πρὸς Βερδύνον), καὶ συσταίνει νὰ τῷ ἀποσταλῆ τὸ περὶ αὐτῶν ἔγγραφο διὰ πάντων τῶν δυνατῶν μέσων.

Ὁ γενικὸς λοιπὸν ἐπιμελητὴς Βόλφ ἀπὸ τῆς 20ῆς γινώσκει ὅτι ὁ στρατάρχης παραιτεῖται τῆς πρὸς Βερδύνον υποχωρήσεως, καὶ ὅτι μέλλει νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ Μονμεδύ. Δι' αὐτὸ καὶ ἔπεμψε τὸ μνημονυθὲν τηλεγράφημα πρὸς Βερδύνον. Δὲν λέγει μὲν πόθεν ἔχει τὰς πληροφορίας αἱτινες τὸν ὤθησαν εἰς τὴν σοβαρὰν ταύτην πράξιν, φαίνεται ὅμως οὕτω ἐν βεβαίᾳ γινώσκει τῶν σχεδίων τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν ἄλλως τε τὰ μέτρα ταῦτα ἔλαβεν ἀναμφιβόλως τῇ συγκυριασί, εἰ μὴ τῇ ὁδηγίᾳ, τοῦ Μαγνιάν, ὅστις ἔλαβε τὰς ἀπ' εὐθείας ὁδηγίας τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν καὶ τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἡ ἀνάκρισις ἐπέστη ὅτι αἱ πληροφορίες αὗται δὲν τῷ ἤρχοντο ἀπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Μάκ-Μαῶν. Ἐπομένως δὲν ἠδύνατο νὰ τῷ δοθῶσιν ἢ ὑπὸ τοῦ Πρεβάλ καὶ Μαγνιάν τόσῳ μᾶλλον, καθόσον οὗτοι αἱ ἐτοιμασίαι εἰς Μονμεδύ διενεργοῦνται ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῶν.

Καθὰ προηγουμένως εἶδομεν, τὸ σχέδιον τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ πολέμου ἔφερε τὸν στρατὸν τοῦ Σιαλὸν, τὴν 25ην, εἰς τὸ ὕψος τοῦ Βερδύνου, ὅπως πολεμήσῃ τὴν 26ην μεταξὺ Βερδύνου καὶ Μέτς. Ἡ εἰδοποίησις περὶ υποχωρήσεως τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν διὰ τοῦ Μονμεδύ ἐδείκνυεν ἀναγκάσιως τὸ σημεῖον τοῦτο ὡς νέον σκοποῦμενον τῆς πορείας τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν, πορείαν ἢ ἢ ἀλλαγὴ αὕτη ἔμελλεν ἀξιοσημεῖωτως νὰ εὐκολύνῃ.

Οὕτω εἰς τὰ περίεξ τῆς Μονμεδύ, καὶ οὐχὶ εἰς Βερδύνον, ἔμελλε νὰ γενῆ ἢ ἐνωσις τῶν δύο στρατιῶν τὴν 26ην αὐγ. Ἰδὸν τί θετικῶς λέγει περὶ τούτου ὁ Βόλφ·

«Τόσον ὀλιγώτερον δύναμαι νὰ τὸ λησμονῶ, ὥστε ὄλην τὴν ἡμέραν τῆς 26ῆς παρεμόνευον τὴν ἀφίξιν τοῦ στρατοῦ. Τὸ μὲν, διότι ὁ ἐπιμελητὴς Πρεβάλ εἶχε σταλῆ εὐθέως ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Βα-

ζαῖν πρὸς ἐτοιμασίαν τροφῶν ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν Ἀρδέννων εἰς τὸ ὕψος τοῦ Μονμεδύ, τὸ δὲ, διότι ἐγὼ αὐτὸς εἰδοποιήθην ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τῆς Σιαλὸν νὰ ἔχω προετοιμασίας διὰ τὸν στρατὸν τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου καὶ διὰ τὴν αὐτὴν 26ην ὅθεν δὲν ἠδυνήθην ἢ νὰ συμπεράνω τὴν ἐνωσιν τῶν δύο στρατιῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν (26ην αὐγ.)».

Εἰς ἐπισφράγισιν τῆς καταθέσεως ταύτης εὐρίσκομεν ἔγγραφον αὐτοῦ τῆς 25ῆς (ώραν 7, 17) πρὸς τὸν ὑπεπιμελητὴν τῆς Στενάυ (Stenay), ἐν ᾧ αἱ παραγγεῖλαι ἀγγέλλουσι τὸ ἀναπόφευκτον μάχης.

«Συγκεντρώσατε ὅλα τὰ πρὸς μετακόμισιν μέσα ὑμῶν καὶ τὰ τῶν πέριξ· πληρώσατε μὲ ἀχυρά τὰς ἀμάξας καὶ ἔχετε αὐτὰς ἐτοιμοὺς, ὅπως μεταβῶσι πρὸς ζήτησιν πληγωμένων. Προσκαλέσατε τοὺς κατοίκους νὰ ἔχωσι ζωμόν».

Ἐπίσης ταυτοχρόνως ὁ ἔπαρχος τοῦ Μονμεδύ πέμπει τοῖς ὑπ' αὐτὸν δημάρχους ὁδηγίας ἀρχομένας διὰ τῶν λέξεων αὐπάρχει λόγος νὰ πιστεύωμεν ὅτι συμπλοκὴ θέλει λάβει χώραν λίαν ταχέως πλησίον ἡμῶν.»

Οὕτω λοιπὸν εἰς Μονμεδύ καὶ τὰ περίεξ ἀπὸ τῆς 19ῆς μέχρι τῆς 26ῆς ἀκολουθοῦσι τὰ πάντα ἐτοιμαζόμενα ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῶν δύο γαλλικῶν στρατιῶν.

Ἐγγραφα περὶ φθέντα ὑπὸ τοῦ στρατάρχου
Βαζαῖν τὴν 20ην αὐγ.

Ἐν τούτοις τὴν 20ην αὐγ. τὸ ἐσπέρας ἀπεστάλησαν ἀπὸ Μέτς τὰ τρία ἔγγραφα, περὶ ὧν εἴρηται, προωρισμένα διὰ τὸν αὐτοκράτορα καὶ ὑπουργόν, τὸ δὲ τρίτον διὰ τὸν στρατάρχη Μάκ-Μαῶν, ὅπερ, ὡς εἶδομεν, ἀπολήγει εἰς τὰδε «... καὶ ἔλω ἀκολουθήσει λίαν πιθανῶς, ὅπως ἐνωθῶ μεθ' ὑμῶν, τὴν γραμμὴν τῶν φρουριῶν τοῦ Βερβᾶ, καὶ ἔλω σᾶς προεἰδοποιήσει περὶ τῆς πορείας μου, ἐὰν ἐν τούτοις δυνηθῶ νὰ τὴν ἀναλάβω χωρὶς νὰ ἐκθέσω τὸν στρατόν».

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιλαμβάνει ἐπιφύλαξιν βητὴν, ἢ τὴν ἠδύνατο νὰ σταματήσῃ τὴν πορείαν τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν, καὶ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν παύσιν ἢ τὴν ἀναβολὴν τῆς πραγματοποίησεως τῶν ἐτοιμασιῶν, αἱτινες ἐγίνοντο εἰς Μονμεδύ.

Δυστυχῶς τὸ ἔγγραφον τοῦτο οὐδέποτε τὸ ἔλαθε. Ἡ στρατάρχης Μὰκ-Μαών ἐκρατήθη ἐν τῷ ὁρόμῳ αὐτοῦ.

Ἡ ἀνάγκη εἰς ἀπέδειξεν ὅτι γυνήτις, ἡ Λουίζα Ἰμβέρτου (Louise Imbert), ἐπεφορτίσθη νὰ φέρῃ ἀπὸ Μὲτς εἰς Θιομβίλλην τὰ ἔγγραφα ταῦτα τῆς 20ῆς, καὶ ὅτι ἀντίγραφα αὐτῶν παρεδόθησαν ἐπίσης εἰς ἀστυνομικόν τινα καλούμενον Φλαχώ (Flahaut).

Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἀφίχθησαν εἰς Θιομβίλλην τὴν 21ην αὐγ. πρὸς μεσημέριαν. Ταῦ τηλεγράφου κοπέντος ἀπὸ δύο ὥρων (ὄραν 10ην, 13' π. μ.), ὁ συνταγματάρχης Τουρνιέ (Turnier) τὰ ἀπέστειλεν ἀμέσως διὰ τοῦ Γουυάρδου (Guyard), ἀγροτικοῦ ὑπαστυνόμου τῆς Λογγούης (Longuy). Παρέδωκε αὐτοχρόνως τὸ ἀντίγραφο αὐτῶν εἰς τὸν κ. Βαζιλαιρ (Bazilaire), μαθητὴν τοῦ Ἡολυτεχνικοῦ Σχολείου, ὅστις μετέβαινε εἰς Παρισίους. Ὁ νέος αὐτός τὰ ἀπέστειλε τῇ ἐπαύριον διὰ τοῦ τηλεγραφικοῦ σταθμοῦ τῆς Γιετ (Giyet).

Τὸ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῷ ἔφασκε ὄραν 2, 12' μ. μ. διὰ μέσου τοῦ φρουράρχου τῆς Λογγούης (Longuy), συνταγματάρχου Μασσαρόλι (Massaroli). Τὸ πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῷ παρεδόθη διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ὄραν 2αν, 20'.

Τὸ αὐτὸ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῷ μετεβιβάσθη καὶ τηλεγραφικῶς εὐθέως ὑπὸ τῶν ἐπιθεωρητῶν, ἐπιτετραμμένων τοῦ ἐπιτελείου, ἀπεσταλμένων εἰς Λογγούην. Ὁ αὐτοκράτωρ τὰ ἔπεμψε πρὸς τὸν ὑπουργὸν τὸ ἑσπέρας, ὄραν 8ην 35'.

Ὁ συνταγματάρχης Μασσαρόλι δὲν διεβίβασεν εὐθέως τῷ στρατάρχῃ Μὰκ-Μαών τὸ δι' αὐτὸν προωρισμένον ἔγγραφον. Τοῦτο ὅτι παρέλαθον οἱ ἐπιθεωρηταὶ ἐπιτετραμμένοι (περὶ ὧν ἄνω ἐπιτύαι) καὶ τὸ διεβίβασαν τῷ συναγματάρχῃ Στόφφελ, τμηματάρχῃ ἐπὶ τῶν πληροφοριῶν τοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαών. Ἴδου τὸ ἐπίσημον κείμενον:

«Λογγούη (Longuy) τὴν 22 Αὐγ. 1870, ὄραν 4ην, 50', ἑσπέρας Μεταβίβασις.—Οἱ ἐπιθεωρηταὶ ἐπιτετραμμένοι τῷ συναγματάρχῃ Στόφφελ, προσκεκολλημένῳ παρὰ τῆ Α. ἐξ. τῷ στρατάρχῃ Μὰκ-Μαών.

«Ἐλαβον ἐξ ἀνάγκης θέσιν... κτλ.—Ὁ φρουράρχος Θιομβίλλης, ὑπογρ. Τουρνιέ»

«Ἐμμεθὰ κάτοχοι τοῦ πρωτότυπου. Ἐγγραφα σταλέντα αὐτοχρόνως τῇ Α. Μ. τῷ αὐτοκράτορι ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Μασσαρόλι, φρουράρχου Λογγούης, γνωστοποιούντα τὰς θέσεις, ἃς κατέχει ὁ στρατάρχης Βαζαίν. «Πρέπει νὰ ἀποχωρήσωμεν (revenir) ἢ ἀποίρῃς πάραυτα. Ὑπογραφή Ῥαμπὰς (Rabasse) καὶ Μιέζι (Miés). «Ληθθὲν ἀπὸ Λογγούης (δὲν σημειοῦται ὄρα) — Ῥημοί, γενόμενον.» Τὸ ἔγγραφον τοῦτο οὐδέποτε περιήλθεν εἰς χεῖρας τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαών.

Ἐρωτηθεὶς ἐπὶ τούτου ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μαών ἀπεκρίθη: «Τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶναι ἀρκετὰ σπουδαῖον ὅπως μὲ προσβόλη ἐὰν ἐλάμβανον αὐτοῦ γνῶσιν, καὶ δὲν τὸ ἐθυμοῦμαι ποσῶς». Οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου τοῦ συνταγματάρχου Ἀβσὰκ (d'Absac) καὶ Βροὰ (Broye), ἔσχον τούτου γνῶσιν.

Ἐν τούτοις τὸ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἔφθασεν εἰς τὸν ὄρον αὐτοῦ, δὲν φρονεῖ ὁμοίως ὁ στρατάρχης, ἐρωτηθεὶς, ἐὰν ὁ αὐτοκράτωρ τῷ ἐκιοινοποίησεν ὀλόκληρον τὸ πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἀπλῶς ὅτι τῷ ἐγνωστοποίησε τὸν θάνατον τοῦ στρατηγῶν Μαργουενάτου (Mauguénat). Τίνας ἦσαν αὐτοὶ οἱ ἐπιθεωρηταὶ ἐπιτετραμμένοι τοῦ ἐπιτελείου; Ἦσαν ὄρανα τῆς ἀστυνομίας τῆς ἀσφαλείας, οἵτινες ἐξετήθησαν, τῇ 18ῃ αὐγ., ἀπὸ τὸν Κον Πιετρί, ὑπὸ τοῦ συντάγ. Στόφφελ· οὗτος τοῖς ἔδωκε τῇ 20ῃ αὐγ. ὡς ὀδηγίαν, νὰ ζητήσωσι νὰ εἰσχωρήσωσι μέχρι τοῦ στρατάρχου Βαζαίν καὶ νὰ δεχθῶσι τὰ ἔγγραφα τοῦ· τοῖς ἐσύστησε νὰ ἀπευθύνωσιν αὐτῷ προσωπικῶς πάσας τὰς πληροφορίας, ἃς ἤδύνατο νὰ συλλέξωσι.

Οἱ πράκτορες οὗτοι διευθύνθησαν εἰς Λογγούην, ἔθνα ἔφθασε τῇ αὐτῇ σαιγμῇ ὁ Γουυάρδ (Guyard), ὁ συνάδελφος τῶν, ἐργόμενος ἀπὸ Θιομβίλλης καὶ φέρων τὰ τέσσαρα ἔγγραφα τῆς 20ῆς. Τὰ λαμβάνουσιν οὗτοι, πέμπουσιν αὐτῶν ἀντίγραφα τηλεγραφικῶς τῷ συντάγ. Στόφφελ, δέχονται ἀπ' αὐτοῦ τὴν εἰδησιν τῆς παρ' αὐτοῦ παραλαβῆς τῶν ἐγγράφων ὡς καὶ τὴν διαταγὴν τοῦ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν στρατὸν, παρ' ᾧ μεταβαίνουσι τὴν 26ην εἰς Ρεθὲλ (Rethel) καὶ παραδίδουσι τῷ συναγματάρχῃ τὰ πρωτότυπα, ἅτινα φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν.

Τὸ ἔγγραφον λοιπὸν ἐκρατήθη τοῦλάχιστον δις ὑπὸ τοῦ συναγμ. Στόφφελ· ἅπαξ μὲν τὴν 22αν, ὅτε τῷ ἦλθε διὰ τοῦ τηλε-

γράφου, καὶ τὴν 26ην, ὅτε οἱ πράκτορες τῶ παρέδωκαν ἐν ἰδίαις χερσὶ τὸ πρωτότυπον. Λέγομεν τοῦλάχιστον δις, διότι τὸ ἀντίτυπον αὐτοῦ τὸ παραδοθὲν τῷ Κω 'Ραζελαίρω ἐπίσης δὲν ἀρίθμη εἰς τὸν πρὸς δὲν ὄρον, καὶ φαίνεται ὡσαύτως ὅτι ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Στόφφελ.

Ἐρωτηθεὶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὁ συνταγματ. Στόφφελ ἐν πρώτοις ἐρρίφθη εἰς ἔλλειψιν μνημονικαῦ, ἔπειτα ἀμφισβήτησε τὸ δυνατόν τοιοῦτου συμβάντος· πισθεὶς μᾶλλον ἐπὶ μᾶλλον, ἤρνήθη, ἀλλὰ διὰ τρόπου λίαν στενοχώρου. Τὸ σύνολον τῶν ἐπιβαρυντικῶν ἀποδείξεων οὐδεμίαν ἀφίησιν ἀμφιβολίαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ὁ κ. Στόφφελ ἀπέκρυψε τὸ ἔγγραφο τὸ δευθυνομένον πρὸς τὸν στρατάρχην. Ἦδη εἶναι παραδεκτὸν ὅτι ἐτόλμησε νὰ λάβῃ εἰς βῆρος του τοιαύτην περᾶξιν; Δὲν δυνάμεθα οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ σταθῶμεν εἰς τοιαύτην σκέψιν (1); προφανῶς ἔλαβε διαταγὰς πρὸς τοῦτο. Πόθεν εἶχε τὰς διαταγὰς ταύτας; Τίς δύναται νὰ τὸ εἴπῃ;

Τὸ γεγονός τοῦτο δυνατόν κατὰ τὰς συζητήσεις νὰ λάβῃ μεγίστην σπουδαιότητα, διότι θέλουσι τὸ ἐπικαλεσθῆ, ὅπως ζητησῶσι ν' ἀπαλλάξωσι τὸν στρατάρχην Βαζαῖν τοῦ μέρους τῆς εὐθύνης, ὅπερ τῷ ἀνήκει καὶ πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς καταστροφῆς τοῦ Σεδάν. Εἰ καὶ ὁ στρατάρχης ὑπάρχει ἀπολύτως ξένος εἰς τὴν λαθροχειρίαν, περὶ ἧς εἴρηται, ἐπιβαρύνεται ὅμως ὅτι ἐτήρησε σιωπὴν ἐν τοῖς ἐγγράφοις αὐτοῦ, τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἀπέναντι τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ πολέμου, ἐπὶ τοῦ αὐσιώδους τούτου ἀντικειμένου, ὅτι δηλ. ἔμελλε νὰ δοθῆ κατόπιν εἰδοποιήσεις γνωστοποιούσα τὴν κίνησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Μὲτς (ἐὰν τοιοῦτον ἀπεφάσιζε νὰ πράξῃ).

Εἶναι δίκαιον νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐρωτηθεὶς ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μαὼν ἂν ἤθελεν ἀνχωρήσει, ἐὰν ἐλάμβανε τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφο, ἢ ἤθελε περιμενεῖν νέαν εἰδοποίησιν τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν, ἀπεκρίθη ἐν συνειδήσει ὅτι πιθανὸν μετὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ

ἐν λόγῳ ἔγγραφου νὰ ἐξηκολούθει τὴν πορείαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Μὲτς, ἔνθα ἀρικόμενος θὰ ἔβλεπε τί θὰ ἔπραττε.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ ἀπόκρυψις τοῦ ἔγγραφου τῆς 20ης ἡλευθέρωσε τὸν στρατάρχην Μὰκ-Μαὼν δισταγμῶν, δὲν δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν στρατάρχην Βαζαῖν τῆς πρώτης εὐθύνης ἐν τῇ καταστροφῇ τοῦ Σεδάν, διότι συγκρατῶν τὴν κυβερνήσιν διὰ τῶν σχεδίων ἐξόδου αὐτοῦ, ἐξακολουθῶν ἅπαξ ἑλθὼν ὑπὸ τὸ Μὲτς, παραπονούμενος διὰ τὴν ἐντελῆ ἔλλειψιν τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων εἰς τρόπον διεγείροντα τὸν φόβον ἀφύκτου καταστροφῆς, μὴ ἐπανορθῶν τὰς πρώτας διαβεβαιώσεις αὐτοῦ, ὁ στρατάρχης Βαζαῖν ἔμελλε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἀπόφασιν προσπαθειῶν ἀπελπιστικῶν, ὅπως ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ. Ἐὰν αἱ προσπάθειαι αὗται ἀπέληξαν εἰς καταστροφὴν, πῶς δύναται νὰ διαφύγῃ τῆς εὐθύνης ὅτι τὰς προὐχάσεις;

Μέλλομεν ἰδεῖν, ἄλλως τε, τὴν εὐθύνην ταύτην ἰδίως ἐπιβαρυνομένην ὑπὸ τῆς διαγωγῆς, ἣν ἐτήρησεν ὁ στρατάρχης Βαζαῖν, ἅπαξ πληροφορηθεὶς εἰς τὴν πορείαν τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαὼν.

Ὁ στρατάρχης ἔσχε, τῶνόντι, γνῶσιν τοῦ κινήματος τούτου, καὶ ὅμως ἔμεινεν ἀκίνητος καὶ οὐδὲν προσεπάθησε ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ἐλαττώσαι τὸν ὑπέρτατον κίνδυνον, εἰς δὲν ἐξετίθετο ὁ ὑπ' αὐτὸν στρατάρχης Μὰκ-Μαὼν, ἐρχόμενος ὅπως τὸν ἀπαλλάξῃ.

Τῇ 23ῃ Αὐγούστου ἀφικνεῖται εἰς Μὲτς ἔγγραφο ἀγγέλλον τὴν πορείαν τοῦ στρατοῦ τοῦ Σιαλών.

Πολλοὶ ἀπόστολοι ἐπέμφθησαν πρὸς τὸ Μὲτς, ὅπως εἰδοποιήσωσι τὸν στρατάρχην Βαζαῖν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων. Ἡ αὐτοκράτειρα καὶ ὁ ὑπουργὸς τοῦ πολέμου ἀπέστειλαν τοιοῦτους ἐπίσης ἐπέμφθησαν ἐκ διαφόρων σημείων τῆς γραμμῆς τῶν Ἀρδέννων ὑπὸ τοῦ στρατηγῶ Ἐδεζάν (Dejean), ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἐπιμελητοῦ Βόλφφ (Völff), ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ Πρεβάλ (Preval), ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου Μαγνιάν (Magnian), ὑπὸ τοῦ λοχαγοῦ τῶν ἐπιτελῶν Βοσσέρ (Vosseur).

Ἡ ἀνάκρισις ἀποδεικνύει, ὅτι ἀπόστολός τις ἀφίκετο εἰς τὸ στρατοπεδάρχισον τὴν μεσημέριαν τῆς 23ης αὐγούστου. Ἴδου πῶς ἐξεφράσθη ὁ συνταγματάρχης Λεβαλ (Leval) ἐν τῇ ἐκθέσει του.

(1) Διὰ τί; Μ.

«Τὴν 23ην αὐγούστου μετὰ μεσημβρίαν, πρὸς τὰς 2 ἡζῶρας, ἰδιώτης ταχυδρόμος μοι παρέδωκεν ἔγγραφον τι διπλωμένον ὡς σιγᾶρον. Τὸ ἔφερον πάραυτα, ὡς ἐσυνήθιστα, τῷ στρατάρχει Βαζαίν. Τὸν ἠρώτησα μὴ εἶχέ τι νὰ πέμψῃ διὰ τοῦ ταχυδρόμου. Μοι ἀπεκρίθη, ὄχι ὄχι, καὶ νὰ διατηρήσω τὸν ἀνδρά. Τὸν ἐχαιρέτισα ὅπως ἀποσυρθῶ, ὅτε ὁ στρατάρχης μοι εἶπε — «περιμένετε, νὰ ἴδωμεν τί λέγει τὸ ἔγγραφον τοῦτο» — Τὸ ἦνοιξε καὶ τὸ ἀνέγνωσεν ὑψιφώνως· ἐδείκνυε κίνημα ἐπὶ τὸν Μεύσην (Meuse) τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν. Τῇ στιγμήν ἐκείνην, γινώσκων σχεδὸν τὴν θέσιν τῶν ἐχθρικών στρατῶν, προσεβλήθην ὑπὸ τοῦ κινδύνου, ὃν διέτρεχεν ὁ στρατὸς τοῦ Σιαλὼν, δυνάμενος νὰ προσβληθῇ πλευρικῶς ὑπὸ δυνάμειν ἰσχυροτέρων, καὶ ἐφώνησα — «Κύριε στρατάρχα, θεὸν νὰ ἀναχωρήσωμεν πάραυτα» — Ὁ στρατάρχης ἀπήντησε· — «Πάραυτα, καὶ θὰ εἶπῃ.» — Ἐνωῶν αὐρίον, ἀπήντησα. — Ὁ στρατάρχης ἐπροφασίσθη ἀνάγκας προμηθείας τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων, αἵτινες ἐμελλο- νὰ μᾶς ἐξοδεύσωσιν ἡμέρας τινάς. Ἐπέμεινα ὅπως αἱ ἐργασίαι αὐταὶ ἐνεργηθῶσι λίαν ταχέως, προσπαθῶν νὰ κάμω νὰ προκύβῃ τὸ κατεπεῖγον τῆς ἀναχωρήσεως. Εἰπόν τῷ στρατάρχει νὰ λάβῃ τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀραιώσῃ ἀπολύτως ὅλας τὰς ἀποσκευάς· ἔσχομεν φιλονεικίαν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἡ συνομιλία ἐτελείωσε καὶ ὁ στρατάρχης μοι εἶπε· «Θέλω σὰς προσκαλέσει, ὅτε θὰ πρόκειται νὰ μελετηθῇ τὸ κίνημα τῆς ἐξόδου».

Ἐρωτηθεὶς ὁ συνταγματάρχης Λευάλ μὴ τυχὸν ἡ ἡμερομηνία τῆς 23ης αὐγ. συνδέεται ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ μετ' ἄλλων περιστατικῶν, ἀπεκρίθη· «Ὁφείλου νὰ ἐτοιμάσω σύνολόν τι διαταγῶν, καὶ ἀναμφιβόλως θὰ ὠμίλουν περὶ τούτων πρὸς τὸν συνταγμ. Ἄνδλῶ (d'Andlau), ὅστις ἔτο ἀρχηγὸς τοῦ τμήματος τῶν κινήσεων».

Ἁ συνταγμ. Ἄνδλῶ ἐρωτηθεὶς ἀπεκρίθη·

«Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 23ης αὐγ. ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ παρασηρῶσαι, ὅτι ὁ συνταγμ. Λευάλ ἐμελέτα σχεδίον ἐξόδου διὰ τῆς δεξιᾶς ὄχτης μοι ἀνεκοίνωσε τὸ σχεδίον τοῦτο. Ὁ στρατὸς ἐτέθη εἰς κίνησιν, ὡς γινώσκον, τὴν πρωίαν τῆς 23ης· φθάσας δ' ἐπὶ τοῦ σχεδίου, ὁ στρατάρχης προσεκάλεσε τοὺς ἀρχηγούς τῶν σωμάτων, ὅπως λάβῃ τὴν γνώμην τῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματός. Ἀπεφασίσθη ἐν τῇ συνεντεύξει, ἥτις ἔλαθε χώραν ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ὅτι τὸ κίνημα τὸ σκοπούμενον διὰ τὴν ἡμέ-

ραν ἐκείνην ἀναβάλλεται, καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐπανήλθομεν εἰς τὰ στρατόπεδα ἡμῶν.

Ἁ ὅλος ὁ κόσμος ἔμεινε λυπημένος διὰ τὸ γεγονός, καὶ ἐπειθὴ ἐξέφραξε τὸ αἰσθημα τοῦτο πρὸς τὸν συνταγματάρχην Λευάλ, μοι εἶπεν· — «Ὅλα ταῦτα εἶναι θλιβερώτερα παρ' ὅσον τὰ φαντάζεσθε, διότι ὁ στρατάρχης γινώσκει δι' ἐγγράφου ληφθέντος τῇ 23ῃ Αὐγούστου, ὅτι ὁ στρατάρχης Μάκ-Μαῶν εἶναι καθ' ὁδόν, ὅπως ἔλθῃ πρὸς αὐτόν.» Μοι διηγήθη τότε ὅτι κατὰ τὴν 23ην Αὐγούστου ἀπόστολος τις ἀφίχθη φέρων ἔγγραφον τυλιγμένον εἰς σχῆμα σιγαρέτας. Μοι προσέθηκεν ὅτι τὸ ἔφερε τῷ στρατάρχει, ὅστις τὸ ἀνέγνωσεν ὑψιφώνως ἐνώπιόν του. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐμίγη τὴν πορείαν τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν πρὸς τὴν θειύθυσιν τοῦ Μέτς.»

Ἁ στρατάρχης Βαζαίν ἠρνήθη ἐνεργητικώτατα ὅτι ἔλαθε παρὲ τὸ ἔγγραφον, περὶ οὐ λαλοῦσιν οἱ συνταγματάρχαι Λευάλ καὶ Ἄνδλῶ· βεβαίως ὅτι ἀπατῶνται μεταφέροντες γεγονός, λαθὼν χώραν τὴν 29ην, εἰς τὴν 23ην. Ἄναγνωρίζει ὁμῶς, ὅτι ἔλαθε ἔγγραφόν τι τῇ 22ῃ ἢ 23ῃ, ἀλλὰ προστίθει ὅτι εἶναι τὸ σὰλὲν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν τὴν 19ην, ἔχον οὕτω· «Ἐάν, ὡς νομίζω, ἦσθε ἠναγκασμένοι νὰ ὑποχωρήσῃτε προσχωρῶς, δὲν γινώσκω εἰς ἣν ἀπέχω ὑμῶν ἀπόστασιν, πῶς νὰ ἔλθω εἰς βοήθειαν ὑμῶν, χωρὶς ν' ἀποκαλύψω τοὺς Παρισίους.» Ἄν κρίνετε ἄλλως, γνωστοποιήσατέ μοι αὐτό.»

Τοῦτο μνημονεύει εἰς τὸ σύγγραμμά του ὁ Ἁ στρατὸς τοῦ Ῥήνου. Τὸ ἐπανάλαβεν ἐν τῇ ἐκθέσει του ἐνώπιον τοῦ ἀνακριτικοῦ συμβουλίου, ἐν τῷ δικαιολογητικῷ αὐτοῦ ὑπομνήματι, καὶ τέλος εἰς τὴν ἀπόκρισίν του.

Ἁ λοχαγὸς δὲ Μορνάυ Σούλη, διαγγελεύς αὐτοῦ, ἐπιβεβαίωσεν ὅτι ὁ στρατάρχου. Βεβαίως ὅτι εἶναι ἡ πρώτη καὶ μόνη ἀνακοίνωσις, ἡ ἐλθούσα δι' ἀποστόλου μετὰ τὴν θλάσιν τοῦ τηλεγράφου. Ἄλλ' ὅμως τὴν ἐξήγησιν τούτου γεγονότος ὑλικὸν τὴν ἀνατρέπει καὶ τὴν ἀποδεικνύει ψευδοπλάσμα.

Τὸ ὑποδεικνυόμενον ἔγγραφον τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν, τῆς 19ης, ἐδόθη τῇ 20ῃ εἰς τὸ τηλεγραφικὸν γραφεῖον ὑπὸ τοῦ δασοφύλακος Δεσχὺ (Dechy), καὶ μετεβιβάσθη ἀμέσως πρὸς τὸν στρατάρχην ὑπὸ τοῦ Κου δὲ λὰ Βασιλαί (de la Vassilai), διευθυντοῦ τοῦ τηλεγράφου

Ἔτι μᾶλλον, ὁ στρατάρχης ἔγραψε μὲ τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου τοῦ πεμφθέντος ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ τηλεγράφου, τὸ σχέδιον τῆς ἀπαντήσεώς του μὲ ἡμερομηνίαν 20 Αὐγούστου, μεταγραφέν ἐπὶ τοῦ βιβλίου τῆς ἀλληλογραφίας καὶ πεμφθὲν αὐθιμὲρὸν εἰς Θιομβίλλην διὰ τοῦ ἀποστόλου Φλαῶ (Flahaut). Τοῦτο ὑπάρχει ἐν τῷ φακέλλῳ. Ἐξ ἄλλου, τὸ ἔγγραφο τοῦ στρατάρχου Μὰκ Μαὼν ἦτο γεγραμμένον συμβολικῶς, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ στρατάρχης ἐξεδίπλωσε, λαμβάνων αὐτό, καὶ τὸ ἀνέγνωσεν ὑψιφώνως ἐνώπιον τοῦ συνταγματάρχου Λευάλ.

Τεθεὶς ἀπέναντι τῶν ὀλικῶν ἀποδείξεων καὶ τῆς ἀνακριθείας τῶν καταθέσεων ἑαυτοῦ καὶ τοῦ διαγγελέως αὐτοῦ, ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ὁ στρατάρχης ἐκφράζεται οὕτως, ἀναιρῶν τὰς πρώτας ἐκφράσεις του·

«Ἦκουσα, ἀφικόμενος εἰς Γερμανίαν, ὅτι ἰσχυρίζοντο τίνες, ὅτι ἔλαβον τὴν 23ην Αὐγούστου ἔγγραφον τοῦ στρατάρχου Μὰκ Μαὼν, ἐν ᾧ μὲ εἰδοποιεῖ περὶ τοῦ κινήματος, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ἐκτελέσῃ τὴν 23ην πρὸς ἀνατολάς. Ἡρώτησα ἑμαυτὸν, μή με ἠπάτα ἡ φαντασία μου, καθόσον δὲν εἶχον εἰς τὴν διάθεσίν μου τὰ ἀρχεῖα, καὶ ἐμόρφωσα τὴν ιδέαν ὅτι μὴ ἦλθε τὴν 22αν ἢ 23ην τὸ ἔγγραφο, ὅπερ σημειοῖτε ὅτι μοι ἦλθε τὴν 20ην. Ὀμίλησα περὶ τούτου μὲ τοὺς ἀξιωματικούς, οἵτινες ἦσαν τῆς ἀκολουθίας μου. Ἐνταῦθα τοῖς ἐπῆλθεν ἡ πεποθησίς, ὡς καὶ ἡ ἐμὴ, ὅτι ἦτο αὐτὸ, διότι ἐπιστεῦόμεν ὅτι ἦλθεν ἡμῖν διὰ πεζοῦ, εἴτε ἀπὸ Βερδύνου, εἴτε ἀπὸ Λονγγουῖν (Longuyon).»

Ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης τῷ ἐγένοντο αἱ ἐξῆς παρατηρήσεις·
«Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ παρατηρήσω ὑμῖν, ὅτι διεκηρύξατε πολλάκις καὶ εἰς μακρὰ διαλείμματα, ὅτι ἐλάβετε ἔγγραφόν τι τὴν 22αν ἢ 23ην Αὐγούστου. Ἀφ' ἐτέρου εὐρίσκομαι ἀπέναντι ὀριστικωτάτης διαβεβαιώσεως τοῦ συνταγματάρχου Λευάλ, ὅστις ὁμολογεῖ ὅτι ἤκουσεν ὑμᾶς, τὴν 23ην Αὐγούστου, ἀναγνώσαντας ἔγγραφον γνωστοποιούν ἐν καθαρῇ γραφῇ (1) τὴν πορείαν τοῦ στρατάρχου Μὰκ Μαὼν. Τὸ ἔγγραφο, περὶ οὗ ὁμολογεῖ ὁ συνταγματάρχης Λευάλ, δὲν δύναται νὰ ἦναι τὸ τῆς 19ης Αὐγούστου, ὄντος τούτου συμβολικοῦ, καὶ ἐπομένως μὴ δυναμένου νὰ

(1) Οὐχὶ συμβολικῶς.

ναγνωσθῆ προχάδην. Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ ἕτερον ἔγγραφο, ὅπερ κατὰ τὸν Κον Λευάλ ἐλάβετε ἐν καθαρῇ γλώσσει τὴν 23ην, ἡμερομηνίαν σπηριζομένην καὶ ὑπὸ ἄλλων μαρτύρων; Πῶς ἐξηγεῖτε τοῦτο; Σχετίζων τὰς περιστάσεις ταύτας μὲ τὸ γεγονός, ὅτι τεσσαράκοντα ἀπόστολοι ἐπέμφθησαν ὑμῖν ἀπὸ τῆς 18ης Αὐγούστου, ὅπως θέσωσιν ὑμᾶς ἐν γνώσει τῶν πραγμάτων, θεωρῶ ὡς λίαν πιθανὸν ὅτι ἐλάβετε πληροφορίας τοῦ σχεδίου τοῦ συλληφθέντος ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ πολέμου, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ἀγάγῃ τὸν στρατὸν τοῦ στρατάρχου Μὰκ Μαὼν, κατὰ τὴν 26ην, ἐπὶ τοῦ Μεύση, ὅπερ ἤθελε φέρεῖ τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἤθελεν ἀναλάβει τὴν πορείαν κατὰ τὴν 20ὴν αὐγούστου;

Ἀπόκρισις (Βαζαῖν). Ἀναφέρομαι εἰς τὴν ἀπόκρισιν, ἣν ἐποίησάμην ἄνωθι. Οὐδόλως ἐνθυμοῦμαι ἔγγραφον ἔλθον τὴν 22αν ἢ 23ην αὐγούστου, διαλαμβάνον περὶ τῆς πορείας τοῦ στρατάρχου Μὰκ Μαὼν, καὶ ἐμμένω πιστεύων ὅτι ὁ Κος συνταγματάρχης Λευάλ τὸ ἐσύγγχυσε μὲ τὸ ἔλθον τὴν 29ην. Ὀφελοῦμαι τῆς περιστάσεως, ὅπως εἶπω ὅτι, ἐάν, κατὰ περιστάσιν, ἔγγραφον ὅμοιον ἦλθεν ἐν τίτλῳ πληροφορίας, ἀφοῦ δὲν προήρχετο ἀπὸ τοῦ στρατάρχου Μὰκ Μαὼν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ δι' ἐμὲ ἐπισημότητα τόσον μεγάλην, ὅπως μὲ πείσῃ νὰ θέσω εἰς κίνησιν στρατὸν, ὅστις ἀνεσυντιθετο μετὰ μάχας, αἵτινες ἐπήνεγκον εἰς τὰ στελέχη ἀπωλείας λίαν αἰσθητάς, χωρὶς νὰ γνωρίζω κατὰ τρόπον θετικὸν τὰς γιγνομένας κινήσεις ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Μὰκ Μαὼν. Ὅ,τι λέγω ὑμῖν, εἶναι ὡς σκέψις.

Ἡ ἀνάκρισις παρατηρεῖ ἐν πρώτοις, ὅτι ὁ στρατάρχης δὲν ἐξηγεῖ ἐν τῇ ἀποκρίσει του πῶς αὐτὸς καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐπιτελείου αὐτοῦ ἠδυνήθησαν νὰ συγχύσωσιν ἔγγραφον συμβολικὸν καὶ ἔγγραφον καθαρὸν. Ὁ στρατάρχης σιωπᾷ ἐπὶ τῆς περιστάσεως ταύτης, λίαν ἐν τούτοις σπουδαίας.

Ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀφίξεως τοῦ ἔγγραφου, περὶ οὗ ὁμολογεῖ ὁ Λευάλ, προκύπτει ἄλλως τε ἐκ τῶν μέτρων, ἅτινα μέλλουσι νὰ ληφθῶσιν ὑπὸ τοῦ στρατάρχου διὰ τὴν προσεχῆ ἀναχώρησιν τοῦ στρατοῦ.

Τὴν 23ην αὐγούστου ὁ στρατάρχης διατάσσει τὴν μείωσιν τῶν σκευῶν ἐπὶ σκοπῶν κινήματων, ἅτινα δυνατὸν ὁ στρατὸς νὰ προσκληθῆ νὰ ἐνεργήσῃ προσεχῶς. Τὴν 24ην νέα ὁδηγία ἐπὶ τὸ αὐτό. Καθιστᾶται ἀμαξοπομπὴ διὰ τὸ θον σῶμα. Τέλος σχηματίζεται σῶμα ἱππικῶ

ὕπο τὸν στρατηγὸν Δεωὺ (Desvaux) καὶ δίδονται διαταγαὶ πορείας διὰ τὴν 26ην αὐγούστου. Ἀπέναντι τῆς συνενώσεως ταύτης τῶν ἀποδείξεων, ἀπέναντι ὧλων τούτων τῶν συμπτώσεων, ἡ ἀνάγκη εἶναι δικαιόυται νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ὁ στρατάρχης Βαζαῖν ἐπληροφόρηθη τὴν πορείαν τοῦ στρατάρχου Μὰκ Μαὼν, ὀδεύοντος πρὸς βοήθειάν του, πῶς θὰ ἴκῃ μὲν τὴν 20ὴν, βεβαίως δὲ τὴν 23ην αὐγούστου.

Ἀπόκρισις τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν εἰς τὴν εἶδησιν τῆς πρὸς βοήθειάν του πορείας τοῦ στρατοῦ τῆς Σιαλῶν.

Ἔγινεται ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο τελευταία τις ἀπόδειξις ἐπιβαρυντικὴ διὰ τὸν στρατάρχην.

Τὴν 27ην Αὐγούστου ἀνεχώρει ἀπὸ Θιομβίλλης τὸ ἐξῆς ἔγγραφον ὁ συνταγματάρχης Τουρνιέ (Turnier) γνωστοποιεῖ ὅτι λαμβάνει ἀπὸ Μέτς ὅπως κοινοποιηθῇ τῷ γαλλικῷ στρατῷ, εἰ δυνατὸν, ἔγγραφον οὕτως ἔχον·

«Αἱ κοινωνίαι ἡμῶν εἰσὶ κεκομμένα, ἀλλ' ἀνισχύως δυνάμεθα νὰ διατρυπήσωμεν, ὅταν θελήσωμεν, καὶ σὰς περιμένομεν.»

Ἦτο ἡ ἀπόκρισις εἰς τὸ ἔγγραφον τὸ φοροβὲν εἰς Μέτς τὴν 23ην Αὐγούστου.

Δὲν ἐστάθη δυνατὸν νὰ εδρεθῇ ποτε ἡ ἀκριβὴς ἡμερομηνία τῆς ἀπὸ Μέτς ἀναχωρήσεως τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης, οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ ἀποστόλου, ὅστις τὴν ἔφερεν εἰς Θιομβίλλην.

Ἄλλ' ὁμως τὴν 27ην Αὐγούστου τὴν ἐνεπιστεύθη ὁ συνταγματάρχης Τουρνιέ πρὸς τὸν Κον Λαλλεμὰν (Lallement), εἰσαγγελέα τοῦ ἐν Σαρρέγγεμίνης (Sarregemines) δικαστηρίου, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ τὴν κακομεταχείρισιν, ἣν τῷ ἔκαμον ἐν τῇ ἔδρᾳ του οἱ ἔχθροι.

Οὕτω λοιπὸν παρεκλήθη νὰ τὸ παραδώσῃ τῷ πρώτῳ γάλλῳ στρατηγῷ, ἐν ἡδύνατο νὰ συναντήσῃ.

Τὴν 29ην Αὐγούστου, μεταξύ 9ης καὶ 10ης π. μ., ὁ Κος Λαλλεμὰν παρέδωκε τὸ ἔγγραφον τοῦτο (ὅπερ διακριτικῶς φερόμενος δὲν ἀνέγνω) πρὸς τὸν στρατηγὸν φρουράρχον εἰς Σεδάν. Ὁ ἀντεισαγγελέας τοῦ Σεδάν Κος Βουσιγιὸν Γαρνιέ (Bouchon Garnier) προσάγεται νὰ βεβαιώσῃ τὴν ταυτότητα τοῦ Κου Λαλλεμὰν καὶ τὸ ἔγγραφον παραδίδεται πάραυτα τῷ Κῷ Χούλμ (Hulme), ἐργοστασιάρχῃ κλωστήριου

ἐν Μουζὸν (Mouzon), ὅστις ὀφείλει νὰ τὸ φέρῃ πρὸς τὸν στρατάρχην Μὰκ Μαὼν εἰς Ῥωκούρ (Raucourt).

Ὁ Κος Χούλμ, ὅστις πρὸ ἡμερῶν εἶχε θέσει ἑαυτὸν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς στρατιωτικῆς τοῦ Σεδάν ἀρχῆς, διὰ τὴν ἐντελῆ τῆς χώρας γνῶσιν, κατατίθησιν ὡς ἐπιτετατὴν τὴν ἐλπίσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ.

Ἐμὴν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Σεδάν τὴν 29ην Αὐγούστου 1870 κατὰ τὴν 8ην π. μ., ὅτε ὁ συνταγματάρχης Μελκιὼν δ' Ἀρκ (Melcion d'Arc), φρουράρχος τοῦ Σεδάν, μ' ἐγνωστοποίησεν ὅτι ἀντικατέστη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βοερμὰν (Beurmann). Καθ' ἣν στιγμὴν ἐξηρχόμεθα τοῦ γραφείου τοῦ φρουράρχου, ὅπως παρουσιασθῶμεν πρὸς τὸν στρατηγὸν, ἀφίκετο ὁ Κος Λαλλεμὰν, ὅστις παρέδωκε τῷ κυρίῳ Μελκιὼν δ' Ἀρκ ἔγγραφον τι, ὅπερ οὗτος ἠνοιξε καὶ παρέδωκεν ἀμέσως πρὸς τὸν στρατηγὸν, μὴ φέροντά οὐδὲν χαρακτηριστικὸν στρατιώτου, διότι ἦτο ἐνδεδυμένος ἰδιωτικῶς καὶ ἐφαίνετο ὀλίγον ἐν γνώσει τῶν συμβαινόντων.

Ἀπομακρυνθεὶς ἐκ διακρίσεως, ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου, ὅστις μὲ ἠρώτησεν, ἐνώπιον τοῦ στρατηγοῦ, ἀναμιχθέντος εἰς τὴν ὁμιλίαν, ἵνα ἐπαναλάβῃ τὴν αἴτησιν τοῦ συνταγματάρχου, ἐὰν θέλω νὰ ἐπιφορτισθῶ νὰ φέρω τὸ ἔγγραφον τοῦτο πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ πρὸς τὸν στρατάρχην Μὰκ Μαὼν. Ἐδέχθη... ἔφθασα τὴν μεσημβρίαν εἰς Ῥωκούρ (Raucourt).

Ἀφοῦ ὁ αὐτοκράτωρ ἀνέγνω τὸ ἔγγραφον, μοι εἶπε νὰ τὸ φέρω πρὸς τὸν στρατάρχην Μὰκ-Μαὼν, πρὸς ὃν τὸ παρέδωκα, ὅτε ἀφίκετο, ἦτοι πρὸς τὰς 2 π. μ.

Ὁ στρατάρχης, γινώσκων ὅτι ἦμην ἐπιφορτισμένος τὴν ὑπερθεσίαν τῶν ἔγγραφων, μοι ἔκαμε πολλὰς ἐρωτήσεις περὶ τῶν ὁδῶν, τῶν προμηθειῶν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μονμεδῦ, ἐνθα, τῷ εἶπον, ὑπῆρχον τροφαὶ δύο ἡμερῶν δι' ὅλον τὸν στρατὸν αὐτοῦ. Τέλος παρεπονέθη ὅτι δὲν εὔρεν ἀρκετὰς εἰς Ῥωκούρ, καὶ μ' ἠρώτησεν ἐὰν διὰ τὴν ἐπαύριον δὲν ἡδύνατο νὰ εὕρῃ καλῆτερα εἰς Μουζὸν. Τῷ ἀπεκρίθη ὅτι, ἐὰν μοι ἐπέτρεπε νὰ δώσω ἐπ' ὄνοματι αὐτοῦ διαταγὰς, ἐμελλε νὰ ἔρχῃ εἰς Μουζὸν πρὸς προμήθειαν τοῦ στρατοῦ του διήμερον ἢ τριήμερον. Μοι ἐπέτρεψε νὰ κάμω χρῆσιν τοῦ ὀνόματός του ἔπραξα τοῦτο, καὶ αἱ προμηθειᾶι ἦσαν ἐτοιμαί, ὅτε ὁ στρατὸς ἀφίχθη εἰς Μουζὸν.»

Ὁ συνταγματάρχης Κος Μουλιὼν δ' Ἀρκ ἐρωτηθεὶς κατατίθησιν ὅτι... ἐνθυμούμαι, πράγματι, ὅτι εἶδον εἰς τὸ φρούριον τοῦ Σεδάν

τὸν Κον Λαλλεμάν, ὅστις παρέδωκε τῷ στρατηγῷ Βοερμάν (Beurmann) ἔγγραφο, ὅπερ ἔφερεν ἀπὸ Ουομβίλλης. Τὸ ἔγγραφο τοῦτο ἀπέδλεπε τὴν κατάστασιν τοῦ στρατοῦ τοῦ στρατάρχου Βαζαίν. Προήρχετο ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐμήνυε τὴ δυνατόν τοῦ ὑπερπηδῆσαι τὸν κύκλον τῆς περικυκλώσεως. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι διέταξα τὸν Κον Χούλμ νὰ φέρῃ ὅσον τάχιστον τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφο, διότι ἡσθανόμην ὅλην αὐτοῦ τὴν σπουδαιότητα. . . .»

Ἐρωτηθεὶς ὁ στρατάρχης Μὰκ Μαὼν ἐὰν ἔλαβε τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφο ἀπεκρίθη ὡς ἑξῆς:

«Δὲν ἐνθυμοῦμαι ποσῶς ὅτι μοὶ παρεδόθη ἔγγραφόν τι εἰς Ῥωκοῦρ. Τὸ πρᾶγμα δυνατόν νὰ μὲ διέφυγεν, ἀλλ' ὅμως εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν ἔσχον ποσῶς γνῶσιν ἔγγραφου τοιαύτης ἐννοίας. Εἰς Σχὲν Ποπυλέ (Chêne-Populeux) εἶχον λάθει, μεθ' ὅλας τὰς παρατηρήσεις τοῦ αὐτοκράτορος, τὴν ἀπόφασιν νὰ φερθῶ πρὸς τὴν διευθύνσιν τοῦ Μέτς. Ἄν ἐλάμβανον τὸ ἔγγραφο τοῦτο, ὅπερ ἦτο σύμφωνον πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις ἃς ἐξεπλήρουν, ἤθελε βεδαίως μὲ προσβάλλει.»

Ὁ Κος Χούλμ εἰς ἀντιπαράστασιν πρὸς τὸν στρατάρχην Μὰκ Μαὼν ἐκήρυξεν ὅτι ἐμμένει εἰς τὴν κατάθεσιν του.

Ἡ ἀνάκρισις παρατηρεῖ, ὅτι σύγχυσις τις δυνατόν νὰ ἐπῆλθεν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Κου στρατάρχου συνεπὲς τῶν πολλαπλασίων συμβάντων μετὰ μισημβρίαν τῆς 29ης Αὐγούστου εἰς Ῥωκοῦρ, ὅπερ ἐξηγεῖ πῶς ἡ ἐνθύμησις τῆς ἀφίξεως τοῦ ἐν λόγῳ ἔγγραφου ἐξηλεῖσθαι ἀπὸ τῆς μνήμης αὐτοῦ· δὲν δύναται ὅμως ἡ ἀνάκρισις νὰ συλλάβῃ ἀμφιβολίας ἐπὶ τοῦ γεγονότος τῆς ὑπάρξεως ἔγγραφου σπουδαίου, ὅπερ σειρὰ μαρτυριῶν ἀκριβῶν καὶ ἐμπεριστατωμένων δεῖκνυει ἡμῖν παρατεθῆν τὴν 27ην Αὐγούστου ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Τουρνιέ πρὸς τὸν Κον Λαλλεμάν, καὶ φερθῆν ὑπὸ τοῦ τελευταίου, τὴν 29ην Αὐγούστου, πρὸς τὸν φρουραρχον τοῦ Σεδάν, τὸν συνταγματάρχην Μελκίων δ' Ἀρκ.

Ἐξ ἄλλου θέλομεν ἰδεῖ εἰς τὸ μέρος τῆς ἐκθέσεως τὸ ἀφαιρεμένον ἰδίως εἰς τὰς ἀνακρινώσεις, ὅτι τὸ ἔγγραφο τοῦτο δέον νὰ ἀπῆλθε τοῦ Μέτς τὴν 26ην Αὐγούστου. Τί σπουδαῖον νέον ὁ στρατάρχης Βαζαίν ἠδύνατο νὰ μηνύσῃ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην; Ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἔθετο τὸν στρατὸν του ἐν γραμμῇ. Ὁ ἐχθρὸς δὲν ἐφάνη δειχόμενος τὴν μέχλην. Ταυτοχρόνως ἔκαμε νὰ παραδεχθῶσιν οἱ τοπονητῆραί του (οἱ ἀρχηγοὶ τῶν σωμάτων κλ.) κατὰ τὴν συνέντευξιν

τοῦ Γριμὸν (Grimont) τὴν ἀπόφασιν νὰ περιμείνωσιν ὑπὸ τὸ Μέτς, ἵνα προσπάθει ἂ τις ὑπερτάτη τοῦ τόπου ἐπιφέρει κίνημα ὑποχωρητικὸν τοῦ ἐχθροῦ. Ἐν τοιαύταις περιστάσει, τί ἡδύνατο νὰ μηνύσῃ τῷ στρατάρχῃ Μὰκ Μαὼν, ἢ ἐκεῖνο, ὅπερ λέγει ἡμῖν ὁ Χούλμ; «Ἐβίμεθα κυκλωμένοι, ἀλλ' ἀνισχύρως θέλομεν δυνθῆν νὰ διατρυπήσωμεν, ὅταν θελήσωμεν, καὶ περιμένομεν ὑμᾶς.» Ἡ κατάθεσις τοῦ συνταγματάρχου Μελκίων δ' Ἀρκ ἐπιβεβαίωσι ἄλλωςτε τὴν γενικὴν ἔννοιαν τοῦ ἔγγραφου τούτου· ἀνεφέρετο, λέγει οὗτος, εἰς τὴν γενικὴν κατάστασιν τοῦ στρατοῦ τοῦ στρατάρχου Βαζαίν, προήρχετο ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐμήνυε τὸ δυνατόν τοῦ ὑπερπηδῆσαι τὸν κύκλον τοῦ ἀποκλεισμοῦ» (1).

Ἐν συνόψει τὰ ἐξῆς γεγονότα ἀποδεικνύονται ἀναμφισβητήτως. Ὁ στρατάρχης Βαζαίν ἔδειξε τὴν Μονμεδῦ ὡς σημεῖον διευθύνσεως τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ. Τὸ σχέδιον τοῦτο συμπίπτει μὲ τὸ σχέδιον ἐπιχειρήσεων τὸ ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς ἀντιβασιλείας ἀποφασισθῆν. Ἐπιβεβαιουταί ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Βαζαίν ἐν τῷ ἔγγραφῳ αὐτοῦ τῆς 19ης, ἔγγραφο ἐπενεγκόντι τὸ κίνημα τοῦ στρατοῦ τοῦ Σιαλὼν πρὸς ἀνατολάς.

Δεύτερον ἔγγραφον σταλὲν ἀπὸ Μέτς τὴν 20ην αὐγ. εἶναι φύσεως νὰ σταματήσῃ ἢ ἀναβάλλῃ τοῦλάχιστον τὴν πορείαν ταύτην. Τὸ ἔγγραφο τοῦτο κρατεῖται, καὶ ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μαὼν, εἰς ὃν τὸ κρῦπτουσι, ἐξακολουθεῖ τὴν πρὸς Μονμεδῦ πορείαν του, ἔθνα τὸ πᾶν εἶναι προητοιμασμένον διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν δύο στρατιῶν.

Εἰδοποίησις, φθάνουσα τὴν 23ην αὐγ. εἰς τὸν στρατάρχην Βαζαίν τῷ δεῖκνυει ὅτι ὁ Βος γαλλικὸς στρατὸς βαίνει πρὸς συνάντησίν του. Ἡ εἴδησις αὕτη δὲν τὸν ἀποφασίζει ὡς δὲν τὸ κατῶρθωσαν αἱ διαταγαὶ αἱ ἀφαιρεθῆσαι αὐτῷ τὴν 16 αὐγ. ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τοῦ κεχαρακωμένου στρατοπέδου τοῦ Μέτς· περιορίζεται ἀποκρίνομενος ὅτι περιμένει.

Ἄλλ' ἐννοῶν ὅλον τὸ ὄνειδος, ὅπερ ἤβηλεν ἀποδοθῆ αὐτῷ, ἐὰν μὲν ἡ

(1) Παραδόξως ἡ ἐκθεσις αὕτη τοῦ εἰσηγητοῦ δὲν μνημονεύει ἐνταῦθα τί ἀποκρίνεται ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὁ στρατάρχης Βαζαίν, καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἄνωγε εἶπεν ἡ ἀνάκρισις ὅτι οὔτε ἡ ἡμερομηνία εὐρέθη τοῦ ἔγγραφου τούτου, οὔτε εἰς ἀπὸ τὸ Μέτς τὸ ἔφερε. Μ.

ἄπρακτος, τοῦ τοποτηρητοῦ αὐτοῦ κινδυνεύοντος νὰ συντριβῆ ἔρχομένου εἰς βοήθειάν του, μέλλει νὰ ἀναζητήσῃ νὰ ἐπιβίβῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχηγούς τῶν ὑπ' αὐτὸν σωμάτων τὴν εὐθύνην τῆς διαγωγῆς ταύτης. Μέλλομεν ἰδεῖν τὰ μέσα ἃ μεταχειρίζεται πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Συμβούλιον τῆς 26ης αὐγ. — Ἐπίδειξις τῆς 31 αὐγ.

Εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις κεφαλαίοις πῶς, ἀφοῦ ἔλαβε τὴν διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος νὰ ὀδηγήσῃ τὸν στρατὸν εἰς Σιαλών, ὁ στρατάρχης Βαζαῖν, ἔλαβεν ὀλόκληρον σειρὰν διαθέσεων φύσεως ἀποτυχίας τοῦ σχεδίου τούτου, καὶ πῶς, μετὰ τὰς μάχας τῆς Ρεζομβίλλης (Rezonville) καὶ τοῦ Ἁγίου Πριβιάτου (Saint Privat), ὠπισθοχώρησεν ἄνευ ἀνάγκης ὑπὸ τὰ τελεῖα τοῦ Μῆτς, ἐγκαταλιπὼν εἰς χεῖρας τοῦ ἔχθρου τὰς τοποθεσίας, δι' ὧν ἤθελε δυνήθῃ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ νέου ἐπὶ τῶν ὄροπέδιων.

Εἰ καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἐδέθη διὰ τῆς εἰδοποιήσεως, ἣν ἔπειμψεν εἰς Σιαλών περὶ τοῦ σχεδίου αὐτοῦ νὰ πορευθῆ εἰς Μονμεδῦ, σχέδιον ὕπερ διετύπωσεν ἐκ νέου ἐν τῷ ἐγγράφῳ αὐτοῦ τῆς 19ης, οὐδόπως ἐσκέφθη νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ.

Ἐν σκέπῃ κατὰ πάσης προσβολῆς, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ περιεχαρακίωμένου στρατοπέδου, ὁ στρατάρχης ἠδύνατο νὰ περιμείνῃ τὴν λύσιν τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς κρίσεως, ἥτις ἠτοίμαζετο, ὅποτε τὸ ἔγγραφο τῆς 23ης αὐγ. ἔλθον τῷ ἐπέβαλε καθήκοντά, ὧν δὲν ἐφάνετο δυνατὸν ν' ἀπαλλαγῇ.

Εἰς τὴν ἀγγελίαν τῆς ἀφίξεως τοῦ ἐπικουρικοῦ στρατοῦ, εἶδε ἀναγκαστικῶς νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαὼν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ φανῆ ὅτι δοκιμάζει ἀντιπερασπισμὸν τινα ἐπιβοήθητικὸν αὐτῷ.

Ἐκ τοιούτων σκέψεων ὀρμώμενος ὁ στρατάρχης Βαζαῖν, ἀπεφάσισε νὰ συγκεντρώσῃ τὸν στρατὸν, τὴν 26 αὐγ., ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μοζέλλα, ὅπως σύρῃ ἐκεῖσε μέρη τῶν ἐχθρικών δυνάμεων καὶ περιμείνῃ οὕτω τὰ συμδησόμενα χωρὶς νὰ βίψοκινδυνεύσῃ τὰ στρατεύματά του καὶ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ κατάστασιν.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ στρατάρχης εἶδε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν γνώμην τοῦ στρατοῦ του, ὅστις ἡμέραν τῆ ἡμέρα περιέμενε νὰ ἀναλάβῃ ἐκ νέου τὴν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν πορείαν του. Ἦτο ἀνάγκη νὰ τὸν κάμῃ νὰ δεχθῇ

καλύπτων αὐτὴν διὰ τοῦ φαινομένου στρατηγικοῦ συνδυασμοῦ, τὴν ἀρχίαν, ἐν ἣ ἔμελλε νὰ τὸν κρατήσῃ, καὶ νὰ φέρῃ τοὺς τοποτηρητὰς αὐτοῦ νὰ παραδεχθῶσι τὸ πρὸν διαμονῆς παρατεταμένης ἐντὸς τοῦ κεραιωμένου τοῦ Μῆτς στρατοπέδου.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ σκοπὸς τῆς συνεντεύξεως τῆς 26ης αὐγ., ἐν ἣ ὁ στρατάρχης Βαζαῖν ὤθησε τοὺς ἀρχηγούς τῶν σωμάτων νὰ λάβωσιν ἀπόφασιν ἐν τοιαύτῃ ἐνοίᾳ, κρύφας αὐτοῖς τὴν προσεχῆ ἀφίξιν τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαὼν, τὴν εἰδοποίησιν, ἐν ἣ τῷ ἔδωκεν ὡς σημεῖον συναντήσεως τὸ Μονμεδῦ, καὶ χαραττων αὐτοῖς πρόγραμμα ὀλόκληρον ἐπιχειρήσεων στρατιωτικῶν, ὧν τὸ Μῆτς ἔμελλε νὰ ᾔνω, πρόγραμμα, ὅπερ δὲν ἔμελλε ποτὲ οὐδὲ κἄν νὰ λάβῃ ἐναρξίν ἐκτελέσεως.

Διαταγὴ πορείας διὰ τὴν 26ην αὐγ.

Τὴν νύκτα τῆς 25ης πρὸς τὴν 26ην αὐγ. ἐξεπέμφθησαν αἱ διαταγαὶ πορείας διὰ τὴν αὐριον. Ὁ στρατὸς ὤφειλε νὰ κινήσῃ τὴν αὐγὴν, ἵνα περάσῃ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Μοζέλλα, καὶ προσπαθῆσῃ νὰ διεξέλθῃ ἐπὶ τῶν ὄροπέδιων, τῶν κειμένων ἔμπροσθεν τοῦ ἐρύματος τοῦ Ἁγίου Ἰουλιανοῦ (Σαιν Ζουλιαν — Saint Julien).

Ὁ ἐλιγμὸς οὗτος εἶχε σκοπὸν νὰ σύρῃ εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθη μέρη τῶν ἐχθρικών δυνάμεων, καὶ κενώσῃ ἐν μέρει τὰ ὄροπέδια τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, δι' ὧν ἡ δύνατο νὰ ἔλθῃ ὁ ἐπικουρικὸς στρατός. Ἀλλὰ ἐπαρουσίαζε τὸ μέγα ἐλάττωμα τοῦ μὴ ἀνησυχεῖν τὰς συγκεντρώσεις τοῦ ἔχθρου κατὰ τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαὼν καὶ τοῦ τίθεται τὸν στρατὸν τοῦ Μῆτς ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ τοῦ ὑποστηρίξει αὐθέρως τὸν στρατὸν τοῦ Σιαλών. Τὸ δυσκολώτερον ἔργον ἐπεφυλάττετο οὕτω εἰς τὸν ἀσθενέστερον στρατὸν, ὅστις ἐδράκετο ἄνευ στήριγματος καὶ ἐν ἀνοικτῷ πεδίῳ. Περιοριζόμενος εἰς τοιαύτην ἐπίδειξιν, ὁ στρατάρχης ἐξέθετο εἰς καταστροφὴν τὸν στρατὸν, ὅστις ἀφισποῦται εἰς ἐπικουρίαν αὐτοῦ.

Ὅπως δ' ἂν ᾔ, ἡ διάβασις τοῦ Μοζέλλα εἶχεν ἦδη ἀρχίσῃ, ὅτε ἐπαρουσιάθησαν ἐνώπιον τοῦ στρατάρχου οἱ στρατηγοὶ Κοφφινιέρ (Coffinieres) καὶ Σολεῖλ (Soleille), ὅπως τῷ ὑποβάλλωσι παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων. Ὁ στρατηγὸς Κοφφινιέρ κατατίθησιν ὡς ἔπεται τὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Ἐλαβὸν τὴν νύκτα τῆς 25ης πρὸς τὴν 26ην αὐγ ἀνακοίνωσιν τῆς

πρὸς πορείαν διαταγῆς διὰ τὴν ἡμέραν τῆς 26ης. Μετέβην τὴν 26ην τὸ πρῶτὸν παρὰ τῷ στρατάρχει πρὸς κανονισμὸν ζητημάτων τινῶν τῆς ὑπηρεσίας, καὶ ἐπιτρέφων εἰς Μῆτς, ἐπέρασα παρὰ τῷ στρατηγῷ Σολεῖλ, ὅστις κατόκει πλησίον τοῦ στρατάρχου. Ἡ συνομιλία ἡμῶν περιεστράφη φυσικῶς ἐπὶ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐξεφράσαμεν τὴν γνώμην ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἴσως προτιμότερον νὰ ἀναβληθῇ τὸ κίνημα τοῦτο, χρησιμοποιοιμένης τῆς ἀναβολῆς ταύτης πρὸς περαιώσιν τοῦ ἐξοπλισμοῦ, πρὸς πλείονα στερέωσιν τῶν πλημμυλῶν καὶ ἀτελῶν ἐρυμάτων.

Ἡ θέσις τοῦ φρουρίου τοῦ Μῆτς μοι ἐφάνετο ἄλλως τε λίαν στρατηγικῆ, καὶ ἡ πρόσκαιρος διατήρησις τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἠδύνατο νὰ ᾗ λίαν ὠφέλιμος, ἀπειλοῦσα λίαν σοβαρῶς τὴν γραμμὴν τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ἐχθροῦ. Εἶναι ἄλλως τε λίαν σπουδαῖον νὰ παρατηρήσω ὑμῖν, ὅτι τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ἤγνοοῦμεν, καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ, τὸ σημεῖον ἐνθα εὐρίσκειτο ὁ στρατὸς τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαών. Ἐφάνετο λογικὸν νὰ ὦμεν ὠρισμένοι ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πρὶν πορευθῶμεν πρὸς συνάντησίν του. Ὁ στρατὸς οὗτος ἠδύνατο νὰ διευθυνθῇ ἐπὶ τὸ Μῆτς διὰ δύο ἢ τριῶν διαφόρων γραμμῶν· ὁ τρόπος οὗτος τοῦ θεωρεῖν τὸ πρᾶγμα ἦτο τόσῳ μᾶλλον λογικὸς καὶ ὑποστηρικτὸς, καθόσον, ἀπὸ τῆς μάχης τοῦ Φορβάχ, τὰ στρατεύματα ἡμῶν διαρκῶς ἀπεσύροντο, ὅπερ ἠδύνατο νὰ ἐπηρᾶσθαι ἐπὶ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν ἀξίας.

Προσβληθέντες ὑπὸ τῶν σκέψεων τούτων μετέβην παρὰ τῷ στρατάρχει, ὅπως τῷ υποβάλωμεν τὰς ἰδέας ἡμῶν. Δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ εἶπω ποίας ἐντυπώσεις παρήγαγον ἐπὶ τοῦ στρατάρχου αἱ παρατηρήσεις αὗται. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐτήρησε τὴν πρὸς πορείαν διαταγὴν αὐτοῦ. »

Ἡ κατάθεσις τοῦ στρατηγοῦ Κοφφινιέρ ἐνδεικνύει ὅτι εἶχε γνώσιν τῆς πορείας τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαών. Συνομιλήσαν περὶ ταύτης ὁ στρατάρχης καὶ οἱ δύο στρατηγοί. Καὶ οἱ τρεῖς ἐτήρησαν τὴν σιωπὴν ἐν τῷ συμβουλίῳ, τῷ ἐν Γριμόν (Grimont) κατόπιν συγχροτηθέντι.

Κατὰ τὴν ὁδοίαν διαταγὴν, ὁ στρατὸς συνήχθη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Μοζέλλου ὄχθης, ἔμπροσθεν τῶν ἐρυμάτων Ἁγίου Ἰουλιανοῦ καὶ Κουελέ (Queleu). Αἱ ἐν τῇ διαταγῇ παραγγελλόμεναι διατάξεις ἀποδεικνύουσιν κατηγορητικῶς ὅτι, ἐν τῷ πνεύματι τοῦ στρατάρχου, δὲν ἐπρόκειτο ἡ

περὶ ἀπλῆς ἐπιδείξεως, ὡς ἄλλως τε αὐτὸς ὁ στρατάρχης τὸ ὠμολόγησε.

Πρασιπέθαι ἐξόδου σπουδαία δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ἢ διὰ προκαταλήψεως τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ πᾶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐπέταττε νὰ ἐνεργηθῶσι κατὰ τὴν νύκτα αἱ προπαρασκευαστικαὶ πορεῖαι, ὅπως φθάσῃ ὁ στρατὸς ἐπὶ τῶν ὄροπεδίων τὴν χαρραυγὴν καὶ μὴ εὖρη οὕτω ἔμπροσθεν του ἢ τὰς συνήθεις τῶν γραμμῶν φυλακὰς. Ἐγγίωσκον τὸν ἐχθρὸν ἐν δυνάμει ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης· ὤφειλον νὰ μὴ τῷ δώσωσι καιρὸν νὰ ἀγάγῃ στρατεύματα ἐπὶ τοῦ ἀπειλουμένου σημείου. Ὁ στρατὸς ἐκινήθη τὴν ἡμέραν. Ἐρωτᾷ τις μάτην, διατί;

Πᾶσα αἰφνιδια ἐπίθεσις δέον νὰ ἐκτελεθῆαι ζωηρῶς, καὶ ἐὰν ἀπαντᾷ τις ἐμπόδια, δέον νὰ ᾗ ἐν στάσει νὰ τὰ συντρίψῃ ταχέως. Ἐπρόκειτο νὰ πλησιάζωσι γραμμὰς, ὧν τὰ πρῶτα διεσταυροῦντο ἐπὶ τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων. Δέον ἦτο τὸ δύνασθαι νὰ τὰ σβύνωσι ταχέως, καὶ πρὸς τοῦτο τὸ ἔχειν ὑπὸ χεῖρα ὅλον τὸ ἐφεδρὸν πυροβολικόν. Διὰ τί, ἀνά νὰ ἐλθῇ τὸ τελευταῖον ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου, δὲν προηγήθη τοῦ στρατοῦ;

Ἐὰν ὁ ἀγὼν ὅστις ἐπρόκειτο νὰ συναφθῇ, ἐπρόκειτο νὰ ᾗ σπουδαῖος, ὤφειλον νὰ τὸν ἀρχίσωσι ἀπὸ τῆς αὐγῆς διὰ τῶν στρατευμάτων τῶν ἤδη ἐστρατοπεδευμένων ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης, ὑποστηριζομένων ὑπὸ τῶν διαφόρων σωμάτων, ἅμα ἕκαστον αὐτῶν ἤρχετο. Οὐδὲν τούτων ἐγένετο, καὶ ἐπερίμενον ὅπως τὰ στρατεύματα συσπειρωθῶσι σχεδὸν ὅλα ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου.

Ἄφου ὑπετάσσοντο εἰς τὴν συνθήκην ταύτην, ὤφειλον τοῦλάχιστον νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν διάβασιν τοῦ Μοζέλλα, χρησιμοποιοῦντες τὰς δύο γεφυράς τῆς πόλεως. Ἦτο τοῦτο τόσῳ μᾶλλον ἀναγκαῖον, ὅσον αἱ πρόσκαιροι γεφυραὶ, αἱ κατασκευασθεῖσαι διὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ στρατοῦ, ἀπεσύρθησαν ἄνευ λόγου σπουδαίου, τὴν 13ην αὐγούστου, ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῆς διαβάσεως τοῦ στρατοῦ, διαταγῇ τοῦ στρατηγοῦ Κοφφινιέρ, καὶ ἐπομένως ἐχρειάσθη νὰ ἐτοιμάσωσιν ἄλλας. Ἐκτὸς τοῦ δευτέρου σώματος, ὅπερ διήλθε τὴν πόλιν καὶ διεπεραιώθη ἐπὶ τῆς γεφυράς τῶν Νεκρῶν, καὶ τοῦ τρίτου σώματος, τοῦ ἤδη διατελοῦντος ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης, ἅπας ὁ στρατὸς διεπέρασε τὸν ποταμὸν ἐπὶ τῶν προκαιρῶν γεφυρῶν, καὶ ἐλθὼν ἐπισταυρῶνται ἐπὶ τῆς μόνης ἀποβάθρας τοῦ χωρίου τοῦ ἁγίου Ἰουλιανοῦ (Σαιντ Γιουλιαν, Saint Julien). Οὕτω, τὴν μὲν 13ην Αὐγούστου ὁ στρατάρχης εἶχεν ἀρροπορήσει ἐπὶ 24 ὧρας τὴν ὑποχώρησιν τοῦ στρατοῦ, ὅπως ἰδνηθῇ νὰ τελεσθῇ τὴν διά-

βαιν ἐπὶ ὀκτώ γεφυρῶν ταυτοχρόνως, τὴν δὲ 26ην αὐγούστου, ὅτε εἶχεν εἰσέτι εἰς τὴν διάθεσίν του τέσσαρας γεφύρας, δὲν ἐχρήσατο ἢ τρεῖς, ὧν ἡ μία ἐσπευσμένως κατεσκευάσθη, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ἢ μόνον εἰς τὸ πεζικόν. Δὲν ἔκαμον χρῆσιν τῆς γεφύρας Τιφφροᾶ (Tiffroy), καὶ ἐντεῦθεν ἐπῆλθεν οὐ σμικρὰ ἀργοπορία πρὸς διάβασιν. Τέλος τὰ μέτρα ἐλήφθησαν τοιαῦτα, ὥστε ἡ ὁδὸς τοῦ στρατοῦ, ἀρξάμενη τὴν πέμπτην τῆς πρωίας ὦραν, δὲν ἐπεραιώθη ἢ τὴν τρίτην ὦραν μ. μ.

Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὁ ἐχθρὸς, ὅστις ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης παρηκολούθει ὅλας τὰς ἡμετέρας κινήσεις, ἐφέρετο μεθ' ὅλης τῆς ταχύτητος πρὸς τὸ ἀπειλούμενον σημεῖον. Τὸ πολὺ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ ἦτο εἰσέτι συγκεντρωμένον ἐπὶ τῶν ὀροπέδιων τῆς Ὄρνης (Orne), ὥστε ἀπέναντι ἡμῶν ὑπῆρχεν ἀπλή ταινία στρατευμάτων, ἅτινα ἠδύνατο ὁ γαλλικὸς στρατὸς νὰ διατρυπήσῃ ἀνευ δυσκολίας. Ἀληθῶς οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, διότι αἱ ἐμπροσθοφυλακαὶ τοῦ τρίτου σώματος, αἵτινες προέδθησαν ὀλίγον ἐμπρὸς, δὲν εὔρον οὐδὲν ἄλλο εἰς Νειλλῶ (Neully), εἰς Νοασσεβίλλην (Noisseville), εἰς Κολομβιέ (Colombey), θέσεις, ὧν ἡ κυρίεσις ἔμελλε νὰ στοιχίσῃ τὸν αἶμα μετὰ τινος ἡμέρας.

Πρὸς τὰς δύο ὥρας ὅλος σχεδὸν ὁ στρατὸς διῆλθεν ἐμπρὸς τοῦ ἐρύματος τοῦ Ἁγίου Ἰουλιανοῦ, καὶ δὲν ἐπερίμενεν ἢ τὸ τῆς προσβολῆς σημεῖον, ὅποτε, ἀντὶ τῆς ἀρχίσῃ τὸν ἀγῶνα, ὁ στρατάρχης προσεκάλεσε τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν σωμάτων εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ Γριμόν (Grimont), ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου.

Ἡ ἔκθεσις τῆς συνδιασκέψεως συνετάχθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βογιέ (Boyer). Ἀποτελεῖ μέρος τῶν ἐγγράφων τῶν ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν παραδοθέντων. Εἰ καὶ ἡ ἔκθεσις αὕτη δὲν εἶναι ἀuthεντικὴ, διότι ἡ σύνταξις αὐτῆς δὲν ἐτέθη ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν συνδιασκεφθέντων μελῶν, οὐχ ἦτο οὐδὲν ἡ ἀνάκρισις νομίζει ὅτι ὀφείλει νὰ τὴν παρουσιάσῃ ὑπὸ τὸν τίτλον πληροφορίας.

Συγδιόσκεψις τῆς 26 αὐγούστου 1870.

Ἀτὴν 26ην αὐγ. ὦραν 2. μ. μ. οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ δευτέρου, τρίτου, τετάρτου καὶ ἕκτου σώματος, ὁ ἀρχηγὸς τῆς αυτοκρατορικῆς φρουρᾶς, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ στρατοῦ ὁ στρατηγὸς ἀνώτερος

ρος φρουράρχος τοῦ φρουρίου Μῆτς, ἤλθον εἰς τὸν πύργον τοῦ Γριμόν, καὶ παρεκλήθησαν νὰ δώσωσι τὴν γνώμην αὐτῶν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων.

Ἐπιτόμιον καὶ ἐπιτομικὸν τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ ἐπὶ τῆς 26 αὐγούστου 1870.

»Γινώμη τοῦ στρατηγοῦ Σολέιλ (Soleil).— Τὸ πρῶτον πρᾶγμα, ὅπερ προσβάλλει τὸ πνεῦμα, ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει τοῦ στρατοῦ τοῦ Ῥήνου, εἶναι ἡ ἀναλογία, ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ τῆς καταστάσεως ταύτης καὶ ἐκείνης τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ τοῦ 1814. Εἰς πᾶσαν ἐποχὴν πράγματι ὁ συμμαχικὸς στρατὸς ἀντιπαρῆλθε τὸ Βερδῦνον (Verdun), ὡς τὸ πράττει σήμερον ὁ γερμανικὸς στρατὸς.

»Ναπολεὼν ὁ α'. ἔσχε τὴν σκέψιν νὰ ἐνώσῃ τὰς φρουρὰς τῶν Βορειῶν φρουριῶν καὶ νὰ πέσῃ ἐπὶ τῶν μεθοριῶν, ἐπὶ τῶν συγκοινωνιῶν τοῦ ἐχθροῦ, ἐνῶ ὁ ἐπιδραμὸν στρατὸς ἔμελλε νὰ προσκρούσῃ ἐπὶ τῶν ἀμυντηρίων ἔργων, ἅτινα διέταξε νὰ κατασκευάσωσι περὶ τῶν Παρισίων.

»Ἄλλ' οἱ Παρίσιοι δὲν ὠχυρώθησαν. Τὸ σχέδιον τοῦ αυτοκράτορος δὲν ἠδύνατο νὰ πραγματοποιηθῇ (τὰ Βόρεια φρούρια, ἄλλως τε, ἐστεροῦντο στρατευμάτων).

»Σήμερον τὸ σύνολον τοῦ σχεδίου τοῦτου εἶναι λίαν ἐπιτελεστόν. Οἱ Παρίσιοι εἶναι προμηθευμένοι διπλῆς περιβολῆς ἀπεσπασμένων ἐρυμάτων καὶ προμαχωνικῶν μετώπων, καὶ ἡ παρουσία τοῦ στρατοῦ τοῦ Ῥήνου, ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Μῆτς, εἰς τὰ μεθόρια, δυνατόν ἐ' εἶπειν, ἀκριβῶς παρὰ τὰς συγκοινωνίας τοῦ πρωσικοῦ στρατοῦ, δεόντως ἀνησυχεῖ ἰδιαζόντως τὸν ἐχθρόν.

»Ὁ στρατὸς τοῦ Ῥήνου μέλλει νὰ παῖξῃ σπουδαιότερον πρόσωπον, καὶ τοῦτο, τὴν σήμερον ὄν στρατιωτικόν, δύναται νὰ καταστῇ καὶ καταστήσεται βεβαίως πολιτικόν.

»Τὸ Μῆτς εἶναι, πράγματι, ὄχι μόνον μέγα φρούριον, ἀλλ' ἐπίσης καὶ πρὸ πάντων ἡ πρωτεύουσα τῆς Λορραίνης. Παραδεχόμενοι σειρὰν ἀποτυχιῶν τῶν ἡμετέρων ὀπλων καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἡμετέρας κυβερνήσεως νὰ διαπραγματευθῇ μετὰ τῆς Πρωσσίας, ἡ κατοχὴ τοῦ Μῆτς, ἡ παρουσία τοῦ στρατοῦ ἐντὸς τοῦ περιχαρακωμένου στρατοπέδου, ὅπερ κατέχομεν, θέλουσι βαρύνει ὡς βάρος ἀπεραντων εἰς τὰς ἐπελευστομένας ἀποφάσεις καὶ πιθανῶς σώσωσι τῇ Γαλλίᾳ τὴν διατήρησιν τῆς Λορραίνης.

«Δὲν πρέπει ν' ἀποκρίνωμαι ἀφ' ἑτέρου, ὅτι ὁ στρατὸς δὲν ἔχει πολεμοφοδία πυροβολικοῦ ἢ διὰ μίαν μόνον μάχην, καὶ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸν ἐφοδιάσωμεν ἐκ νέου μὲ τοὺς πόρους τοῦ φρουρίου. Ἐπιχειροῦμεν νὰ πορευθῶμεν πρὸς διαπεραίωσιν ἡμῶν διὰ τῶν ἐχθρικών γραμμῶν, καὶ ἀναλαμβάνοντες πορείαν ὅπως φθάσωμεν τοὺς Παρισίους ἢ ἕτερον τι σημεῖον, ἐκτιθέμεθα εἰς τὴν κατανάλωσιν τῶν πολεμοφοδίων, εἰς τὸ νὰ εὐρεθῶμεν ἀφωπλισμένοι ἐν τῷ μέσῳ τῶν προσιτικῶν στρατιῶν, αὐτίνες θέλουσιν ἐπιπέσει καθ' ἡμῶν ὡς τὸ σκυλολόγιον κατόπιν ἐλάφου, καὶ εἰς τὸ νὰ ἐκθέσωμεν τὴν τύχην τοῦ στρατοῦ τούτου. Μένοντες, τούναντιον, ἐντὸς τῶν παρ' ἡμῶν κἀτεχομένων ἡθῆ γραμμῶν, τηροῦμεν τὸν στρατὸν ἀνέπαφον μεθ' ὅλων τῶν πόρων ἐνεργείας αὐτοῦ, ἀπειλούμεν διαρκῶς τὰς συγκοινωνίας τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, ὅστις δύναται νὰ πάθῃ ἤτταν τινα, καὶ νὰ ἐρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποχωρήσῃ ἢ νὰ ἀποσυρῆ ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν ἐπιχειρήσεών του.

«Δυνάμεθα νὰ μετατρέψωμεν εἰς καταστροφὴν κίνησιν ὀπισθοδρομικὴν τῶν Πρώσων, καὶ νὰ διατηρῶμεν εἰς τὴν χώραν ἐσχυρὰν ἐγγυῆσιν ἐν πάσῃ περιπτώσει.

«Ὁ στρατὸς δὲν θέλει μείνει οὕτω ἄεργος. Θέλει δύνασθαι νὰ τελέσῃ συγὰς ἐκδρομὰς ἐπὶ τὴν περιμετρὸν τῶν ἐχθρικών γραμμῶν, ἧτις δὲν εἶναι μικροτέρα πενήκοντα ἢ ἐξήκοντα χιλιομέτρων. Θέλει κτύπῃ αἰσθητὰ κτύπηματά, θέλει τὸν ἀνησυχεῖ καὶ θέλει δυνηθῆ μάλιστα ν' ἀνατρέψῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ, νὰ κόψῃ τὰς παραπομπὰς τοῦ καὶ διακόψῃ τὰς συγκοινωνίας αὐτοῦ.

«Αἱ κινήσεις θέλουσι διατηρήσει τὸ ἠθικὸν τοῦ στρατοῦ, θέλουσι τὸν κρατεῖ ζωηρὸν, καὶ μάλιστα θέλουσιν εἶσθαι εὐνοικαί εἰς τὴν ὕψειαν αὐτοῦ.

«Γνώμη τοῦ στρατηγοῦ Φροσσάρ (Frossard). Οὗτος εἶναι ἀπολύτως τῆς γνώμης τοῦ στρατηγοῦ Σολέιλ. Προστίθεται ὅτι ὁ στρατὸς τοῦ Φίνου, συνεπέξ τῶν λαβόντων χώραν συμβάντων (δὲν θέλει ὅμως νὰ ἐκτείνῃ τὴν γνώμην του ἐφ' ὅλου τοῦ στρατοῦ), εἶναι κατάλληλότερος εἰς ἀμυνὰν ἢ εἰς ἐπίθεσιν.

«Βασίλευε εἰς τὸν στρατὸν τοῦτον εἶδος τι ἐξαντλήσεως, ὅπως μὴ εἴπωμεν ἀποθαρρύνσεως, ἣν εὐκόλως δύναται τις νὰ ποίη. Ἐὰν τὸν ὠθήσῃ τις εἰς πορείαν ἀπλῶς κατὰ τύχην, δὲν δύναται νὰ

στηριχθῆ ἐπ' αὐτοῦ μετὰ μίαν μάχην, ἔστω καὶ εὐτυχῆ. Ἐὰν ἡ τύχη τῶν ὅπλων ὑπάρξῃ καθ' ἡμῶν, ἀδύνατον νὰ διατηρηθῆ, καὶ ἔσται στρατὸς διεσκεδασμένος, ἢ δὲ γοητεία ἢ περιβάλλουσα αὐτὸν εἰσέτι μέλλει ἐντελῶς νὰ διαλυθῆ. Ἔσται δὲ φυγῆ, ἧς αἱ συνέπειαι ἀνυπολόγιστοι.

«Ὡς ἀντίδοτον ὁ στρατηγὸς προσέτιθησιν ὅτι, τιθεμένου τοῦ πρώτου στρατοῦ εἰς ὑποχώρησιν, ὁ εἰδικὸς χαρακτὴρ τοῦ γάλλου στρατιώτου ἤθελε καταδειχθῆ κατὰ τρόπον ἔκτακτον, καὶ ἤθελεν ἀλλάξει, ἄνευ ἀντιρρήσεως, εἰς καταστροφὴν διὰ τὸν ἐχθρὸν κίνημά τι αὐτοῦ ὑποχωρητικόν.

«Γνώμη τοῦ στρατάρχου Κανροβέρ (Canrober). Ἡ Α. ἐξοχότης, ὁ στρατάρχης, συμφωνεῖ πληρέστατα πρὸς τὴν ἐκτεθειάν γνώμην ὑπὸ τῶν στρατηγῶν Σολέιλ καὶ Φροσσάρ, εἰς ὅτι ἀποβλέπει τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ μὴ ἐπιχειρήσῃ ὁ στρατὸς διὰ κινήματος ἐπιθετικοῦ. Τίθησιν ὅμως ἓνα περιορισμόν. Τὸ ἠθικὸν τοῦ στρατοῦ, λέγει, δὲν θέλει διατηρηθῆ, ὁ στρατὸς δὲν θέλει ζῆσει ἠθικῶς, ἢ μὲ τὴν συνθήκην τοῦ νὰ μὴ μείνῃ ἄεργος. Κτυπήσωμεν κτύπηματά πρὸς ὅλα τὰ μέρη, δώσωμεν κτύπημα ὄνυχος παντοῦ καὶ διαρκῶς.

«Τὸ νὰ ἐξέλθωμεν τοῦ Μῆτς καὶ νὰ ἐκταθῶμεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας μὲ τὰς ἀπεράντους φάλαγγας τῶν ὁπλιωτῶν, τῶν τρωφῶν, τοῦ πυροβολικοῦ, αὐτὰ εὐρωμεν εἰς τὴν ἡμετέραν ἀκολουθίαν καὶ ἐπὶ μιᾶς μόνον γραμμῆς, εἶναι πρᾶγμα ἀδύνατον.

«Τὸ συμπέρασμα εἶναι, ὅτι δεόν νὰ μείνωμεν ὑπὸ τὸ Μῆτς, νὰ κουράζωμεν τὸν ἐχθρὸν, νὰ τὸν κτυπῶμεν πανταχοῦ, καὶ, ἐὰν ἀποφασισθῆ ἔξοδος, ν' ἀφήσωμεν ἅπαντα τὰ ἐξαρτήματα.

«Γνώμη τοῦ στρατηγοῦ Λαδομιρῶ (Ladmiraut). Εἶναι ἀδύνατον ν' ἀναλάβωμεν μακρὰν πορείαν, διότι κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν θέλομεν ἐξαντληθῆ, δι' ἐλλείψιν πολεμοφοδίων.

«Γνώμη τοῦ στρατάρχου Λεβέρ (Lebœuf). Ἡ Α. ἐξοχότης, ὁ στρατάρχης, ἐκτίθησιν ἐν ἀρχῇ, μὲ φράσεις λίαν ζωηρὰς ὅτι δὲν εἶναι ὑπόλογος τῆς καταστάσεως τοῦ στρατοῦ τοῦ Φίνου. Ἐπέφερε μέχρι τῆς ἡμέρας ταύτης τὸ βᾶρος τῶν καθηγητῶν τῶν κατὰ τῆς διευθύνσεως αὐτοῦ ἐκτοξευθεισῶν, διακηρύττει ὅμως ὅτι οὕτε τὸν ἐσυμβουλευθήσαν, οὕτε τὸν ἤκουσαν, ὅτε ἔλεγεν ὅτι στρα-

τόπεδον κεχαρτωμένον ὡς τὸ Μέτς, ἢ το γενωμένον ἀπλῶς ὅπως ἐπιτρέπη νὰ συγκροτηται ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ στρατός ἰσχυρὸς καὶ ἔτοιμος ν' ἀποκρίνηται εἰς τὰς ἀπαιτήσεις καταστάσεως, ἣν ἡ δύνατο νὰ γενήσῃ ἢ πρωτοβουλία τοῦ ἐχθροῦ. Δὲν τὸν ἐσυμβουλεύθησαν, δὲν τὸν ἤκουσαν, καὶ ὁ διασκορπισμὸς τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τῶν μεθορίων δὲν εἶναι ἔργον αὐτοῦ. Ἦθελε νὰ τὸν συγκεντρώσῃ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκστρατείας καὶ ὄχι νὰ τὸν ἀναπτύξῃ, ὡς τὸ ἐπραξαν, ἐπὶ τὰ μεθόρια.

Τὸ διατηρῆσαι τὸν στρατὸν τοῦ Ρήνου ἀνέπαρον εἶναι ἡ μεγαλύτερα καὶ καλλίτερα ὑπηρεσία, ἣν δύναται τις νὰ δώσῃ τῇ χώρῃ. Ἄλλὰ πῶς θὰ κάμωμεν νὰ ζήσῃ;

Γνώμη τοῦ στρατάρχου Βούρβαχη. Ἡ ζωηρότερα μου ἐπιθυμία, εἶπεν ὁ στρατηγὸς, ἦθελεν εἶσθαι νὰ διατρυπήσωμεν ἀπὸ τὸ μέρος τῶ Σατώ Σαλίν (Chateau-Salins) καὶ ν' ἀερισθῶμεν. Ἄλλ' ἐὰν δὲν ἔχωμεν πολεμευδία, εἶναι καθαρὸν ὅτι οὐδὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν.

Γνώμη τοῦ στρατηγοῦ Κοφφινιέρ (Coffinières). Οὗτος συμμερίζεται τὴν γνώμην τοῦ στρατηγοῦ Σολέιλ, καὶ ὁμολογεῖ ὅτι τὸ φρούριον καὶ τὰ ἐξωτερικὰ αὐτοῦ ἐρύματα δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν εὐάρεστον, οὐδὲ δύναται νὰ ὑποστῶσι προσβολὴν κανονικὴν ἢ ἀριθμὸν ἡμερῶν λίαν περιορισμένον, ὅτι ὁ στρατὸς δέον νὰ μείνῃ ὑπὸ τὸ Μέτς. Δεικνύει τὰς γραμμάς, ἃς πρέπει νὰ καθέξῃ ἐπὶ τοῦ Μοζέλλα, καὶ τὰ ἔργα, τὰ ὅποια ὀφείλει νὰ ἐκτελέσῃ πρὸς στερὰν αὐτοῦ ἐγκατάστασιν.

Συζήτησις τῶν ἐν τῷ συμβουλίῳ
διατυπωθεῖσων ἀποφάσεων.

Ὁ στρατάρχης Βαζαῖν περιέλαβεν ἐν συνόψει ὡς ἔπεται ἐν τῷ δικαιολογητικῷ αὐτοῦ ὑπομνήματι τὰς ἀποφάσεις, αἵτινες ἐλήφθησαν ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ.

«Ὁ στρατὸς ὄφειλε νὰ μείνῃ ὑπὸ τὸ Μέτς, διότι ἡ παρουσία αὐτοῦ ἐκράτει ἀπέναντι αὐτοῦ πλέον τῶν διακοσίων χιλιάδων ἐχθρῶν, διότι ἔδιδεν οὕτω τῇ Γαλλίᾳ τὸν καιρὸν νὰ ὀργανίσῃ τὴν ἀντίστασιν εἰς τοὺς σχηματιζομένους στρατούς, τὸν καιρὸν νὰ συγκροτηθῶσι καὶ διότι, ἐν περιπτώσει ὑποχωρήσεως τοῦ ἐχθροῦ, ἡ δύνατο νὰ τὸν

παρενοχλήσῃ, ἐὰν μὴ ἡδύνατο νὰ τῷ ἐπενέγκῃ ἤτταν ὀριστικὴν. Ἐποδικοινύεται ἀρ' ἑτέρου, διὰ τῆς ἐκθέσεως τῆς συνδιασκέψεως ταύτης ὡς καὶ διὰ τῶν καταθέσεων, ὅτι ὁ στρατὸς ὄφειλε νὰ μείνῃ ὑπὸ τὸ Μέτς, διότι δὲν εἶχε πολεμευδία ἢ διὰ μίαν μάχην, καὶ διότι ἀναλαμβάνων πορείαν πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, ἐξετίθετο νὰ εὐρεθῇ ἀφωπλισμένος ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν διότι, τέλος, τὸ φρούριον τοῦ Μέτς δὲν ἡδύνατο, κατὰ τὸ λέγειν αὐτοῦ τοῦ ἀνωτέρου φρουράρχου, νὰ κρατήσῃ πλέον τῶν δεκαπέντε ἡμερῶν ἀνευ τῆς προστασίας τοῦ στρατοῦ.

Σχετίζοντες τὰς ἀποφάσεις ταύτας πρὸς τὰς παρατηρήσεις, τὰς γενομένας τῷ στρατάρχῃ τὴν αὐτὴν πρωίαν ὑπὸ τῶν στρατηγῶν Σολέιλ καὶ Κοφφινιέρ, ἐκπλήττεται τις ἐν πρώτοις διὰ τὴν βαθεῖαν σκεπὴν, τὴν τηρηθεῖσαν περὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μάων καὶ περὶ τῆς πιθανότητος τῆς πορείας αὐτοῦ πρὸς τὸ Μέτς. Ὅχι μόνον ὁ στρατάρχης σιωπᾷ, ἀλλὰ καὶ οἱ στρατηγοὶ Σολέιλ καὶ Κοφφινιέρ τηροῦσι σιωπὴν ἀπόλυτον ἐπὶ τοῦ κυριώδους τοῦτου σημείου. Ἀπαντὰ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς συνδιασκέψεως ὁμολογοῦσιν ὁμοφώνως ὅτι οὐδόλωσ ἐγένετο μνεῖα ἐνώπιον αὐτῶν περὶ τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μάων καὶ τοῦ στρατοῦ του.

Κατὰ τὴν ἐν Γριμόν συνδιάσκεψιν ἐγενήθη διὰ πρώτην φορὰν ἡ σκέψις αὕτη, ὅτι ὁ στρατὸς δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφήσῃ τὸ Μέτς. Ἐύρομεν τὸν σῆμα αὐτῆς εἰς τὸ κοινοποιηθὲν τοῦ τύπου τῆν 20ῆν αὐγούστου. Ἄλλ' ἀπέναντι τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς χώρας δὲν ἐγένετο μέχρι τοῦδε λόγος ἢ μόνον τοῦ ν' ἀνοιχθῶσιν ἐκ νέου αἱ συγκοινωνίαι τοῦ στρατοῦ μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ αὐτὴν τὴν 23ῆν αὐγούστου ὁ στρατάρχης ἔγραψε τῷ ἀυτοκράτορι περὶ τοῦ σχεδίου ἐξόδου αὐτοῦ.

«Μένων ὑπὸ τὸ Μέτς, λέγει ὁ στρατάρχης, ἐξουδετεροῖ ὁ στρατὸς διακοσίας χιλιάδας ἐχθροῦ. Ὡς ἐὰν πρόσωπον καθαρῶς παθητικὸν ἤρμοζεν εἰς τὸν μόνον στρατὸν ἰσχυρῶς συγκροτημένον, ὃν εἶχεν ἡ Γαλλία. Δὲν δύναται τις ἀρκούντως νὰ ὑψώσῃ τὴν κατὰ τῆς αὐτῆς θεωρίας, ἢ τις ἦθελε νομιμοποιήσῃ κατὰ τὸ φαινόμενον ἐν τῷ μέλλοντι τὴν ἀδράνειαν τῶν στρατηγῶν, καὶ ἦθελεν ἀφήσῃ εἰς ἄλλους ἢ τοὺς

ἀληθείας στρατιώτας τῆν φροντίδα τοῦ νὰ τηρήσῃσι τὴν ἐκστρεφείαν καὶ νὰ πολεμήσωσι.

Μένοντες ἔμπροσθεν τοῦ Μέτς, ἐδίωον, λέγουσι, τῆ Γαλλίαν τὸν καιρὸν νὰ ὀργανίσῃ τὴν ἀντίστασιν· καὶ μὲ ποῖα στοιχεῖα, ἀφοῦ ὁ στρατὸς περιελάμβανε σχεδὸν ἅπαντα τὰ σπελέχη τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ;

Ἐν περιπτώσει ὑποχωρήσεως τοῦ ἐχθροῦ ἤθελεν ὁ στρατὸς τὸν παραβιάπτει, ἂν μὴ ἠδύνατο νὰ τῷ ἐπενέγκῃ ἀποφασιστικὴν ἤτταν. Οὕτω λοιπὸν αἱ νέαι στρατολογίαι, αἱ ἐν σπουδῇ συγκροτούμεναι, ἔμελλον νὰ βίψωσι τὸν ἐχθρὸν ἐκτὸς τῆς χώρας.

Ἀναγνωρίζων τις πληρέστατα, ὡς θέλομεν ἰδεῖ ἐν τινι κατόπιν κεφαλαίῳ τῆς ἐκθέσεως, ὅτι ὁ στρατάρχης Βαζαῖν, μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Σεδάν, ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ, διὰ τοῦ ἀποτελεσματικωτέρου ἀρότου, εἰς τὴν ἄμυναν τῆς χώρας δι' ἐνεργητικῶν ἐπιχειρήσεων περὶ τοῦ Μέτς, δὲν δύναται νὰ τὸν συγχωρήσῃ τὸ ὅτι ἤθελε νὰ περριβρίσῃ εἰς ἀπλᾶς προνομᾶς τὸ ἔργον τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ὁπότε ὁ στρατάρχης Μὰν-Μαὼν ἐπροχώρει πρὸς αὐτὸν, πιστεύων νὰ τὸν συναντήσῃ καθ' ὁδόν.

Ἐξετάσαμεν ἤδη ἐν λεπτομερείᾳ τὴν ἀξίαν τῶν αἰτίων, ἅτινα ἐπιφέρουσι πᾶς ἀποφάσεις τῆς 26ης αὐγούστου.

Τὸ φρούριον Μέτς δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ πλέον τῶν δεκαπέντε ἡμερῶν ἄνευ τῆς τοῦ στρατοῦ προστασίας. Ὁ στρατηγὸς Κοφφινιέρ, κατὰ τὸ λέγειν τῶν μελῶν τῆς συνελεύσεως, προήγαγε τὴν γνώμην ταύτην ἄνμερον τὴν ἀρνεῖται καὶ τὴν ἐλέγχει μάλιστα αὐστηρῶς. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐξερπασθῆναι μὲ τρόπον ποιούτων, ὥστε ἐξερχόμενα τῆς συνδιασκέψεως τὰ μέλη ἠδυνήθησαν νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν ἐντόπισιν ταύτης πόσον θλιβεράν; Τὸ Στρασοῦργον, ὅπερ δὲν ὑπερῆσπιζετο ἢ ὑπὸ ἀπλοῦ περιτεχίσματος, ἐκράτησε 45 ἡμέρας, τὸ δὲ Μέτς, περικυκλούμενον ὑπὸ ἐρυμάτων, ἔμελλε τυχόν νὰ πέσῃ εἰς 15 ἡμέρας; Ἡ περράθεις αὕτη ἀρκεῖ πρὸς διαφωτισμὸν.

Πρόσθετέον ὅτι αἱ παρατηρήσεις τοῦ στρατηγοῦ Κοφφινιέρ εἶναι τόσῳ μᾶλλον κακῶς ἐστηρικμέναι, καθόσον ἐπερύγχανον αἰφουραὶ τοῦ Μέτς τὴν δύναμιν, ἣν ἐξήτησε τῇ 14ῃ αὐγούστου. Ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας ταύτης αἱ ἄμυναι τοῦ φρουρίου ἐπαισθητῶς ἐβελτιώθησαν, καὶ ἡ φρουρὴ ἐδιδρασίασθη, ἀφοῦ ἐπρόκειτο νὰ τῷ ἀφήσῃσι τὴν μεραρχίαν Κασταγνὸ (Castagny) πλέον τῆς μεραρχίας Λαυκαουπέ (Lavcaucoupe) ἥδη

ὀφισμένης, ὃ ἀνώτατος φρούραρχος τοῦ Μέτς δὲν ἔπρεπε νὰ λησμονήσῃ ὅτι ἡ διατήρησις τοῦ στρατοῦ ἔμελλε νὰ ἐλαττώσῃ λίαν ἐπικινδύνως τὰς προμήθειας τοῦ φρουρίου καὶ ἐπισπύσῃ τὴν ὄραν τῆς βεβιασμένης παραδόσεως. Ἀντὶ νὰ προκαλέσῃ τοιαύτην ἀπόφασιν, ὤφειλε τὸ πᾶν νὰ πράξῃ, ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν παραδοχὴν αὐτῆς.

Ὁ στρατάρχης Λεδεφ ἐχαράκτηρίσε λίαν καθάρως τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ καταθέσει αὐτοῦ. Κηρύττει ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν παρητήτο τῶν καθηκόντων τοῦ γενικοῦ ἐπιτελετάρχου, ἐξήτησεν ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Κοφφινιέρ νὰ συγκατανεύσῃ καὶ λάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ μηχανικοῦ τοῦ στρατοῦ πάλιν καὶ τῷ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν τοῦ διοικητοῦ τοῦ Μέτς. Ἐκθέσας ἐν λεπτομερείᾳ τὰ μέσα ἅτινα τὰ ἐξωτερικὰ ἐρύματα προσέφερον εἰς τὴν ἄμυναν, ὁ στρατάρχης προστίθει ὅτι εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι, καλῶς διευθυνομένου τοῦ ζητήματος τῶν τροφῶν, ἤθελον ἄνυθῆν νὰ κρατηθῶσι περὶ τοὺς τρεῖς μῆνας ἐναντίον κανονικῶν προσβολῶν.

Τίλος ὁ στρατὸς δὲν εἶχε πολυμεφῶδια πυροβολικοῦ ἢ διὰ μίαν μόνην μάχην. Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη φαίνεται μᾶλλον ἢ παράδοξος ἐν τῷ στόματι τοῦ στρατηγοῦ Σολείλ, ὅστις ἀγγέλλει πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν τῷ στρατάρχῃ Βαζαῖν, ὅτι αἱ προμήθειαι τοῦ στρατοῦ ἀνευθίσθησαν ὀλοκλήρως, καὶ ὅτι κέκτηται οὗτος τόσα πολυμεφῶδια, ὅσα ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πολέμου. Ἐὰν μὲ τὴν προμήθειαν τὴν ὑπάρχουσαν τὴν 5ην αὐγούστου ὁ στρατὸς ἠδυνήθη νὰ δώσῃ τὰς μάχας τῆς 6ης, 14ης καὶ 18ης αὐγούστου, χωρὶς νὰ κενώσῃ τὰ κιβώτιά του, τῷ ἔμειναν δὲ πλείστα, πῶς νέα προμήθειαι πλήρης δὲν ἔμελλε νὰ ἐπαρκέσῃ ἢ διὰ μίαν μόνην μάχην; Ἀδύνατον νὰ νοήσῃ τις τὴν ὁμολογίαν ταύτην; λίαν ἔνοχος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις διὰ τῆς εἰδικῆς αὐτοῦ θέσεως δίδει εἰς τοιαύτην πλάνην τὸ φαινόμενον ἀληθείας ἔτι μᾶλλον ἔνοχος ἀκόμη εἶναι ὁ στρατάρχης Βαζαῖν, ὅστις, ἔχων ἀφ' ὅλων πληροφορίας καὶ γινώσκων διὰ τῆς ἐπιστολῆς τῆς 22ας αὐγούστου τὴν πλήρη ἀνανέωσιν τῶν προμηθειῶν τοῦ στρατοῦ, ἀφίνει ἐκφερομένην τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην καὶ καθιεροῖ τὸ ἀκριβὲς αὐτῆς διὰ τῆς σιωπῆς αὐτοῦ.

Ἡ συνδιάσκεψις τῆς 26ης αὐγούστου ὑπῆρξε τὸ ἀποφασιστικὸν σημείον τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Μέτς. Τῇ στιγμῇ ταύτῃ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ

στρατοῦ χαράττει τὸ πρόσωπον, ὃ περ τῷ ἐπιφυλάττει, καὶ ὅπως ἀγάγη τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀρχηγούς εἰς τὸ νὰ συμφωνήσωσι πρὸς τὰ νέα αὐταῦ σχέδια, τοῖς κρύπτει τὴν ἀλήθειαν.

Στρατὸς ἐμορφώθη εἰς Σιαλών· ὁ ὀργανισμὸς αὐτοῦ εἶναι εἰσέτι ἀτελής· ὁ στρατάρχης Μὰκ Μαὼν, ὅστις τὸν διοικεῖ, ἂν γνωρίζει, καὶ ὁμοίως ἐν αἰσθηματικῇ γενναίᾳ ἀυταπαρνήσει, ἐτέθη εἰς πορείαν, ὅπως ἐλθὼν ἐλευθερώσῃ τὸν στρατὸν τοῦ Μέτς. Ὁ στρατάρχης Βαζαῖν τὸν γνωρίζει ἐν πορείᾳ. Τὸ πρῶτον αὐτοῦ καθήκον δὲν ἦτο, ἐκτιθέμενος τὰ πράγματα, νὰ πληροφορήσῃ τοὺς ὑπ' αὐτὸν περὶ πάντος ὅτι γνωρίζει ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο καὶ τῶν πληροφοριῶν, ἃς αὐτὸς ὁ ἴδιος μετεβίβασε περὶ τῶν σχεδίων πορείας ἑαυτοῦ πρὸς τὸ ἑσωτερικόν; Τί νὰ εἴπῃ τις περὶ τῆς σιωπῆς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ κυριώδους σημείου τῆς τῶν πραγμάτων καταστάσεως; Μὴ τυχὸν ἐλπίζει νὰ λάβῃ ὠφελίμους γνώμας κρύπτων τὴν ἀλήθειαν; Δὲν εἶναι προφανές ὅτι γινώματι οὕτω πως λαμβανόμενα δὲν δύνανται νὰ τῷ ὡς οὐδὲ ὡς ἐπιδοθηταί; Τίς δύνανται λοιπὸν νὰ ἦ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ, προκαλοῦντος οὕτω πως τὰς γνώμας τῶν ὑπ' αὐτὸν, εἰ μὴ τὸ νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐπιβίβῃ ἐπὶ αὐτῶν μέρος πῆς εὐθύνης ἣν αἰσθάνεται ἐπιβαρύνουσαν αὐτόν;

Δὲν ἀρκεῖ ὅμως ὅτι τηρεῖ σιωπὴν περὶ τοῦ στρατάρχου Μὰκ Μαὼν. Ἄφνει νὰ λεχθῇ ὑπὸ τοῦ στρατηγῶ Σολέιλ, ὅτι δὲν ὑπάρχουσι πολεμφοδία ἢ διὰ μίαν μάχην, ἐνῶ ἡ ἐπιστολὴ τῆς 22ας αὐγούστου, ἣν κρατεῖ διὰ μόνον ἑαυτὸν, πιστοποιεῖ ὅτι ὁ στρατὸς εἶναι πληρέστατα ἐκ νέου ἐφωδιασμένος καὶ ἐν καταστάσει νὰ ὑποστῇ πλειονίας ἀγῶνας. Ἄφνει νὰ λεχθῇ, ὅτι τὸ φρούριον Μέτς δὲν δύναται νὰ κρατήσῃ πλέον τῶν 15 ἡμερῶν ἄνευ τῆς τοῦ στρατοῦ συνδρομῆς!!! Ἄλλ' ἐὰν ἦναι ἀνάγκαστον νὰ προστατευθῇ τὸ Μέτς, ἐὰν ἦναι ἐπικίνδυνον νὰ ἐλιγμοπορήσῃ καὶ πολεμηθῇ ἐν πεδίῳ ἀνοικτῷ, τί πρόσωπον πλέον προορίζει τῷ στρατῷ; Ἐπιφορτίζει τὸν στρατηγὸν Σολέιλ νὰ τὸ ἐκθέσει, ὁμολογῶν ἐξ ἀρχῆς ὅτι κλίνει πρὸς τὴν γνώμην τούτου. Ἡ δὲ ἀνάγκη νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἐλικρίνειαν τῶν στρατηγικῶν σκέψεων, αἵτινες ἀναπτύσσονται, ἐὰν ὁ στρατάρχης Βαζαῖν προσπαθήσῃ ποτὲ σπουδαίως νὰ ἐργασθῇ λαμβάνων τὸ Μέτς ὡς ἀξονα περιστροφῆς τῶν ἐλιγμῶν αὐτοῦ ἀφ' ἑ

ὅμως δὲν τὸ ἐπράξε, συνάγεται, ὅτι ἐρρίψεν ἀπλῶς δέλεαρ (ἐν τῇ συνεντεύξει) τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀρχηγοῖς καὶ τῷ στρατῷ καὶ ὅτι τοὺς ἐπάτησεν.

Ἐνώπιον τοῦ νέου σχεδίου, ὃ περ ἀποφασίζεται, ὑφθαῖται πάραυτα μεγάλη τις ἀνάγκη, μέγας κίνδυνος. Πῶς θέλει τραφῇ ὁ στρατὸς ἄνευ καταναλώσεως τῶν προμηθειῶν τοῦ φρουρίου καὶ ριψικινδυνεύσει τῆς διαρκείας τῆς ἀντιστάσεως; Ὁ στρατάρχης Βαζαῖν σιωπᾷ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Μόνος ὁ στρατάρχης Δεβέρ φωνάζει: «Πῶς θέλωμεν ζῆσει;»

Ὅλαι αἱ σκέψεις αὗται, ὅλα τὰ σχέδια ταῦτα διεγείρονται ἐν τῷ μέσῳ συζητήσεως συγκεχυμένης, ἧς οὐδεὶς λαμβάνει τὸ συμπέρασμα. Ἀλλ' ὅμως ἐν γωνίᾳ τινὶ τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου, ἐνθα συνδιασκέπτοισιν, ὁ συνταγματάρχης Βουέ (Boyer), ὑπασπιστὴς τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν, εἶναι ἐκεῖ καὶ λαμβάνει σημειώσεις. Αἱ σημειώσεις αὗται μετασχηματίζονται εἰς πρωτόκολλον, καὶ μόλις ὅτε, πολὺ μετὰ τὸν πόλεμον, φαίνεται τὸ βιβλίον τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν, μαυθάνουσι τὰ μέλη τῆς συνδιασκέψεως ὅτι ὑπῆρξε πρωτόκολλον, οὗτινος δὲν ἐκλήθησαν νὰ ἐξελέγξωσι τὸ ἀκριβές.

Τὴν εὐθύνην ταύτην τῶν ἀποφάσεών του, ἣν τὴν 26ην αὐγούστου ὁ στρατάρχης μετεβίβασεν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀρχηγούς ἀπέναντι τοῦ στρατοῦ, ἠθέλησε πολὺ ἀργότερα νὰ τοὺς τὴν ἐπιβάλλῃ ἀπέναντι τῆς δημοσίας γνώμης. Ἐπὶ τῷ προφανεῖ τούτῳ σκοπῷ ὁ στρατηγὸς Βουέ (Boyer) ἔφερεν ἀπὸ τοῦ Μέτς, μεταβαίνων εἰς Ἀγγλίαν, καὶ παρέδωκεν, ἀπὸ τῆς 2ας νοεμβρίου, πρὸς τὸν κ. Τασχάρδ (Tachard) τὸ παράδοξον πρωτόκολλον, ὃ περ αὐτὸς συνέταξε.

Τὸ ἔργον τοῦτο ἐμελλε νὰ κοινοποιηθῇ εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν ἐν Τουρ (Tours). Ὁ στρατάρχης ἤδη ἐτοίμαζε τὴν υπεράσπισιν ἑαυτοῦ, ἐκθέτων οὕτω τοὺς ὑποδεστέρους αὐτοῦ, ἀφ' οὗ προηγούμενως τοὺς ἐπάτησεν.

Ἡ ἀνάγκη δεικνύει ἄλλως τε, ὅτι, πρὶν συγκεντρώσῃ τοὺς ἀρχηγούς τῶν σωμάτων, εἶχεν ἤδη ἀποφασίσει. Ἐν τῇ διαταγῇ αὐτοῦ πρὸς πορείαν διὰ τὴν 26ην αὐγούστου δὲν δεικνύει οὐδὲν ὡς πρὸς τὰ γεφυρωμαγεία, καὶ πρὶν φθάσῃ εἰς τὸν πύργον τοῦ Γριμόν (Grimont), εἶχεν ἤδη σταματήσει τὴν πορείαν τῆς αυτοκρατορικῆς φρου-

ρας. Ὁ στρατηγὸς Βούρβαχης κατέθεσε περὶ τούτου, ὁ δὲ στρατάρ-
χης τὸ ἀναγνωρίζει ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ.

«Πρὸς ἀποφυγὴν συσσωρεύσεως καὶ ὅπως ἔχωμεν ἀνδρας ἐπίσης
ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, εἶπεν, ἡ φρουρὰ καὶ τὸ ἔφεδρον πυροβολι-
κὸν ἤθελον ἀκολουθήσει τὴν κοιλάδα, καθ' ἣν περιπτώσιν ἠθέλομεν
πορευθῆ ἐπὶ τὴν Θιομβίλλην».

Ὅπως ὁ στρατάρχης, ὅστις, ἀκολουθῶν τὴν δεξιὰν τοῦ Μοξέλλα
ὄχθην, θέλει ὑποχρεωθῆ νὰ περάσῃ καὶ πάλιν τὸν ποταμὸν τοῦτον,
ἐθελουσίως στερεῖται τῶν πρὸς τοῦτο μέσων, δὲν μέλλει νὰ ἔχη εἰς
διάρθειαν αὐτοῦ ἢ τὴν μόνην τῆς Θιομβίλλης γέφυραν. Φρονεῖ ν' ἀφήσῃ
τὴν φρουρὰν καὶ τὸ ἔφεδρον πυροβολικὸν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης,
καὶ δὲν θέλει φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τὰς γεφύρας, αἵτινες ἤθελον τῷ δώ-
σει τὰ μέσα νὰ θέσῃ εἰς συγκοινωνίαν τὰ δύο τμήματα τοῦ στρατοῦ
αὐτοῦ, εὐρισκόμενα καθέτως ἐπὶ τοῦ Μοξέλλα.

Ὁ στρατάρχης, πρὸς ἐξήγησιν τῶν διατάξεων τούτων, λέγει
ἀληθῶς ὅτι ἐσκόπει, ἐν ἐπιτυχίᾳ, νὰ ὠφελῆθῃ τῶν γεφυρῶν τοῦ ἔχ-
θρου· ἀλλ' ὅμως οὕτω σκεπτόμενος δὲν ὑπελόγιζεν ἐπὶ πόρου ὄλως
τυχαίου;

Ἐν τῇ καταθέσει του ὁ στρατηγὸς Σολεὶλ δεικνύει ὡς πρὸς τὴν
ἀπόφασιν τὴν σχετικὴν πρὸς τὰ γεφυραγωγεῖα ἀφορμὴν σπουδαιο-
τέραν. Κατ' αὐτὸν, τὸ πυροβολικὸν ἔνεκεν τῶν ἀπωλειῶν αὐτοῦ ἐν
ἵπποις κατὰ τὰς προγενεστέρας μάχας ἐστερεῖτο ζευγμάτων ἐπαρ-
κούντων τὸν ἀριθμὸν, καὶ ὡς ἐκ τούτου συμπιπέρε κατὰ προτί-
μησιν τὴν ἐφεδρείαν τῶν πολεμοφθίων.

Ἴνα ἔχη ἀξίαν ὁ λόγος οὗτος, ἦτο ἀνάγκη ἢ ὑποχρέωσις ἐκλογῆς
μεταξὺ τῆς ἐφεδρείας τῶν φυσικῶν καὶ τῶν γεφυραγωγείων νὰ
ὑπῆρξε πραγματικὴ. Λοιπὸν ὑπῆρχον τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ δώδεκα χί-
λιάδες ἵπποι παραπομπῶν, κεκλεισμένοι ἐντὸς τοῦ φρουρίου. Δὲν ἦτο
δυνατὸν νὰ εὐρεθῶσι μεταξὺ αὐτῶν τ' ἀναγκαῖα ζεύγματα, ἐὰν δὲν
ἤθελον νὰ καταφύγωσιν εἰς τοὺς ἰδιωτικὸς παραπομπούς, ὡς τὸ
ἔπραξεν ὁ ἴδιος στρατηγὸς Σολεὶλ διὰ τὴν ἐφεδρείαν τῶν πολεμοφο-
θίων;

Τὸ μέρος τῆς ἐκθέσεως ταύτης, τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν
τοῦ πυροβολικοῦ, δεικνύει ἄλλως τε, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἦτο
ἀναπόφευκτον, καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ εὐρωσιν εἰς τοὺς πόρους αὐτοῦ

τοῦ στρατοῦ ἀρκετὰ ζεύγη, ἵνα σύρωσι τὰ γεφυραγωγεῖα (equipage
de ponts). Ἐὰν ὁ στρατάρχης δὲν τὸ ἔπραξε, ση-
μεῖον, ὅτι δὲν ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ.

Τὴν ἠδύνατο νὰ γενῆ ἐνώπιον ὄλων τῶν γεγονότων, ὧν τινων ἐμνή-
στημεν τὸ σχέδιον ἐξόδου τοῦ στρατάρχου;

Ἀνέβαλε τὴν ἐπιχείρησιν ὁ καιρὸς, λέγει, ἦτο κακός. Ὡς μὴ
ἦτο ἐπίσης κακὸς διὰ τὸν ἔχθρον! Καὶ τὰ στρατεύματα ἐν τῷ μέσῳ
ἀνεκφράστου συγχύσεως ἐπανῆλθον εἰς τοὺς καταυλισμούς αὐτῶν.

Τῇ ἐπαύριον, 27 αὐγούστου, ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μαὼν ἦτο εἰς
Σχὲν-Ποπουλὲ (Chêne Populeux). Μὴ λαμβάνων οὐδὲν νέον τοῦ
Μέιτς, ἐδίστασε ἔπειτα ἀνεχώρει ἐκ νέου, ὅπως μεταβῆ εἰς ἐπικουρίαν
τοῦ στρατοῦ τοῦ Ῥήνου.

Ὁ στρατάρχης Βαζαὶν δεικνύει ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν ἀνταποκρίσεων,
ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, 26 αὐγούστου, ἔγραφε τῷ ὑπουργῷ τοῦ πολέμου.

«Πάντοτε ὑπὸ τὸ Μέιτς μὲ πολυμεφῶδια πυροβολικοῦ διὰ μίαν μόνην
μάχην. Ἄδύνατον νὰ βιάσωμεν τὰς ἐχθρικές γραμμάς, οὕτως ἔχον-
τες, ὅπισθεν τῶν κεχαρακωμένων θέσεων αὐτῶν.

οὐδεμία ἐκ Παρισίων εἰδήσις, οὔτε πνεῦμα ἐθνικόν· ἀνάγκη ἐπή-
γουςα νὰ ὑπάρξῃ ἐνεργήσω ἀποτελεσματικῶς, ἐὰν κίνημα ἐπιθετικὸν ἐν
τῷ ἐσωτερικῷ ἀναγκάζῃ ἔχθρον ὑποχωρῆσαι.»

Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ ὁ στρατάρχης ἀποραίνεται πρὸς δικαιολό-
γησιν τῆς διατηρήσεως τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸ Μέιτς, ὅτι εἶναι ἀδύνατον
νὰ βιάσῃ τὰς γραμμάς τοῦ ἔχθρου ὅπισθεν τῶν κεχαρακωμένων θέ-
σεων αὐτοῦ.

Τὴν γνώμην ταύτην οὐδεὶς ἐξέθηκεν ἐν τῷ συμβουλίῳ· οἱ ἀρχηγοὶ
τῶν σωμάτων, ἐρωτηθέντες ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, διεκήρυξαν ὅτι
εἶχον γνώμην ἀντίθετον.

Ἡ στιγμὴ, καθ' ἣν ὁ στρατάρχης ἔγραψεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐξέλθῃ
τοῦ Μέιτς, ὑπῆρξε, πράγματι, ἐκείνη καθ' ἣν ὁ στρατὸς ἠδύνατο νὰ δια-
περάσῃ μὲ τὴν μεγαλητέραν εὐκολίαν τὰς ἐχθρικές γραμμάς. Δύο σώ-
ματα στρατοῦ εἶχον ἀποσπασθῆ ἐκ τῶν κυκλοῦντων στρατευμάτων
πρὸς ὑποστήριξιν τῶν γερμανικῶν στρατιῶν, αἵτινες εἰργάζοντο κατὰ
τοῦ στρατάρχου Μὰκ-Μαὼν. Ὁ στρατάρχης Βαζαὶν εἰδοποιήθη περὶ
τούτου ὑπὸ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ, καὶ ἐὰν ἠδυνάτο νὰ πιστεύσῃ, τὴν
20ην αὐγούστου, τὸ ἀδύνατον τῆς ἀπὸ τοῦ Μέιτς ἐξόδου, δὲν ἤθελε λείψει

νά ἐπικληθῆ ἐνώπιον τῶν σωματάρχων τὸ αἶψόν τοῦτο τῆς ἀπραξίας αὐτοῦ, ὅπερ ἤθελε τὸν ἀπαλλάξει· νὰ προβάλλῃ ἄλλα.

Ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς συνεντεύξεως λέγει ὁ ἴδιος ὅτι ὁ ἐχθρὸς δὲν ἔδειξε, τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἢ ὄλιγα στρατεύματα, καὶ ὅτι δὲν ἐδέχθη τὸν ἀγῶνα ὡς τις τῷ προσεφέρθη!

Τὸ πρὸς τὸν ὑπουργὸν ἔγγραφον δὲν ὑπῆρξε τὸ μόνον ἀποσταλὲν τὴν ἑνῆνῃ ἐκείνην ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ῥήνου· ἐνθυμεῖται τις πράγματι, ὅτι τὴν 27ην αὐγούστου ὁ συνταγματάρχης Τουρνιέ (Tournier) μετεβίβαζε, διὰ τοῦ εἰσαγγελέως Λαλλεμάν (Lallement) ἔγγραφον· τὸ τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν πρὸς τὸν στρατάρχην Μάκ-Μαῶν, οὕτως ἔχον·

«Αἱ συκοινωνίαι ἡμῶν εἶναι κεκοιμημένα, ἀλλ' ἀνισχύρους· δυνάμεθα νὰ διατηρηθῶμεν, ὅταν θελήσωμεν περιμένομεν ὑμᾶς.»

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο δέον ν' ἀνεχώρησε τοῦ Μὲτς τὴν 26ην αὐγούστου ὄψω, ἐνῶ ὁ στρατάρχης γράφει τῷ ὑπουργῷ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ βιάσῃ τὰς ἐχθρικὰς γραμμὰς, μῆνυσι τῷ στρατάρχῃ Μάκ-Μαῶν ὅτι διαπερᾶ, ἐὰν θέλῃ, καὶ ὅτι τὸν περιμένει.

Πᾶσα σκέψις ἤθελεν εἶσθαι περικτῆ ἀπέναντι ἀντιθέσεων τόσον ῥητῶν.

Αἱ ἡμέραι 27η καὶ 28η αὐγούστου διῆλθον ἀνευ ἐπεισοδίων. Τὴν 29ην ἀφίχθη πρὸς τὸν στρατάρχην Βαζαῖν ἔγγραφον ἐκ Οἰομβίλλης ἔχον οὕτω·

«Στρατηγὸς Δυκρῶ (Dycrot) διοικεῖ σώματα Μάκ-Μαῶν. Ἡρέπει νὰ ᾗ σήμερον, 27η, εἰς Στενάυ (Stenay), ἀριστερὰ τοῦ στρατοῦ· στρατηγὸς Δονάυ (Donay) δεξιὰ ἐπὶ τὸν Μεῦσῆν· ἐστὲ ἔτοιμοι βαδίσαι εἰς πρῶτον πυροβόλημα.»

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀπεστάλη εἰς Οἰομβίλλην ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Δυκρῶ ἀπὸ τοῦ εἰς Ἀτιγνὺ (Attigny) στρατοπέδου αὐτοῦ. Μετεφέρθη δὲ ἐκεῖ μετ' κίνδυνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὑπὸ τινος γενναίου πολίτου, τοῦ Κου Λαγόσση (Lagosse), ἐργαστασιάρχου καὶ δημάρχου τοῦ Μονγόν (Mongon). Ὁ συνταγματάρχης Τουρνιέ τὸ μετεβίβασε πέραντα διὰ τοῦ ἀστυνομικοῦ ὀργάνου Φλαχῶν (Flahaut), ὅστις εἶχεν ἤδη ταξιδεύσει ἀπαξ εἰς Μὲτς.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, 29η αὐγούστου, διαταγαὶ ἐκδίδονται πρὸς ἐπανάληψιν, διὰ τὴν ἐπαύριον 30ην, τῆς ἐπιχειρήσεως, ἣτις εἶχε σχεδιασθῆ διὰ

τὴν 26ην αὐγούστου. Ἦτο ἐπείγον, πράγματι, νὰ κερδηθῆ ὅτι τάχιστα ὁ ἀπολοθεὶς χρόνος καὶ νὰ πορευθῶσιν εἰς ἐπικουρίαν τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν. Ἐν τούτοις αἱ διαταγαὶ ἀνάκαλουνταί ἐντὸς τῆς ἡμέρας, χωρὶς νὰ δύναται τις νὰ εὔρη σπουδαίαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀναβολὴν ταύτην.

Τὴν 30ην αὐγούστου ἀφίχθη εἰς Μὲτς διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Βερδύνου (Verdun) τὸ ἔγγραφον τὸ σταλὲν τὴν 22αν ἀπὸ Ῥημοῦς (Reims) ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν ἔχον οὕτω·

«Ἐλήφθη ἔγγραφον ὑμῶν τῆς 19ης εἰς Ῥημοῦς· φέρομαι διευθύνειν Μονμεδύ· ἔσομαι μαθαύριον ἐπὶ τὴν Αἴσνην (Aisne), ὅθεν ἐργασθήσομαι κατὰ τὰς περιστάσεις ὅπως ἔλθω ὑμῖν βοήθεια.»

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶχεν ἐπίσης ἀποσταλῆ τὴν 22αν αὐγούστου διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Οἰομβίλλης, καὶ εὕρισκετο ἀπὸ τῆς 23ης εἰς χεῖρας τοῦ συνταγματάρχου Τουρνιέ. Τοῦ συμβολικοῦ χειμένου τοῦ ἔγγραφου τούτου προηγούνται αἱ λέξεις αὗται· «πέψατε τῷ στρατάρχῃ Βαζαῖν τὸ κάτωθι ὄλιον σπουδαῖον ἔγγραφον. Κάμετε νὰ τῷ φθάσῃ διὰ πέντε ἢ ἕξ διαφόρων ἀποστολῶν, πρὸς οὓς θέλετε δώσει τὰ ἀνάγκαῖα χρηματικὰ ποσὰ πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀποστόλης τῶν.»

Μεθ' ὀλην τούτην τὴν ἐπισπεύδουσαν σύστασιν, ὁ Φλαχῶ δὲν τὸ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν 29ην αὐγ., καὶ ἡ ἀνάγκη δικαιουται νὰ συμπεράνῃ ὅτι, ἐὰν ὁ συνταγματάρχης Τουρνιέ δὲν ἐπωφελήθη τῆς περιστάσεως ταύτης, σημαίνει ὅτι ἐγίνωσκεν ὅτι τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀφίκετο εἰς τὸν ὄρον αὐτοῦ (1).

Αἱ λέξεις αὗται «περιμένομεν ὑμᾶς» ἐν τῷ ἔγγραφῳ τῷ παραδοθέντι τὴν 27ην ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Τουρνιέ πρὸς τὸν κ. Λαλλεμάν, δεικνύουσιν ἄλλως ὅτι ὁ στρατάρχης Βαζαῖν ἐγίνωσκε, τῇ 26ῃ αὐγούστου, τὴν πορείαν τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν.

Ἐὰν σχετίσωμεν τὸ ἔγγραφον τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν πρὸς τὸ τοῦ στρατηγοῦ Δυκρῶ, μεταβιβασθὲν ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Τουρνιέ, ὁ στρατάρχης ὤφειλε νὰ ὑποθέσῃ, ὡς τὸ ἔγραψεν ὁ ἴδιος, ὅτι ὁ στρατὸς τοῦ Σιαλὼν εὕρισκετο πιθανῶς, τὴν 30 αὐγούστου, εἰκοσάδα λευγῶν μακρὰν τοῦ Μὲτς, ἴσως δὲ καὶ δεκαπέντε. Συνεπῶς τὴν 31 αὐγούστου τὴν πρώτην, ἀνακοινοῦν τὰς διαταγὰς τὰς δοθείσας

(1) Πῶθεν; Μ.

τὴν προτεράϊαν, καὶ δεικνύων ὡς σκοπιὸν τὴν κατάληψιν τοῦ ὄρο-
ροπεδίου τῆς Ἁγίας Βαρβάρας (Sainte-Barbe, Σαιν-Βαρβ), ἀνέπτυξε
τὸν στρατὸν ἔμπροσθεν τῶν ἐρυμάτων τοῦ Κουελέ (Queuleu) καὶ τοῦ
Ἁγίου Ἰουλιανοῦ (Σαιν-Γιουλιέν, Saint-Julien).

Δυστυχῶς οὐδεμία τροποποίησις οὐσιώδης ἐπέβληεν εἰς τὴν πρὸς
πορείαν διαταγὴν τῆς 26ης· καὶ ἔαν κατέσκευασθῆ τρίτη τις γέφυρα,
εἰς τοὺς πόδας τῆς μόνης ἀναβάθρας τοῦ Ἁγίου Ἰουλιανοῦ, δὲν ἔκα-
μον χρῆσιν οὐδεμιᾶς τῶν δύο τῆς πόλεως γεφυρῶν. Ὅσον ἀφορᾷ
τὰ γεφυραγωγεία, δὲν παραγγέλλεται ἢ παραλαβὴ αὐτῶν, ὁ δὲ στρα-
τὸς δὲν πρόκειται καὶ πάλιν νὰ ἔχη ὅπως περᾶσῃ ἐκ νέου ἐπὶ τῆς
ἀριστερᾶς ὄχτης ἢ μόνης τῆς Οἰομβίλλης γέφυραν. Τέλος, πᾶσαι αἱ διατάξεις, ὧν ἡ πειρα τῆς ἐπιδείξεως τῆς 26ης
αὐγούστου εἶχε καταστήσει γινώσκᾶ τὰ ἐλαττώματα καὶ τοὺς κιν-
δύνους, παρηγγέλθησαν ἐκ νέου καὶ παρήγαγον τὰ αὐτὰ ἀποτε-
λέσματα.

Ἦτο περὶ τὴν 2ην ὥραν μ. μ. ὁπότε ὅλος ὁ στρατὸς συνεντα-
ρώθη ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου. Ἐξ ὄλων τῶν μερῶν ἔδραμεν ὁ ἔχθρὸς
ὁ θεωρὸς τῆς μητροπόλεως εἰδοποιεῖ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸν
στρατάρχη τὰς κινήσεις καὶ συγκεντρώσεις, αἵτινες ἐνηργουῦντο. Οὐ-
δὲν συγκινητικώτερον τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐγγράφων τούτων, ἅτινα
διεδέχοντο ἄλλήλα ἀπὸ λεπτῶν εἰς λεπτῶν τῆς ὥρας, ἀλλ' ἅτινα ἔ-
παντα εὑρισκον τὸν στρατάρχη ἀτάραχον.

Ἄπαξ συγκεντρωθέντος τοῦ στρατοῦ, προσεκαλέσατο τοὺς ἀρχι-
γούς τῶν σωμάτων, τοῖς ἔδωκε τὰς ὁδηγίας αὐτοῦ, ἔπειτα τῶν ἦλθεν
ἡ ἰδέα νὰ στήσῃ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Ἁγίας Βαρβάρας κανονοστάσιον
μεγάλης ὀλκῆς, ὅπως ἀντιμάχεται τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικόν. Μετα-
βαίνουσι πρὸς ζήτησιν τῶν πυροβόλων εἰς τὸ ἔρυμα τοῦ Ἁγίου
Ἰουλιανοῦ. Κατασκευάζουσιν ὅσον δυνατὸν τάχιον πρόχωμά τι πρὸς
κάλυψιν αὐτῶν. Ἐν τῷ χρονικῷ τούτῳ διαστήματι ὁ ἔχθρὸς ἐμισχύε-
ται, συσπειροῦται, καταλαμβάνει τὰς θέσεις, ἃς ἀπὸ τῆς 26 αὐγού-
στου, φωτισθεὶς ἀπὸ τῆς ἐπιδείξεως τῆς γενομένης τὴν ἡμέραν ἐκεί-
νην, ὠχύρωσέ καὶ ἰσχυρῶς ὤπλισε. Τέλος τῆς 4ης ὥρας ὀδεῖται τὸ
σημεῖον καὶ ὁ ἀγὼν ἄρχεται.

Τὰ ἡμέτερα στρατεύματα ἐκοιμήθησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου, ὅπερ κατέ-
κτησαν. Τὴν 4ην ἧβριου, ἀπὸ λιαν πρωίας, ὁ στρατάρχης ἀπέστει-

λε τοὺς ἀρχηγούς τοῦ 3ου, 4ου καὶ 6ου σώματος τὴν ἐπομένην ἐμ-
πιστευτικὴν διαταγὴν.

«Κατὰ τὰς διαθέσεις, ἃς ὁ ἔχθρὸς ἰδρύνθη[ν] ἀ λάβῃ ἐνώπιον ἡμῶν,
ὀφειλομεν νὰ ἐξακολουθῶμεν τὴν χθὲς ἀρξαμένην ἐπιχείρησιν, ἥτις
δέον 1ον νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Ἁγίας Βαρβάρας καὶ
2ον νὰ εὐκολύνωμεν τὴν ἡμετέραν πορείαν πρὸς Βεθιμβίλλην (Be-
thinville). Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, δέον νὰ κρατηθῶμεν εἰς τὰς θέ-
σεις ἡμῶν, νὰ ὀχυρωθῶμεν ἐν αὐταῖς, καὶ τῇ ἐσπέρᾳ ταύτῃ θέλο-
μεν ἐπανέλθῃ τότε ὑπὸ τὸν Ἅγιον Ἰουλιανὸν καὶ Κουελέ. Γνωστο-
ποιήσατέ μοι διὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ, ὅστις θέλει παραδώσει ὑμῖν τὴν
σημείωσιν ταύτην, τί συμβαίνει ἔμπροσθεν ὑμῶν».

Τοιαύτη διαταγὴ εἶχε σημασίαν, καὶ δὲν ἰδρύνετο ἢ ἀπολήξῃ ἢ εἰς
κίνημα ὑποχωρητικόν. Αὐτὸ καὶ συνέβη· ἐξετελέσθη ἐν τάξει κα-
λῇ, καὶ κατόπιν τῆς μεσημβρίας ὁ στρατὸς ἐπανῆλθεν εἰς τὰς πρωί-
νας θέσεις αὐτοῦ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔπιπεν ὑπὸ τὰς ἠνωμένας προσπάθειαις τῶν
ἐχθρικῶν στρατιῶν ὁ στρατάρχης Μὰκ-Μαῶν, δραμῶν διὰ μέσου ὄλων
τῶν κινδύνων εἰς ἐπικουρίαν τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ.

Περὶ ληψίς τοῦ πρώτου μέρους.

Αἱ ἐνεργητικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ στρατοῦ τοῦ Μὲτς ἔλαβον τέλος τὴν
4ην Σεπτεμβρίου.

Ἦ ἤτα τῆς Φορβὰχ (Forbach), ὡς εἶδαμεν, προῆλθε μονοουχί-
ἐνεκεν τῆς ἀπουσίας διευθύνσεως, ἐν ἣ ὁ στρατάρχης ἄφησε τὸν στρα-
τηγὸν Φροσσάρ καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα.

Ὁ στρατὸς, ἄπαξ ὑποχωρήσας ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ Μὲτς, ὤφειλε νὰ
υποχωρήσῃ ἐπὶ τὴν Σιαλὼν (Châlon). Τοιαύτη ἦτο ἡ βῆθῃ διαταγὴ
τοῦ αὐτοκράτορος. Τὸ μέτρον τοῦτο διατάσσεται ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ
διατηρῆσαι εἰς συγκοινωνίαν, μὲ τὰς ἐφεδρίας, τὸν στρατὸν τοῦ Ῥήνου,
ὅστις περιελάμβανε τὸ πλείστον τῶν στελεχῶν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ.

Ἄντι νὰ ἐκτελέσῃ ἄνευ ἀναβολῆς τὴν διαταγὴν ταύτην, ὁ στρατάρ-
χης λαμβάνει μέτρα ἐπισύροντα ἀναγκαιῶς τὴν ἀργοπορίαν τῆς πορείας
τοῦ στρατοῦ, καὶ ἀφίνει τῷ ἐχθρῷ πᾶσαν εὐκολίαν, ὅπως τὸν προσπα-
ρᾶσῃ ἐπὶ τῶν ὄροπεδίων.

Μετὰ τὴν μάχην τῆς 16ης αὐγούστου, ὁπότε αἱ ὁδοὶ τῆς Ἐταῖν

(Elain) και τῆς Βριέ (Bricy) εἶναι ἀκόμη ἐλεύθεροι, ὁ στρατάρχης σταματᾷ τὴν πορείαν καὶ ἐπανερχεται εἰς τὰ βήματα τοῦ ὑπὸ τὴν πρόφασιν νὰ ἀνεφοδιασθῆ. Τὴν 17ην τὸ ἑσπέρας πέμπει τὸν ταγματάρχην Μαγνιάν (Magnian) πρὸς τὸν αὐτοκράτορα νὰ τῷ εἴπῃ ὅτι σκοπεύει πάντοτε νὰ συμμορφωθῆ μετὰ τὴν διαταγὴν αὐτοῦ πρὸς ὑποχώρησιν. Ἐπειτα, ἀπὸ τῆς ἐπαύριον 18ης αὐγούστου, προτομαζεῖ νεάν ἐπὶ τὰ ὑπίσω κίνησιν· ἀλλὰ τῇ αὐτῇ στιγμῇ ἀρχεται ἡ μάχη, μάχη ἀνωφελής, ἀφοῦ ὁ στρατάρχης εἶναι ἤδη ἀποφασισμένος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ κεχαρακωμένον στρατόπεδον τοῦ Μέτς, ὁ δὲ τρόπος καθ' ὃν διατίθησι τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πεδίου, καὶ αἱ διατάγαι ἄς θίβῃ πρὸς τὸν στρατάρχην Κανροβέρ (Canrobert), τὸ ἀποδεικνύουσι πληρέστατα.

Ἡ μάχη τοῦ Ἁγίου Πριδάτου (Saint-Priva, Σαιν-Πριβὰ) χάνεται ἐκ τοῦ σφάλματος τοῦ ἀρχηγοῦ, ὅστις ἐμπιστεύεται τὴν κλειδα τῆς θέσεως εἰς σῶμα ἀτελές καὶ λίαν ἐλαττωθὲν, καὶ ὅστις, διαμένων μακρὰν τοῦ πεδίου τῆς μάχης, μένει κωφὸς εἰς τὰς ἐπανελημμένας καὶ κατεπειγούσας προσκλήσεις τοῦ τοποτηρητοῦ αὐτοῦ.

Ὁ στρατὸς φέρεται πάλιν ὀπισθεν τῶν ὀροπέδιων καὶ δὲν θὰ δυνηθῆ ἔκτοτε νὰ ἐξέλθῃ ἢ τιμῇ τῶν μεγαλητέρων προσπαθειῶν ἐν τούτοις, τὴν τὴν ἐπαύριον 19ην αὐγούστου, ὁ στρατάρχης Βαζαῖν γράφει τῷ αὐτοκράτορι ὅτι σκοπεύει πάντοτε νὰ ἀναχωρήσῃ κατὰ τὴν διευθύνσιν τοῦ Βορρᾶ.

Τὸ ἑσπέρας τῆς 18ης αὐγούστου ἐπανήρχετο ἀπὸ Σαλὼν ὁ ταγματάρχης Μαγνιάν, φέρων τὴν εἰδησιν τῆς συγκροτήσεως δευτέρας στρατιᾶς, ὠρισμένης νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικουρίαν τοῦ στρατοῦ τοῦ Μέτς. Καίτοι τῶν ὁδῶν οὐστῶν ἀνοικτῶν, ὁ ταγματάρχης Μαγνιάν δὲν περᾷ. Μυστηριώδης περίστασις, ἣτις μέλλει ν' ἀφήσῃ τὸν στρατάρχην ἐλεύθερον εἰς τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ.

Τὴν 23ην αὐγούστου ἔγγραφον ἀγγέλλον τὴν προσεγγίξιν τοῦ πικουρικοῦ στρατοῦ τὸν βιάζει νὰ λάθῃ μέτρον τι. Ἄντι νὰ προσπαθήσῃ παντοειδῶς νὰ ὀράμῃ ἔμπροσθεν τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν πρὸς Μονμεδῦ (Montmedy), ὡς πάντοτε τὸ ἀνήγγειλεν, ὁ στρατάρχης Βαζαῖν στρέφει τὴν νῦτα τῇ διευθύνσει ταύτῃ, φέρει τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης, καὶ περιορίζει οὕτω τὴν συνδρομὴν του εἰς ἀπλὴν ἐπίδειξιν, ἀποφασισμένος ὢν νὰ μὴ καταλείπῃ τὸ κεχαρακωμένον στρατόπεδον τοῦ Μέτς, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὁποῦο ὑπολο-

γίσει νὰ περιμείνῃ τὴν λύσιν τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς κρίσεως, ἣτις ἐτοιμάζεται.

Δὲν ἀρκεῖ τοῦτο* ἐκτιθέμενος, ἐν τῇ συνετεύξει τοῦ Γριμόν (Grimon), εἰς τοὺς τοποτηρητὰς αὐτοῦ τὴν κατάστασιν τοῦ στρατοῦ ὑπὸ ψευδὲς φῶς, σιωπῶν ἐπὶ τὴν πορείαν τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν, κηρύττων ὅτι δὲν ἔχει πολεμεφῶδια ἢ διὰ μίαν μόνην μάχην, ὁπότῃ ἢ εἰς πολεμεφῶδια ἐφοδίας αὐτοῦ ἐντελῶς ἀνεγεννήθη, προσκαλεῖ διακίρυσιν, δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ στρατὸς ὀφείλει νὰ μείνῃ εἰς Μέτς καὶ νὰ παραιτηθῇ τοῦ νὰ χωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γαλλίας.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀγγέλλει τῷ ὑπουργῷ τοῦ πολέμου ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ διατρυπήσῃ τὰς γραμμὰς τῆς κυκλώσεως. Ἀλλὰ ταυτοχρόνως γράφει τῷ στρατάρχῃ Μάκ-Μαῶν ὅτι εἶναι κυκλωμένος, ἀλλ' ἀναχώρως, ὅτι θέλει διαπεράσει, ὅταν τὸ θελήσῃ, καὶ ὅτι τὸν περιμένει.

Ἐπὶ νέα γνωστοποιήσει τοῦ στρατάρχου Μάκ-Μαῶν ὁ στρατάρχης Βαζαῖν τελεί, τὴν 31ην αὐγούστου, νεάν ἐπίδειξιν, ἣν αἰδιατάζει ἄς παραγγέλλει καταδικάζουσιν ἀπ' ἀρχῆς εἰς ἀποτυχίαν.

Τοιαυτὴ ὑπῆρξεν ἡ διαγωγὴ τοῦ στρατάρχου Βαζαῖν κατὰ τὴν περιόδον τῶν ἐνεργῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ σκέψις νὰ ὑπεξαίρεσῃ τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀνατροπῶν, αἴτινες κατέστησαν ἀναπόφευκτοι, ὀπη- γόρευσε τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ. Αἱ ἐγωίστικαὶ αὐτῆς προαπασχολήσεις ἐξακολουθοῦσι κυριεύουσαι αὐτὸν κατὰ τὸν ἀποκλεισμόν. Ἡ ἐπανά- στασις ἣν ἐπρόβλεψε ἐκρηγνύεται. Νέα κυβέρνησις προκύπτει. Ἐναντίον πάσης ἐλπίδος, οἱ Παρίσιοι θέλουσι κρατήσῃ, ἢ ἐθνικὴ ἄμυνα ὀργανίζεται. Ἐνώπιον ἀντιστάσεως, ἥς ἡ διάρκεια θέλει βεβαίως ὑπερβῆ ἐκείνην τῶν προμηθειῶν, ὁ στρατάρχης μέλλει νὰ φροντίσῃ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν λήξιν τῶν πραγμάτων, οὐχὶ πολεμῶν, ἀλλὰ διαπραγματευόμενος μετὰ τοῦ ἐχθροῦ. Πῶς παρέσυρεν ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ, ἣτις δὲν ἦτο ἢ τοῦ καθήκοντος, τοὺς τοποτηρητὰς καὶ τὸν γενναῖον στρατὸν αὐτοῦ, ὧν ἡ τιμότης δὲν ἠδυνήθη νὰ πιστεύσῃ εἰς τοιαύτας σκευωρίας ἢ τὴν ἡμέραν τῆς καταστροφῆς; Τοῦτο μένει ἡ μὲν νὰ ἐκθίσωμεν.

Εἰς τὰς 4 ὥρας 50 λεπτά ὁ κύριος πρόεδρος διακόπτει τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως, ἀγγέλλων ὅτι ἡ ὑπόθεσις ἀναβάλλεται εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς ἐπαύριον. (ἀκολουθεῖ)

ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΙ,

ἢ τοι

περίληψις τῶν ἐγκυκλίων τοῦ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν

ὑπουργείου κατ' αὐξοῦτα ἀριθμὸν.

Ἰ. Αριθ. 77. 86ρίου 11. Περὶ τοποθετήσεως ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν.

Διατάττονται αἱ στρ. ἀρχαὶ νὰ πέμψωσι τῷ ὑπουργεῖῳ ὀνομαστικὰς καταστάσεις διὰ τοὺς ἀξιωματικούς καὶ ἀνθυπασπιστάς, καὶ ἀριθμητικὰς μόνον διὰ τοὺς ὀπλίτας τοὺς πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' αὐξ. ἀριθμὸν 74 ἐγκυκλίου ἐκτοπισθέντας τῶν ἐπαρχιῶν, ἐν αἷς ὑπηρετοῦν, ὡς ἀσκοῦντες ἐν αὐταῖς τὰ πολιτικά των δικαιώματα.

Ἰ. Αριθ. 78. 96ρίου 1. Περὶ συντάξεως πινάκων κληρῶν.

Ἰ. Αριθ. 79. 96ρίου 2. Περὶ ἀποστολῆς ἀγγελίας.

Ἰ. Αριθ. 80. 96ρίου 5. Περὶ μεταβολῶν κατὰ τὸν μῆνα δεκεμβρίου.

Κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Ὀκτώβριον ἔλαβον χώραν εἰς τὸν στρατὸν αἱ ἐξῆς μεταβολαί.

Διωρίσθησαν ὑπασπισταί

οἱ ὑπολοχαγοὶ τοῦ πεζικοῦ Γεώργιος Βοτύλιας εἰς τὸ 7^{ον} τάγμα τοῦ πεζικοῦ καὶ Μπαϊρακτάρης Δημήτριος εἰς τὸ 2^{ον} τάγμα τῶν εὐζώνων, μετατεθεῖς ἐκ τοῦ 3^{ου} τάγματος τοῦ πεζικοῦ.

Ἀπεβίωσαν

ἐκ τῶν ἐν ἀποστρατεία ἀξιωματικῶν ὁ ἀντιστράτηγος Παναγιώτης Νοταρᾶς τὴν 24^{ην} εἰς Ἀθήνας, ὁ συνταγματάρχης τῆς χωροφυλακῆς Γεώργιος Πτολεμαῖος τὴν 23 εἰς Ἀθήνας, ὁ ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ Θεοχαρόπουλος Σωτήριος τὴν 6^{ην} εἰς Ἀθήνας, καὶ ὁ ἀνθυπομοίραρχος Σταματελόπουλος Σωτήριος τὴν 6^{ην} εἰς Ἄργος. Ἐκ τῶν τῆς ἐνεργητικῆς φά-

λαγγος, ὁ ταγματάρχης Φραγκάκης Γεώργιος τὴν 5^{ην} εἰς Κολόβρυτα, καὶ ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἀξιωματικῶν, ὁ λοχαγὸς τοῦ μηχανικοῦ Διαμαντίδης Κωνσταντῖνος εἰς Ἀθήνας τὴν 3^{ην}.

Ἰ. Αριθ. 81. 96ρίου 6. Περὶ τιμῆματος κοντακίων ὀπλῶν καὶ κοντοτυφικῶν.

Ἰ. Αριθ. 82. 96ρίου 10. Περὶ πινάκων ὀφειλετῶν τοῦ δημοσίου.

Ἰ. Αριθ. 83. 96ρίου 12. Περὶ κανονικότητος τῆς στολῆς τῶν ἀξιωματικῶν.

Ἰ. Αριθ. 84. 96ρίου 15. Περὶ κατατάξεως ἐθελοντῶν εἰς τὰ εὐζωνικά τάγματα.

Ἰ. Αριθ. 85. 96ρίου 15. Περὶ τῶν λαχόντων ὑποχρεωτικοῦ πρὸς στρατεύειν κληροῦ ἐκ τῶν ὑπηρετούντων ἢ ὑπηρετησάντων εἰς τὰ τάγματα τῶν εὐζώνων.

Ἔστι οὗτοι ὀφείλουσι ν' ἀποστέλλωνται αἰτήσῃ τῆς σχετικῆς στρατολογικῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὰ σώματα, εἰς ἃ ἡ ἐπιτροπὴ ὀφείλει κληροῦχος πρὸς θητεῖαν ἐνεργὸν καὶ ἐφεδρον. Οἱ ὑπαξιωματικοὶ τηροῦσι τοὺς βαθμοὺς αὐτῶν.

Ἰ. Αριθ. 86. 96ρίου 15. Περὶ καθυστερήσεως ταμείων.

Ἰ. Αριθ. 87. 96ρίου 19. Περὶ καθηρόντων τῆς δημοσίου δυνάμεως κατὰ τὰς δημοτικὰς ἐκλογὰς.

Ἰ. Αριθ. 88. 96ρίου 20. Περὶ τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τὸ ὑπουργεῖον φύλλων ποινῶν τῶν ὀπλιτῶν.

Νὰ ᾧσιν ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τῶν διοικητῶν τῶν λόγων καὶ θεωρημένα ὑπὸ τῶν σωματαρχῶν.

Ἰ. Αριθ. 89. 96ρίου 29. Περὶ ἀντικαταστάσεως τῶν εἰς μεταβατικὴν ὑπηρεσίαν ἀσχολουμένων ὀπλιτῶν.

Τὰ τάγματα τὰ ἔχοντα τμήματα ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἀρχηγοῦ ἢ διοικητοῦ μεταβατικοῦ δεόν νὰ ἐνεργῶσι τμηματικῶς καὶ περιοδικῶς τὴν ἀντικατάστασιν τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὰ ὀπλιτῶν δι' ἀνδρῶν λαμβανομένων ἐκ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν, πάντοτε δὲ τῇ προηγουμένῃ συνεννοήσῃ μετὰ τοῦ οἰκείου ἀρχηγοῦ ἢ διοικητοῦ μεταβατικοῦ. Ἡ ἀναλογία τῆς ἀντικαταστάσεως οὐ-

δέποτε μείζων τοῦ ἡμίσεος μεταβατικοῦ ἀποσπάσματος ἢ καὶ σταθμοῦ.

Ἐπίσης παραγγέλλεται ἡ ἄμεσος ἀντικατάστασις ὀπλιτῶν, ὅτε τὸ ζητοῦσιν οἱ ἀρχηγοὶ ἢ διοικηταὶ τῶν μεταβατικῶν διὰ λόγους παρεκτροπῆς.

Ἄριθ. 90. 96ρίου 30. Περὶ τιμωρίας ὑπαξιωματικῶν.

Ἄριθ. 91. 96ρίου 30. Περὶ τιμωρίας ὀπλιτῶν.

Ἄριθ. 92. Δεβρίου 4. Περὶ τιμωρίας ὀπλιτῶν.

Ἄριθ. 93. 10βρίου 4. Περὶ μεταβολῶν κατὰ τὸν μῆνα Νοέμβριον.

Κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Νοέμβριον ἔλαβον χώραν εἰς τὸν στρατὸν αἱ ἑξῆς μεταβολαί.

Προεβιάσθησαν

εἰς τὴν ἐνεργὸν φάλαγγα ταγματάρχης ὁ λοχαγὸς Δημήτριος Κασβίκης καὶ ὑπολοχαγὸς ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Κούτσμπινας Δημόσιος.

Ἄνεκλήθησαν

ἐκ τῆς προικοδοτημένης εἰς τὴν ἐνεργὸν φάλαγγα ὁ λοχαγὸς Χεινόπορος Εὐστάθιος καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Φραγκογιάννης Ζαβιτζάνος.

Διωρίσθησαν

ὁ ταγματάρχης τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν Δημήτριος Ἄντωνόπουλος διευθυντῆς τοῦ σχολείου τῶν τεχνῶν καὶ ὁ λοχαγὸς τοῦ αὐτοῦ σώματος Θεόδωρος Ἡπίτης ἐπιθεωρητῆς παρὰ τῆ διευθύνσει τῶν βιομηχανικῶν ἔργων τῆς ἐταιρίας τῶν «Μεταλλουργείων τοῦ Λαυρίου».

Μετετέθησαν

οἱ λοχαγοὶ τοῦ μηχανικοῦ Λάμπας Μιχαὴλ ἐκ τῆς διευθύνσεως τοῦ μηχανικοῦ Ζακύνθου εἰς τὴν τῆς Κερκύρας, Κωνσταντίνος Δεσούλλας ἐκ τῆς διευθύνσεως Κερκύρας εἰς τὴν τῶν Κυκλάδων. Τοῦ πεζικοῦ Σαράτζογλου Θεμιστοκλῆς ἀπὸ τοῦ

3^{ου} πεζικοῦ, καὶ Λεωτσάκος Πέτρος ἀπὸ τοῦ 1^{ου} πεζικοῦ εἰς τὸ 9^{ον}. Καὶ ὁ ὑπολοχαγὸς Σταΐκος Δημοσθένης ἀπὸ τοῦ 3^{ου} τάγματος τῶν εὐζώνων εἰς τὴν θέσιν εἰσηγητοῦ παρὰ τῷ φρουραρχεῖῳ Ἀθηνῶν.

Τὴν αἰτηθεῖσαν ἀποστρατεῖαν ἔλαβον οἱ λοχαγοὶ Ἄνδρέου Ἀντωνίου τοῦ 10 πεζικοῦ, Μητρόπουλος Κωνσταντίνος τοῦ 1ου τάγματος τῶν εὐζώνων, καὶ ὁ ὑπολοχαγὸς Ῥογκάκος Παναγιώτης τοῦ 2^{ου} τάγματος τῶν εὐζώνων.

Ἀπεβίωσαν

οἱ ἑξῆς ἀπόστρατοι, ὁ λοχαγὸς Μπαμπιώτης Ἀθανάσιος τὴν 20ῆν εἰς Λαμίαν, καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Σμυρναῖος Ἰωάννης τὴν 23^{ην} εἰς Ἀθήνας.

Ἄριθ. 94. 10βρίου 4. Περὶ ἀπαγορεύσεως ἀδειῶν

(Μέχρις ἀποπερατώσεως τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν) καὶ ἀνάκλησις τῶν διατελούντων ἐν ἀδείᾳ κανονικῆ,

Ἄριθ. 95. δεκεμβ. 10. Περὶ τοῦ ὑπεραριθμοῦ ἐνωματάρχου Γ. Μπούτου.

Διατάσσεται ἡ ἀπὸ τοῦ σώματος ἀποβολὴ του, διότι ἐθεάθη εἰς τὰς ὁχλαγωγίας τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἐξεφράζετο κατὰ τῆς κυβερνήσεως.

Ἄριθ. 96. δεκεμβ. 10. Περὶ ἀποβολῆς χωροφυλάκων.

Ὅς καθυποβληθέντων κατ' ἐπαναληψίαν τρις εἰς πειθαρχικὴν ποινὴν διὰ μέθην.

ΠΑΡΟΡΑΜΑ.

Ἐν σελ. 104. τοῦ μυθιστορήματος «Πρωσικὴ τρομοκρατία κτλ.», σελ. 9. καὶ 16., ἀντὶ ἐχρήματα ἀνάγνωθι χρώματα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝ ΤΩ ΟΓΛΩ ΤΟΜΩ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΟΥ.

Ξενοφώντας περί ιππικῆς, μετενεχθεὶς εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπὸ Εὐαγγέλου Χρυσάφη, ἐνωμοτάρχου τῆς ἐρίππου χωροφυλακῆς. Ἰδὲ σελίδα 3—7, 32—41, 77—84, 85—92, 145—150.

Ἡ ἡμέρα τοῦ Σεδάρ, ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Ἀριστοβούλου Μάνεση, ἀξιωματικοῦ τοῦ πυροβολικοῦ. Ἰδὲ σελ. 8. (τέλος).

Ἐπίσημοι πληροφορίες στρατιωτικαί, ἤτοι περίληψις τῶν ἐγκυκλίων διαταγῶν τοῦ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργείου. Ἰδὲ σελ. 21—24, 49—52, 113—116, 232—235.

Περὶ πορείας κατὰ τὸ Πρωσικόν. Ἰδὲ σελ. 25—31, 53—59.

Τὸ ἐν Γαλλίᾳ ὑπουργεῖον τοῦ πολέμου. Ἰδὲ σελ. 42—48, 59—64, 103—113.

Ἐρευναι ἐπὶ τῶν αὐτομάτων ἀναφλέξεων πυροτεχνικῶν μιγμάτων, ὑπὸ Ἀντωνίου Βρεντάνου, μεταφρασθεῖσαι ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ν. Πουρναῶ. Ἰδὲ σελ. 64—76, 91—103, 117—138.

Δίκη τοῦ στρατάρχου Βαζαίν (Bazaine). Ἰδὲ σελ. 138—145, 157—261. (ἀκολουθεῖ)

Γενικαὶ τινες γνώσεις ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος ὑπὸ Νικολάου Γκίλη, λοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ. Ἰδὲ σελ 149—156. (ἀκολουθεῖ)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. Πρωσικὴ τρομοκρατία ἐν Φραγκφόρτῃ. Ἐπερσόδια τοῦ πολέμου τοῦ 1866, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Δουμαῶ. ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Μ. Α. (Τόμος Β΄.)
